

Av. Avadjajiv və I. Xanuxov

DYJYMYN SAL

ƏRI SYFDƏİ ŞKOLƏHOJ TATI

AZƏRNƏŞR

BOKU ♦ OTDEL TATI ♦ 1936

A. AVADJAJEV və I. XANUXOV

D Y J Y M Y N S A L

K I T O B
ƏRİ XUNDƏ Ə ZUHUN TATI

Təslix əri əz tərəf K. X. Y.

AZƏRNƏŞR
Otdel tati
BOKU—1936

Tovuş səbəhi.

Sərhoj ən dorho zərd birə,
Ə təhər syr x zar-zari birə,
Təza oftoi ən səbəhi,
Həci midaj gujgə ə rəhi.

Nəxirho birət zu xəbər
Savzəho birət nəmiş tar.

Sərinə şəj rixdi əz həsmu,
Əri çun birə xubə dərmu.

Səs şəx-şəxhoj ovhoj nikərə
Nazuklə əz dur ədəj omorə.

Oxojs! cy racə səbəhi,
cy racə səbəhi,
Odomiho həmmə ə kor, ə rəhi.

Yşyq oftoi ərimu tovuş do,
Əz sər ən dərijoh vədi bisdo.

Oxojs! cy racə səbəhi...
cy racə səbəhi...
Odomiho həmmə ə kor, ə rəhi.

Ə nəxir.

Kolxoz imurə hisdi ambarə dıyırənijə govho, gomışho. Uho bul soxdə məhsylhoj şiri fermaj moli kolxoza. Səbəhmundə zing zərə omorəni. Nəxirci molhorə kura soxdə, bərdəni ə savzagəhijə mylkhoj kolxoz əri xorundə.

Nəxircirə hisdi dydyk. Hər karaz ə nəxir rafdə, dydykəş ə xyşdərəvoz bərdə. Urə gənə hisdi jə kələ comox əri həj soxdə molhorə. Ə gərdən ən u dəbirənbu jə cyklə doxorəuqlə (cəntəjlə). Ə unço urə dəbirənbu nunho, lovoşho və qofunho.

Pişnəvi molhorə ə ov dorə bərdəni ə nikərə, ju nyşdəni ə zir kələ dor qovoqi ə qi-roq nikərə, vəgyrdəni dydykə zərəni lap rəcə, şorijə hovoho.

Tylki nə ongur boq.

Jə tylkirə ambar gisnə bu. Gəşd həmmə tarafhorə, ə dəsju xurək nə ofdo. Əz rəhi giroşdəki ə vini tylki buj ongur varafd. Fəm soxd həmmə tarafhorə di jə kələ boruni.

Tylki fikir soxd ki, joqin ongur-boqı. Gəşd hər cor taraf boqə, ofd jə cyklə sulalə, əz unço darafd ə ongur boq.

U inqədə ongur xurd ə boq, şyqəmju vaması ə qovol carysd. Tylki mugu:

—Səhib boq mijov mykysy mərə, xubi ki buram. Tylki omo ə jon sula əri vədiromorə. Hə calaşmış soxd nədanysd vədiromorə, cynki əz sula nə doruşd şyqəmju.

Tylki nysd ə inço tə şyqəmju ləqər birə, əz sulaj boru doru gufdirə, əri vədiromorə.

Ongur-dor.

(Təhəng)

Viniş ty səlxumhorə,
Şirinə bəhərhorə,
Ə dorhoj ən onguri,
Əz ligəho qir biri.
Cy raci, cy şirini,
Əri xurdə dodlyni.

Təhəngəho dəsde, dəsde,
Gujgə ədet xəndysdə,
Ongurhoş dululu biri,
Rəngləhoşu zərd biri.
Oj səlxumhoj onguri,
Qləd işmu şəlbət puri.

*Təmirə əvir, əri odə-
mi qun soqini.*

Əvir.

Hər səbəh əz xov vəxyşdə, bəbəjmu dərhəj pənçərəj xunərə vokurdəni, jə cənd minut hərzo hişdə. İmu əz sər şev tə səbəh ə qəriş xunə xisirəjm. Ə qəriş xunə əvir kyhnə biri, də pənçərəjə vokurdənim, u kyhnə əvirə vədəşəndənim. Ə çigə ju diromərəni taza əvir, əz komiki çəndəg imu vo-

koşire, çunsoq birəni. Həci əvir kyhnə birə-ki, vokurdənim pəncərəhorə ə şkoləho, klub-
ho, və qəjri çigəhoş. Əgər əvir dəgiş soxdə
nəjomogə dyl və çigər odomiş azar məgyry.

1. Puc soxdə gırsni zaral-
dihoj dorkors.

2. Tijod soxdə gırsni bə-
hərkors.

Məjvəho ə poiz.

Vomuxdəgor imu gyrd soxd həmmə həil-
hoj klass imurə, bərd ə boq ə ekskursijə.

Dorho bəhər ambar ovurdəbu. Ligəhoj dorho əz bəhər ambar birəi qir birəbyryt.

Içirə ambare bəhər vəbirəirə ə ligəhoj dorho mə hic nə dirəbyrym. Qəriş boq nə ligəhoj dorho jaravuşly byryt, gujgə varajundə omorəbyryt.

Mə pyrsyrym əz boqbonci kolxoz:

—Əri cy ə dorho inqədə bəhər voromori?

Boqbonci çohob do:

—Imu dorhore ə taza təhərəvoz qulluq soxdənim və muqojət birənim əz dorho. Unə gyro ə dorho bəhərho ambar voromori.

1. Cy bəhərho voromorə ə boq?

2. Ligəhoj dorho əz cy tovun qir birəbyryt?

3. Əri cy ambar voromorə bəhərho ə dorho?

4. Ki qulluq soxdə boqə?

Cytar koşdə omorə zimi.

Ruz rəhəti bu. Vomuxdəgor qədəqə zərəbu ə imu əri vəgyrdə xurək, omorə ə şkolə. Imu həmmə xundəgorə həilho xurək vəgyrdim ərimu, səhət həşd kura bisdorim ə məhələj şkolə.

Imu həci danyrdim vomuxdəgor imu nə omori, bəqdə dirənim, ki vomuxdəgor əz klass vədiromo, şumord həmmə həilhore, pojundimurə ə çərgə dydyi—dydyi.

Imu omorim ə culho.

Ə səhro vobu ambare zimihoj təxyli, mərçho. Imu dirəki ə qəriş zimihə gylho vəri, xoş omo imurə.

Rəhənim pyrsi əz vomuxdəgər:

—Cytar koşdə omorə zimi?

U syhbət soxd ərimu:

—Poiz birəki kolxozciho ə traktorho nə kutonhorəvoz rundənyt xorirə. Tumə şəndənyt ə moşinəvoz və ə bəhzi doqlyjə çigəho ə dəsevoziş. Tum şəndə varasdəki moləş kəşirə omorəni. Əgər əz sər tum şəndə xori molə kəşirə nə omogə, həmmə tumho ə ruj xori momunu, dijə ə zir xok batmiş nibu. Uməhəli tumhorə quşho—qərqəho muxuru.

Poiz ə sər zimi voxurdəni voruşho, şəndə tumləho çyçəlmiş birə, bəhəm birənyt savzələho.

Zimisdu vər f rixdəni, əri zimi birəni lyhyf dyşəgə xuno.

Tə vasal birə zimi voromorəni ə qədər jə viçə savzə.

Əz vasal sər gyrdə, zimi hyndyr birəni, voromorəni symbylho, luqutiho birəni bicin soxdəni.

---

1. Kəj xori rundə, xiş zərə omorəni?

2. Guit tum kəj şəndə omorə?

3. Əricy molə kəşirə omorə əz sər tum şəndə xori?

Kilitlemə.

I trofd məh jə viçə.
I jə məh trofd viçə.

Poiz.

Omo rasi vaxd poiz,
Quslæho mundut hoçiz.
Bisdo kælæ vorvori,
Rixdyt vëlgho æ xori.
Lov bisdorut dumonho,
Ə ruj hæsmu bulutho.
Bæhære vəciryt æz boqho
Sajl omo rixd æz doqho.
Poiz omo, rixd voruş,
Lulaj quşho mundut buş.
Kænteiho soxdut şori.
Rundut şum æ sər xori.

Cuqundur.

Cuqundurış æ bysdy voromoræ. Tum cuqundur tum kydyræ xuno æ lokho dæzæræ omoræ.

Kækylhoj cuqunduræ „çəqəndilhore“ cire molhoræ dorənyt. Əz çəqəndil xurdæ govho, gomişho hæm coq birənyt, hæmigæ şir ambar, dorənyt.

Kolxozeiho molhoj xysdæræ çəqəndil dorənyt gufdiræ, molhoşu ambaræ şir doræ, şir işu vø ryqæn işu bul biræ.

Xyšdəni cuqundurə cırə kura soxdənyt. Poiz birəki cuqundurhorə ə vogunho və ə avtomobilhorəvoz fyrsorənyt ə fabrikho. Ə fabrikho əz cuqundur şəkər qyc soxdənyt.

U şəkərə fyrsorənyt əri fəhləho və kənt-ciho. Cuqundur koşdə omorəni ə vasal və vəkəndə omorəni ə poiz.

Ə bysdyj şkoləjmuş vobu jə lok cuqunduri.

-
1. Cy həməl omorə əz cuqundur?
  2. Ə çə voromorə cuqundur?
  3. Kirə dorənyt çəqəndil?

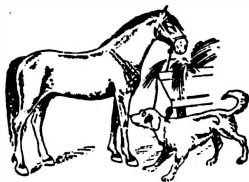
Dusdi həsb və səg.

Boqbonci kolxoza bu jə səg. U jə ruz həsb xyşdəre bəsdəbu ə govdu. Həsb və səg ən u əjəki səxd dusd byryt.

Jə ruz həsb nəcoq bisdo. Gərdən dululu ə pyşoj ovxur poisdəbu, nə symər, nə çyh nəsdanbu xurdə.

Boqbonci zu-zu omo həsbə timor soxd, birdən dənişi di, səg ə ləhəjy jə pəqəmbəri dəri omo.

Səg pəqəmbərirə no ə pyşoj həsb. U pəqəmbərirə xurdə, ləhəju ocmiş bisdo.

Dovşon.¹⁾

Poiz bu. Əz boqcəj məhələjmu həmmə bəhərho vəcirə omorə varasdəbu.

Ənçəq ə kynç boqcəjmu vobuho tərəvəz, kələmho ə lokho vomundəbu.

Dədəjmu hərboj ə boq furamorə və ə xunə vəromorə ə mə həlovo birə mugufdi:

—Gənə ty kələmhore əri cy cirəj?

Mə ambar məhtəl mumundum, mugufdurum:

—Mə ə boq hic nə darafdəm və ə kələmho dəsiş nə zərəm. Cənqədə mugufdurum, dədəjmu bovor nisoxd.

Jə ruz əz şkolə omorəki fikir soxdum, darafdym ə boq vynym, ki dyzdirəgə kələmhore. Nyşdym dənişyrym ə kələmho.

Hə jəbo dirənym əz qəriş lokho həjvonho ədət rafdə. Əvəldən tərsyrym pəsəvo vogoşdum, bəqdə jə bobot pyşovo rafdəki, dirənym həjvonləho virixd.

Mə rafdym ə qəd lokho, dirənym jə cyklə dovşonlə guşləhorə tik gyrdi, qiqlə biri dəmundə ə kynç ən jə kələm.

Mə zuri-zuri gyrdym dovşonlərə ə qiçoqmə və ovurdum ə jon dədəjmu gufdire-gufdire:

¹⁾ Dovşon—xərəgüş.

— Ini dyzdə gyrdəm!

Dədəjmu dovşonə dirəki gufdi:

— Rasdi xələfmə, kələmhərə dovşonho xurdi, cynki uho ə kələm abmar hərisyt.

Imu cyklə dovşonlərə doşdim, kələ soxdim ə xunə. U həmmişə xutə birə ə pəsəjmu ə gəşdə mədiromo.

---

1. Dovşon ə çə zihisdə?

2. Əz pust dovşon cy həməl omorə?

Artel myrəqđori.

Ə kənt imu jə kəm zənhøj qunşimu kor soxdənbyryt ənçəq ə xunə. Jə ruz instruktor omo əz sovxoz, kura soxd həmmə zənhərə ə klub dih imu. U, omorəbuho rəhbər, təşkil soxd əri zənhə artel myrəqđori.

Əvəl zənhə kura soxdut xojəho. Rəhbər ovurd ərişu moşin, vəcə voşundəniho.

Vokurdut tarlaj myrəqđori, ə qəd tarla dəhişdyt vitoqđho və jə kələ zol əri norə moşinə. Cor kinoj tarla kələ mylk bu. Zənhøj dih imu xyşdənişu koşdut pəqəmbəri—xurək əri doşdə myrəqđorə.

Ə qəriş jə sal artel voşund və həsyl omo hozor kərgəho, vəcəho. Vomuxdəgor imu bərd imurə ə vəcə voşundəniho artel. U burbund ə imu həmmə qərişəho və karasdihoj moşinə. Ə qəriş kələ dəxyl moşin dəcərə omorəbu ambarə xojəho.

Moşin vəcə vədəşəndənihorə **inkubator** gufdirə. U moşin əz xojəho həməl ovurdəni vəcəho.

Quşho və Dovid.

Dovid: Quşləho dəsde, dəsde,
Ədət par zərə rafde.
Oj racə quşho, poit!
Dyl mərə təng məsoxit.
Bəgə inço çigə nisd?
Əri xurdə xurək nisd?
Poit oj racə quşho!
Marajt, həzizə quşho!

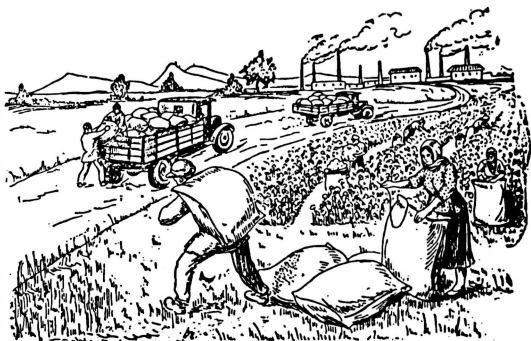

Ojuşho: Burajm poiz omori,
Zimisduş ə rəh dəri.
Nə don mibu, nə cinə,
Nə əri nyşdə binə.
Ə gərmə taraf burajm
Vasal mögordim mijoym.
Hələlygə soq boşi,
Nəbu ty qəm-gyn boşi.

Pəmbə.

Ə sljot pionerho əz dih ə şəhər omorəbu
Şolum.

Şolum ə şkolə lap xubə xundəgor bu. Bə-
bəşş ə kolxoz pəmbərə lap xub şinoxdəgor
bu. Ə koriş staxanovci bu.

Pionerhoj şəhər pyrsyryt əz Şolum ixdi-
lot pəmbəkorirə.

Şolum sər gyrd:

—Kolxoz imu əz əxiri məhhoj zimisdu sər
gyrdəni əri dirə həzyri korə. Həvəli məh va-
sal, xorihorə ə traktorəvoz xub rundə və
həzyr soxdənyt əri koşdəi. Ə pəsini ruzhoj
məh aprel ə tum şəndəniho moşinəvoz pəm-
bərə ə çərgərəvoz koşdənyt. Əkinhoj pəmbəi
ə vəxdju ov dorə omorəni, oloq birəni. Əz
pəmbə xub muqojət birənim.

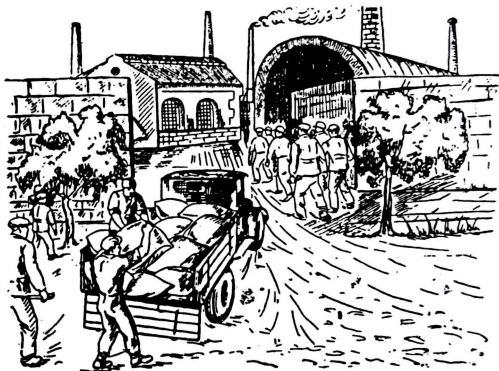
Poiz cənqədə gərm giroşd, unqədə kupə-
ho zu kələ birə və lov birəni. Kolxozcihojmu
içirə təhərə dirəki ambar şor birənyt.

Poiz pəmbərə vəcirəniho vəxdı. Ə i vəxd
həmmə kolxozciho və kolxozciyə zənho ə dəs-

dəhorəvoz ə talaho kura birənyt, əri pəmbərə
cirə və vəcirə.

Cirə omorə pəmbərə ə kələ cəjtəno pur
soxdə ə zavodho fyrsorənim. Ə zavodho pəmbərə
təmiz soxdə, fyrsorənyt ə fabrikho əri
çyr-bə çyr parcəho bofdə.

Imisal kolxoz imu gof dori əri məmləkət
imurə əz porinəş zijodtə pəmbə dorə.

Əz şəhər omorə hərməhho ə kolxoz imu
ambərə kuməki soxdənyt. Imu pionerhoş ə
sər imu vəgyrdəjm vəzifə, əri muqojəti kəşi-
rə pəmbərə əz dəs zaraldiho və dyzdho—
dymhoj dyşmənhøj kolxoz.

Kupəhoj pəmbə.

Əz çərgəho
Ə təhər vərɤ,
Ə təhər ən
Siprə sədəf,
Voromori kupə, kupə,
Ə təhər yşyɤl ən ləmpə.
Cy rac, cy xub tovuş dorə
Kupəhoj ən pəmbəi.
Kupəhoj ən pəmbəi,
Zuri-zuri lov bisdo.
Kolxozeiho, kəntciho
Şor, xyrom bisdo.
Omo poiz,
Məboş həçiz
Əri pəmbərə vəcirə,
Əri ə fabrik fyrsorə.
Əz uho tojhoj parcəho
Ərimu birə partalho.

Bulutho.

Imu ə sər furqon vəbirim, ədəbirim əz qiroq vişə ə dih rafdə. Əimurəvoz ə furqon vobu gənə Milix, Dovid və Sunə. Gənə ə jon imu vobu bəbəjmu, dədəjmu və xolujmu Jysyf.

Xolujmu Jysyf nyşdəbu ə pyşoj furqon, ədəbu həsbhorə həj soxdə. Imu nyşdəbirim ədəbirim xundə əz məhənihoj pioneri. Bəbəjmu və dədəjmu ədəbyryt ixdilət soxdə. Həə nəzniki kənt imu rasirəbirim, əz pyşoj kənt imu hisdiho kələ hyndyrə doq bulutho lov bisdo.

Hic jə səhət nəkəşi, gənə əz sər doq si-jəhə bulutho vidovusdut giroşdut ə ruj həsmu. Sər gyrd çəsd kələ birənqinə. Birənqinə ataşə xuno çəsd əz sər doq, gujgə qiroq həsmurə para soxdə ataş vədəşənd.

Məş, hərməhhoj şkoləiməş tərsirim, həci danusdim birənqinə mizəny imurə.

Xolujmu Jysyf gufdi əz imu:—„Mətərsit! həmmişə ə bulut buho çigə, voruş ambar omorə. Əz sər doq bulutho kəm nisə birə.

Bulutho ki omo varasd uho lov birənyt, bəqdə birənqinə çəsdə, kələ voruş omorəni.

Xolu Jysyf vəgyrd jərkən furqonə, kəşi ə sər furqon, ə imu voruş nə rasy gufdirə.

---

1. Bulutho ə çə ambar birə?

2. Cytar çəsdə birənqinə?

3. Bulutho lov birə bəqdə cy tihi birə?

Əri suqı.

Səbəhmundə bu. Şyšən horoj zə Sararə gufdi:

—Sara! Sara!—bi-
jo əri suqı cırə bu-
rajm!

Hərkişu vəgyrdyt
jə səvər, ofdoryt ə
rəh, omoryt ə vişə.

Ə vişə suqı cıryt,
səvərhoj xyşdəre pur

soxdyt. Ədəbyryt ə xunə vogoşdə. Hə jəbo
kələ vorvori vokurdə omo, dumonho vidovus-
dyt ə ruj həsmu, əz i sər ə u sər. Kələ bi-
rənəqinə çəsde, yşyq soxd dorhoj vişərə.

Səs qurqur həsmu həci midani səs tup
şəndərə xuno bu, gujgə xori lərzirənbu.

Şyšən nə Sara ambar tərsıryt. Kələ vo-
ruş omo, i səşho jə bobot sokit bisdorut.

Şyšən və Sara əz zir voruş virixdə pəhə-
ny bisdorut ə qovquşi kələ dor qovoqi, ta-
ri nə boşut gufdirə.

---

1. Suqı ə komi vəxd ən sal voromərə?

Bysdyjmu.

Ə taraf xəzri dih imu bu bysdyj kolxoz
imu. Əz jon bysdy ədəbu giroşdə ərx ovi.
Əzi ərx bysdyrə ov midorut.

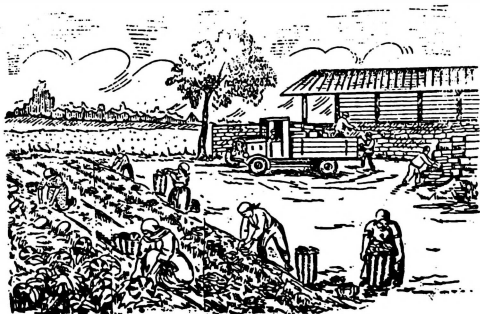
Ə qıroq. bysdy vokurdə omorəbu cordoq
əz hyzymho və şoxho.

Ə i cordoq nyşdənbu və xisirənbu bysdonci (qərəvulci bysdy). Ə bysdy vobu; qovunho (xəmzəho), qərpyzho, kydyho və xijorho. Toxhoj qovunho, qərpyzho, kydyho və xijorho lov birəbyryt ə sər xori və əz toxho dululu birəbu cyklə və dyryçdə qovunho, qərpyzho. Gənə ə toxho voromərəbyryt şomomoləhoş.

—Bysdonci ixdilot soxd ərimu:

—Bysdy koşdə omorəni ə vasal, və tumho dəzərə omorəni ə çərgərəvoz.

Əz kələ ərx ovi kəşirə omorəbu jə cyklə ərxlə əri ov dorə toxhorə. Əgər ə vəxd ju ov nədorytgə toxhorə, ə bysdy vəriho jəmişho həmmə xyşg mibu. Ə vasal və həminon jə

cənd bə gərəki əloq soxdə bysdyrə əz çyr bə çyr gərəksyzə savzəho.

Imu əz bysdy ovurdim şomomoləho, dululu soxdim bəsdim ə duvoləhorəvoz əz bun

Kilitlemə.

*I qəris kəls boq,
I sər ən xori,
Yər ə sər dori,
Xisiri mundi
Qusuna xuno;
Bululho, bululho.*

Bysdy.

Jəmişo çərgə-çərgə,
Boluşı xori bəgə?
Həci dəgəşdəjt mundə,
Ruz, şəv, tə səbəh mundə.

Əz jon işmu ərxhoj ov,
Giroşdəni birə lov,
Oftoi yşyq şəndə,
Ə işmu rang vəngəsədə.

Vəlgho soxdə sərini,
Ty lap racə bysdyini,
Kydy, qərpyz nə qovun,
Xurdə ləzət dirə çun.

Oj racə bysdyj jəmiş,
Ə jəki boşim toniş,
Bijom, buram əki ty,
Xurum ləzət vəgyrym,
Əz racə məjvəhojty.

Qıloq və tylki.

I

Qıloq zərə cym balaj tylkire vədəşəndəbu. Tylkire ambar qəhr omorəbu. Qıloq ə dəs ju nisə ofdorenbu, ki qəhr xyşdəre vosdonu.

Ambar gəşd, əxir jə karaz qıloq ə dəs ju ofdo. Hə əz dur dirəmund qıloqə duraz bisdo ə xori, xyşdəre ə myrdəi vono. Qıloq həci danysd, ki tylki joqindən myrdi gufdirə. Qıloqə voisd, ki bijov əz zuhun tylki jə dunduq zəny. Tərsi, əvəl rafd əz dym ju jə dunduq zə virixd.

Ommo tylki nə çymysd.

Qıloq diki, tylki nə çymysd, omo ə jon ləhəjy əri dunduq zərə. Həjəbo tylki vəxyşd həp soxdə... gyrd jurə.

II

Dyl tylki lap suxdəbu, gufdi:

—Qıloq, ty ki cym balajməre dunduq zərə vədəşəndəj, imuhoy məş tyre ə zobunə dərdevoz mykyşym. Qıloq əz tylki minət soxd, gufdi:

—Oj lələj tylki! Mərə cytar voisdəgə kyş, ənçəq ə dərjoh mədəşən, əz ov ambar tərsi-

rənym, cynki yzgy m zərə nəsdanym. Tylki gufdi:

—Oho! lap xubi, tyrə mə bijo ə dərijoh dəşənym, bəqde dylmə dinç bu.

Tylki vidov-vidov qילוqə gyrdə, omo ə qirroq dərijoh, varafd ə dohori lap ə qirroqju.

Qילוq ambar minət soxd:

—Oj lələj tylki, qurbun balahojty gərdom. Hərcy soxdəni sox, mərə əzinço ə sər ov dərijoh məşən!

Tylki ə minəthoj qילוq guş nəvokurd, vəgyrd qילוqə ə dərijoh hərzə do.

—Q[er... q[er!...—qילוq par zərə ə pyşoju buho dohori poisd.

Ommo tylki di kur, pəşmu bisdo;

—Ox qילוq! ty əz məş həməldantə birə birəj gufdirə, moqbun bisdo.

Əz tərs gyrgo.

Kələbəbəjmu qulluq soxdənbu dorhoj vişərə. Jəbo u əz vişə ədəbu ə xunə vogoşdə, şinri səs voj zərəi. I səs voj omorə-omorə nəznik omo. Kələbəbə vidovusd rəhə əri omorə.

Dənişi ə hər jon. Di ə nəzniki çurkum ataşirə xuno yşyqho vədini.

U şinri cytar gyrgo dəndyne-qirinçi soxdənytgə.

Ə nəzniki kələbəbə bu vişə, unço vobu hyndyrə dorhoj vələsi.

U vidovusd zuri-zuri, omo varafd e sər ligəj dor.

Gyrgho buj vokoşıryt, gəşdyt hər jonə dyryt odomirə e dor.

Uho omoryt poisdyt e sər pəsəi pənçəho, e zir dor.

Kələbəbə səxd tərsirə, voşənd xyşdəre lap e zəvəri ligəj dor. Gyrgho əz qəhr vəkəndyt raghoj dorə.

Tək bir ofdorə, gyrgho e vəxd həminon e odomi sataş boşut.

Şev zu birəbu. Kələbəbə fikir soxd, ki ju şevə bijo e sər dor girovunu. Zəvər varafdə, nyşd e sər jə qoline ligəj dor. Məng ədəbu tovuş dorə, kələbəbə əz dor ədəbu dirə, cytar gyrgho əzir dor calaşmış soxdənytgə.

Vorvori vokurd. Ligəhoj dorhorə səxd çumund. Vorvori pəpəx kələbəbəre zə vəngəsd e dərə.

Gyrgho hə u səhət gyrdyt pəpəxə tyrtyr, xəzon soxdyt. Gyrgho e zir dor nyşdə voj zəryt və e zəvər tynd dənışıryt. Kələbəbə səxd gyrdəbu ligəhoj dorhorə, ommo vələs dor ligəhoju səxd ədəbu çymysdə və qəd birə.

Kələbəbə nyşd tə səbəh. Səbəh birəki gyrgho vədi nə bisdoryt. Kələbəbə furamo əz dor, omo e xunə.

—Cyi ty həci?—pyrsi zənju.

U ixdilot soxd əri zən həmmərə.

Gyrge nəs xərənıytrı u bədi.
xərənıy, cınkı qusbəndə
xırdə.

Cooqol.

Əz otrjad pionerho Jysyf, Mərjom, Isoq
və je cənd həllhorə fyrsorəbyryt ə xərmon kol-
xoz, ə num Lenin hisdiho. Ruz səhəngum birə-
bu, imu ə furqon vəri omorim rasirim ə cordoq.

Cordoq vokurdə omorəbu ə sər həcəho.

Bun cordoq dəgyrdə omorəbu ə şoxho,
vəlgovuşho və ləmbəhorəvoz, gənə əz hyzym-
ho bəsdə omorəbu təxdə-bəndiho əri xisirə.
Imurəş çigə doryt imişəv əri xisirə ə təxdə-
bəndiho.

Şəv birəki, imu pionerho nışdəbirim ə sər
təxdə-bəndiho.

Mərjom ədəbu ixdilot soxdə əz tovun həj-
vonhoj vişəi.

Hə je bo şınirim je xəjli səs „hıjov-hıjov“.
Əz i səs imu tərsirim, həci danysdim bədə

gyrgħo omorət, mijovt imurəş muxurut. Hər-
kimu qyçlə diromorə, ə jəki vogosundə xyš-
dərə ə jə kynç nyşdim. Gənə xəjli səs ən jə
kələ burkul həjvonho omoryt:

hov—v—v... hov—v—v—v....

Ə i vəxd brigadir kolxoz Muxoil omo ə ki-
mu. Imu jə bobot şor bisdorim, dyl imu
gərm voromo.

—Nəbu tərsit, i səs coqolhoi ə sururəvoz
omorət əri kərg, vəcə gyrdə əri xurdəj xyš-
də,—gufdi Muxoil.

—Uho hər şəv omorənyt, hov zərə-zərə
gəşdənyt, ommo odomirə dirəmundə tərsirə
virixdənyt.

Coqolho, yzgə bədə həjvonhojgərə xuno
ə odomi zarali zərə nəsdənyt. Ommokərg-və-
cərə bərdənyt.

Imurə hisdi jə cyklə coqollə, gyrdəjm
ədəjm kələ soxdə jurə.

Gofhoj Muxoilə şinirəngə imu rəhət də-
gəşdim və təhədi soxdim əri səbəh birə, vi-
nim cyklə coqollərə.

-
1. Coqol ə çə zihisdə?
  2. Cy xurdə coqol syroi birə?
  3. Coqol zarali zərəni mi ə odomi?
  4. Ki muguju coqol əz komi həjvonhoigə?

Şir nə tylki.

Şir bisdo pir. U nə danysd gyrdə əz həj-
vonho. Urə void ə həməldanirəvoz zihisdə.
Dəgəşd ə muqorə, soxd xyšdərə azarly. Sər

gyrdyt həjvonho omoryt ə kiju, ommo əz omorəgorho jəkiş pəsovo nivogəşd. Şir mygyrd muxurd, hərki mijomo ə kiju ə muqorə.

Jə ruz tylkiş omo poisd ə ləhəj muqorə və pyrsi əz şir:

—Cytar zihisdə?

Şir çohob do:

—Xərəb. Cy ty' ə ki mə nəs diromorə?

Tylki çohob do:

—Əz çigəho ədəm dirə: ə ki ty dirəmorət ambarə həjvonho, ommo vadarafdəgor jəkiş nə biri.

Çəçu.

Ə hərməhmə Əsəfəvoz ədəbyrym ə boq gəşdə.

Ə binəj dor jə cuxuri dirim. I cuxuri həci midanysdi tazalə ə biləvoz vəkəndə omori: „İrə ki, və əri cy vəkəndi?—gufdirə fikir soxdim, ommo nə danusdim.

Ə jon ən i cuxurəki ambarə xyşgə vəlghoş tihi birəbu. Jə bobot pyşovo rafdim. Əz

pyšoju hē jē kēm[ē]j durte dirēnim vėlgho
ēdēj cymysdē. Ommo sēs imurē šinirēmund
nēcymysd.

Mē gufdurum ēz Өsēf:

—Bijo jē kēm dur burajm, vinim gēnē
mycymygē.

Dur rafdim, pēsovo dēniširēki gēnē cymysd.

Mē ē i kor lap mat birē ē čigējmē mundum.

Өsēf mugu:

—Mē danysdym u cyjgē.

—Cyi Өsēf? Zu boš gu.

—U čēcuni. Өri zimisdunēi xyšdē lula hēzyr soxdi.

—Cytar lula hēzyr soxdi? Ty ēz čē danusdi?

—Urē ērimē bēbējmu ixdilot soxdi, imuhoj ē cym mērēvoz dýrym.

—Hovoho xinik birēki, čēcū ēri xyšdē lula hēzyr soxdē. Hēzyr soxdēniho cuxurēkirē ē vėlghorēvoz pur soxdēni.

Zimisdu vērēf omorēmunde ē u cuxurē lula darafdēni, kul xyšdērē ē vėlghorēvoz dēgyrdēni, hēmmişē zimisdu unčo domundēni—xisirēni.

U ēz zir vėlgho rafdēniho, vėlghorē čumundēnihoš čēcuni. Čēcū ē sēr gyrd birē vėlgho ēz i jon ē u jonigē carusdē.

Dērzēhoj kēmēr čēcū ē vėlgho darafdē batmiş birēni.

Өgēr čęcūrē ē dēs gyrdēgor bisdogē, dēs-hoju hēm mē tēly-tēly mubu.

Şələjə dym.

Gunəi, boq, və dəre
Vokurdət ə tən pustirə,
Əncəq gərəkı dirə,
Şələjə dym tylkirə.
Tylki ədəj ov gəşdə,
Əz doq ə dəre gəşdə.

Əz boq xuruz hy-hy zə,
Ə guş tylki səxd zing zə.
Xuruz dyrysd nə rafdə,
Rujə kərgəly rafdə
Dir nə soxdə cym ruzə,
Tasund buqoz xuruzə.
Zu viruxund ə vişə,
Mugu ini i pişə,
Kəjf kəş şələjə dym mə,
Qinoq omo ərimə.

Ovciho və xyrs.

Ovciho şinirebyryt, ki e vişə jə kələ xyrs lula gyrdi gufdire.

Sə ovci vəgyrdyt tufənghoj ovciirə, rafdyt e vişə e pəşej xyrşo.

Ə binəj jə kələ ofdorə dor xyrs əri xyrş-de vokurdəbu kələ muqorə, e qəriş muqorə dəbu balahoj xyrs, cyklə xyrsləho. Xori ambar kələ vərfi bu. Pojhoy ovciho tə suqrezani e vər f dəpicirəbyryt. Kələ ovci e pyşo, uho-nigə e pəşejy, omorut ofdut muqorəj xyrşə.

Ovciho voburrurut pəşə-pyşoj lulare, bəq-də şəndyt gulule.

Hə səs gululə omorə, kələ xyrs sərə vedə-şənd əz lula, jə kələ səs soxd, qərməqhoj pən-çəhorə e xori zərə-zərə voisd bijov e sər ovciho.

Ovciho jê bobot pêsovo vogoşdut. Bêqde ê dur poisde şendyt gululê ê sêr xyrs. Jê cênd gululê voxurdêki, xyrs ofdo myrd.

Myrdê lêş xyrsê ovciho ê kirşê vonorê ê dih ovurdut.

1. Cy şinrêbyryt ovciho?
2. Cy soxdut ovciho?
3. Ê çê ovurdut myrdê lêş xyrsê?

Hêjvonhoj vişêi zimisdu.

Zimisdu kêlê vêrf tihi bisdo ê sêr ligêhoj dorho. Vêrf pucund xorirê vê sêr sêrhore. Ligêhoj dorho qêd birêbyryt êz guruni vêrf.

Hêjvonho: gyrg, xyrs, xug-vişêi, coqol, tylki vê qêjrihojgêş nê ofdyt xurêk êri xurdej xyşde. I hêjvonho gêşdyt hêr taraf vişêre, nê ofdo ê dês işu jê oviş.

Mundut gisnə, kəşiryt kələ nolə.
Nolə kəşiryt balaləhoşu ez gisnəi.
Lulahoş ən həjvonhoş pur bisdoryt ə vərfe-

voz.

Gyrg, xyrs, tylki və coqol vəngəsdyt jərgə ə qəriş vişəho əri gəşdə ofdə xurək.

1. Cy həjvonho birə gənə ə vişə?
2. Zimisdu ə çə zihisdənyt həjvonhoj vişəi?

Nyvysit num vətşijsə həjvonhoş.

Gyrg və səgho.

Şəhongum ez şkolə vogoşdəki, imu jə cənd həilho ə gunəi ədəbirim kirşə çəsde. Birdən jə kələ səs şinrə omo. Həmməjmu carusdim ruje səs. Vinirənim xəjli mərđho ədət vido-vusdə. Imuş vidovusdim. Dirənim jə kələ gyrg ə ləhəju jə quzilə dəri, bala gyrgiş ə pəsəju ədət rafde.

Imuş   m rdhor voz   c r c şm  d ş ndim gyrgor .

  i v xd   dih imu buho k l  s gho vidovusd vidovusd , ləhəhorə vokurd , rafdyt   s r gyrg v  balaju.

Gyrg səghorə dir mund  quzil r  ş nd, balaj xyşd r    pyşo d ş nd  virixd. S ghoş   p s ju. Gyrg dij  v di n  bisdo.

Ovci v  s g.

J ki, dydy, səsə,
Ovci tik gyrd d s ,
Vono tuf ng    duş,
N gyrd hic k s    guş.
S gl ş ofdo   pyşo,
„Burajm mugu   viş “,
Dorut d s    j ki,
Rafdyt p s-p s  j ki.
H  j bo s gl  vidovusd
Ovciş tuf ng  v gyrd.

Sæg poisd e sər lula,
 Ovcı dəkyrd borut e lule.
 Jəki, dydy, səsə,
 Tufəng vokurd, səsə.
 Ofdo e binej kulə,
 Jə cyklə tylki, jəzuqlə.
 Gənə səglə zuri-zuri,
 Rafd poisd jə kəm duri.
 Ovcış qərəz gyrd e hovo,
 Ofdo quşlə jənovov.
 Moc soxd səglərə ovci,
 Qjəl gyrd gufdi həci:
 „Tyni mugu hərməhmə,
 Bijo qərəul e pəsəjmə“.

Şəv zimisdu.

Ə sər cyklə bunləhoj xunəhoj kənti, e tə-
 hər dyşəg nyşdi siprə vərf. Əz ruj kovrə həs-
 mu məng tovuşvəngəsdi e sər siprə vərf. As-
 dareho ədet e təhər sugləj atas yşyq dorə.

Əvir ambar xiniki. Şişəhoj pəncərəho
 bəje zərət, gujgə surət gylho və vəlgho kə-
 şirə omori əz çilid e ruj işu.

Qjoline kuthoj çilid dululu birət mundə əz
 qiroqhoj bunho (bəş-çaraho) və əz bəş lilovu-
 ho. Sokitə vorvorilə dijəş xinik soxdı hovo
 ruzgore.

Ə hər taraf siprə tovuş vərf e mənğəvoz
 qəriş birə, ədəj yşyq dorə.

Əz pənçərəj cyklə xunələj dihi vədini jə
cyklə yşyq ləmpə.

Həmmə taraf sokitini, ənçəq əzi xunələ
ədəj omorə səs.

Həillə ədəj pyrsirə əz dədəj:

— Əri cyi imurə vərf?

— Əri cyi imurə i səxdə xiniki?

— Ə əzini xinikə şəv rəh-girorho əz xi-
niki mymyryt, dəsho, guşoşurə bəjə zərə.

Dədəj çohob do:

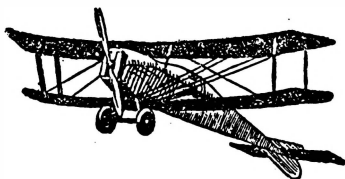
— Nəh xələfmə! Əgər vərf nə omogə, zi-
miho və dorho bəhər nigryt.

Vərf əri ən uho lyhyf-dyşəgə xunoi.

Rəh-girorho ə əzini xinikə şəvho vokur-
dənyt pustihə, girovundənyt əlcəgho və boş-
luqho, xiniki və bəjə nə vəgyry gufdirə işurə.

Səs əz ovodunəjətiho.

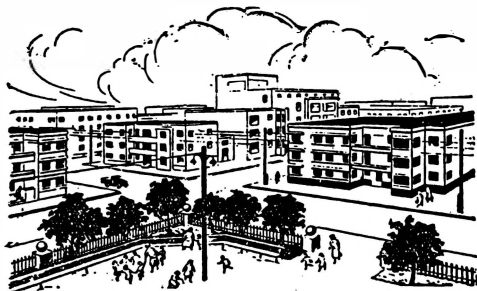
- Imu vokurdəjm stansihoy elektri.
- Imu norəjm taza rəhhoj ohuni.
- Imu vokurdəjm taza zavodho.
- Səvojnə zijod soxdəjm ərimu fabrikho.
- Imu vokurdəjm taza xunəho.
- Taza şəhərho əri fəhləho.
- Imu koşdəihorə zu varasdəjm.
- Imu oyc soxdəjm zu par zərənihə oqə-nə tlyjə ajroplanho.

Imu vokurdənim.

Kələi sərhadhoj sovetho,
Ə pyşo ambar də korho,
Imu mokunim
Məhdonho, şaxtho,
Kələ picho,
Stantsihoy elektri və rəhho.
Ə səhrohoj kolxozi,
Əzir bəjdoq qirmizi,
Ə xyşgə bijobuho,
Bərdəjm traktorho.
Imu vokurdəjm,

Fabrikho, zavodho.
 Өzir byzyrgə bəjdoq
 Səxd myhkəm poisdəjm.
 Өz xori təjtə quq doq
 Şəhərhoş, kolxozhoş,
 Vokurdəjm, vokurdəjm.

Ulkejmü kələi-vokurdəihojurə qədər nisdi.

Ulkej sovetho hisdi kələ ulkə. Zihisdəni ə qərişjy çyr-bə-çyr millətho. Xyrdə millət-horəş şkoləho, klubho, və qəjriho hisdi. Ө şəhərho hisdi fabrikho, zavodho, stansihoj elektri. Dneproges—kələ stansi elektri, ə dyn-joh kələ çigə vəgyrdə.

Өgəy pojədə rafdigə ulkejmurə, əz sər tə əxirjy, ə cor sal əncəq madaraj.

İmburuz mivini doqhoj culini. Səbəh mivini zavod ə vəxd sovet vokurdə omorəi.

Imburuz mivini—xyşgə culi. Səbəh mivini sovhoz „Gigant“-i.

Əvəldəno əz sər ajroplan ə dəre dənişirəki, miviniri, xoriho lyhyfə xuno əz çyr-bəçyr ranghoi, kutə-kutho, burra-burraho, cor-gylho, həci midani qob kirbitiho çərgə-çərgə dəcirə omori. Hər tikərə jə təkə səhibi.

Imuhoy mivini xorihorə, həci danki firəh dəşəndə omorət ə kələ savzə xolincəhorəvoz. Kolonnahoy traktori duz soxdət, rundət çigə capariho-həndəqihorə. Çiro tikə-tikəjə xoriho carusdi ə çəhmə xorihoj kolxoz.

Ə çə pyşoki nikərə rafdənbugə, imuhoy stansi elektrikini.

Ə çə, ki pyşoki bu bijobu, imuhoy vədini siprə xorihoj pəmbəi və palaşə ərxhoj, qənovhoj ovi.

Ə çə, pyşoki mərgə vişəho bugə, imuhoy hisdi kələ zavod təxdə vədəşəndəniho və ə ki zavod rəh moşiniş girovundə omori.

Məmləkət imu əz hər cy dəvlətlyni. Xəbər vəgyrdə pyrsirigə ə radiorəvoz əz hər kynçəhoj məmləkət:

— Əz cy işmu dəvlətlynit?

Çohob mydyt əz hər kynç və kynç ulkəjmu.

Jə çigə çohob mydy: Imu əz ohun.

Unigə: Imu əz kymyr sənqi.

Səjymyn: Imu əz təxyl.

Corymyn: Imu əz nəft.

Pənçymyn: Imu əz pəmbə.

Dəvlət xorihojmurə qədər nisdi. Fəhləho və kolxozeiho ədət ə hərəkət staxanovirəvoz kor soxdə əri zijod soxdə həmmə məhsyl-horə. Ə hər çigə fəhləho-staxanovciho hisdi, ə hər çigə uho səhibi soxdət texnikəj xubə moşinloj ulkəjmurə, ə hər çigə səs kəcukho, olunho və traktorhoi. Taza vəkurdəihorə qə-dər nisdi.

Staxanovci.

Mənyəm staxanovci,
Ə sər hər kor mə həci,
Məhsyl zijod soxdənyəm,
Korəş zu varasdənyəm.

* *

*

Dəzgoħ mə təmiz birə,
Kormə dijəş sof birə,
Tovundənyəm kyrykə,
Xub zərənyəm kəcukə.
Hərməhhoş mərə dirə,
Dijəş həvəsly birə.

hər. A. Staxanov.

BƏBƏ VƏ PİSƏR.

(İzdilot xundəgor)

Bəbəjmu 30 salı ə zavod kor soxdəni. Juş staxanovcini. Dədəjmu gufdirəni ki, hic ə jor nijov bəbə nohoq, nəcoq nə birə, əz kər domunu.

Bəbə şevho ərimu ixdilot misoxd əz kor-
hoj zavod. Jə şev u ərimu ixdilot soxd, cy-
tar fəhləho ə lap bəçidə hərəket staxanovi-
revoz, ci vədəşəndəirə əz sər bərdytgə. U
gufdi:

—Ə zavod imu mijosd jə kor təhədi gi-
roşdə. Ə imu tapşyrmış birəni tə vəxd hədil
ocmiş birə, zutə paroxodhorə remont soxim.
Həmmə ə həvəsəvoz vəxyşd ə kor, ənçəq
sex dəmyrcini pəs mundəbu. Unço təmbəlho
və alvarciho dəbu. Imu staxanovcihoj ən i
sex sər gyrdim əri dijəş ə zarbəvoz kor sox-
də, girorim gufdirə uhonigərə. Imu gof do-
rim misoxim,—xosijət imu həcini. Jə bo ə
ki hərməh mə omo kyhnə alvarci.

—Balam! əz kor dəvlətmənd niboşi, ənçəq
qəd miboşi—gufdi. rafd ə xunə.

Təmbəliş omo ə kimu:

—Burajt xisit xunə xərəbho, cy biri tə-
gə. Korə əz dəs işmu ki vösdori, dovşon nis-
diki virixy burov,—gufdi rafd ə xunə. Omo
ə kimu kuk kulakiş.

—Korə əz xər xoş omorə,—gufdi sur
bisdo ə xunə.

—Imu staxanovciho cəndqədər kor imu-
rə xub nuşu dorim, korə nə varasdə əz dəs
nə şəndim. Ə çigəj rafdəgorhoş imu kor sox-
dim. Ommo korəs zu və dijəş xub varasdım.

Ixdilothoj staxanovcii bəbərə şinirə, səbəhy-
myn məş ə şkolə xyşdəre dijəş çəld vogosundum
ə nuboho. Isoq hərməhmərəş ə bəhs sosialisti
horoj zəryni. Bəbəjmu fəm misoxd cytar imu
əz sər bərdənimgə byrçəojmurə. Ə əxir sal
məş ə xunə ixdilot soxdum, ki nubohorə
varasdəm xub və burbundum otmetkəho əz
dyjymyn klass ə səjymyn giroşdəmhərə.

Cytar imu kor soxdəjmgə ə zavod ə vəxd parcohjəti.

(Ixdilot fəhlə)

Mə kor soxdənbyrym ə zavod mexaniki.
Səbəhmundə əz zu-səri səhəthoj şəş, fəhləho
mirafdim ə kor. Ə kişd imuş mibəsdim jəj-
luqhoj nun, xurək dəri. Nəbugə minkin nə-
bu. Kor misoxdim 12 səhət tə şəv dəgyrdə.

Myzd imu lap kəm bu. Jə fəhlə məhi 17-
-18 monət məgyrd. Mihişdyt imurə zijodiş
kor soxdə.

Şərt və hol ən kor soxdəi gurun bu.

Pənçərəho bu şişəsyz. Əz xiniki zimisdu
nisə birənbu dohom dorə. Dəzgoħho, karas-
diho ə vərfevoz pur birənbu. Həki voruş mi-
jomo əz sulaj bun tihi mibisdo dəq ə sər
imu. Imurə mivoisd, ki hol imurə jə bobo-
tiş bugə xub soxim. Guç zavodciho və qil-
moç jəsəvulhoj parcohi ərimu həzyr bu.

Vladimir Iljic Lenin.

Ruzhoj miħid revoljutsijej Oktjabri ədəbu nəznik birə. Vomuxdəgor ə nubo əri həilho ixdilot soxd, cytar Lenin bərdgə fəhləhorə ə çəngə dymənhoşurəvoz. Vomuxdəgor xəbər vəgyrd əz həilho:

—Ərişmu ə xunə əz tovun Lenin gof soxdet mi?

Oljə dəs xyşdərə tik vəgyrd, gufdi.

—Bəbəjmu ərime ambar gof soxdi. U xyşdəniju Leninə diri.

—Həri gu vynym cy şinrəjgə.

Oljə sər gyrd əri ixdilot soxdə, ommo xub ixdilot soxdə nə danyisd. Cyklələ bu və cətin omorənbu əri ju.

Vomuxdəgor gufdi əz ju:

—Imu əz bəbəşmu təvəqə misoxim bijov ə kimu ə vecer, ixdilot soxu, həmməjmu

şinim. Ə fikir ty cytar omorə, mijov mi bə-
bəşmu?

Oljə çohob do:—Mijov, mijov. Nəh nisoxu.

Bəbaj ən Oljə hə əz rasdəkiş omo ə ve-
cer. U bu ohiltə fəhlə, jə kəm pire mərd, ə
mujhojuş sipiri (don) ofdorəbu. Ə tənjuş vo-
bu pinçək mişini. Vədiromə u ə pyşoj həil-
ho və sər gyrd guđi:

—İşmurə. çohilə vatandaşhoj respublikaj
sovetirə, voisdəni şinim,—guş dorit, mə gujum.

Biri i kor əzi vəxd jə si sal pyşotə. Mə
hələ çohilə kuklə byrym. Kor soxdənbyrym
ə zavod mexaniki. Bəbə nəbu mərə. U ə
moşin kor soxdəki. vaxurdəbu myrdə. Ə mə-
rəvoz zihisdənbyryt dədəj və xəhər və cyklə
birorləjməş.

Çigə zihisdəimu lap təng-dərisqol bu. By-
tyn kiflət dəbu ə jə vitoq ə podval. Divor-
hoju həmmə nəm bu. pənçərəho cyklə, uhoş
darafdəbu ə çəriş duvor kərpyci, unqədə və-
diş nəbu. Ə vitoq imu oftoi hic nəş diromo-
rənbu. Həm torik bu, və həmigə odoimi tasi-
rənbu.

Hər ruz, səbəh-mundə, əz zu-səri, hələ
hiç yşyqış nəbirə. mişinirim durazə səs gu-
dokə.

I səs fəhləhorə horoj zərənbu ə zavod.

Imu u sêhet cymhorê pokurdê mêxyşdim. Dêdêjmu pyşotê vëxyşdêbu zu, zu êdêbu simovor vonorê vê cyklê nunlêho ê pic dêşêndê. Muxurdimimu sijêhê nunê ê cojêvoz, şêkêr syz, vê zu mêdovusdim ê kor. Kor lap gurun bu, dêh sêhet ambartê kor misoxdim ê jê ruz. Ommo qobul misoxdim ê kêpikhorêvoz êri ên soxdê kor. Êri êni gurunê kor ê imu voxurdênbu kêpikho, ommo êri sêhib zavod mumund kêlê qêzonçho.

Jê bo ê zavod imu fêhlêho çymysdyt (ê ruj poisdyt). Sêr gyrdyt êri talab soxdê qimêt kor zêvêrtê bu gufdirê. Sêhib zavodê hic şinrêş nisê voisdênbu talab imurê. Kura bisdorim ê hêjot zavod ê gyrdlêmê. Vêdiromo jê fêhlê gufdi:

—Ê kor nidarajm, têjtê zêvêr nêsoxu myzd imurê.

Imuş êdêjm şinrê, dijêş êdêjm kumêki dorê jurê. Hê jê bo omo sês:

—Qêzêqho! Qêzêqho omorut!

Omorut ê sêr imu qêzêqho vê ê zalumirêvoz kufdut imurê ê qilmoçhorêvoz. Ê kêmêr mêş dy bo rasi i qilmoçho. Hêci zêrêbyryt, êz çigê qilmoç ohuni kêmêr mê xuni, jara birêbu vê sêrmêş lov birêbu.

Gyrd birêimu lov bisdo—hêrki ê jê çigê virixd. Êz imu jê bisd odomirê qêzêqho gyrdyt bêrdyt ê qêzêmot.

Hêci giroşdênbu zihisdêimu.

Jə bo horoj zə mərə kələ hərməh mə:

—Bijo—mugu—imişev ə ki mə. Rafdym ə ki ju. Ə unço tə bisd odomi dobu. Amba-rişy bu fəhləho. Ə qəd əniho dəbu jə mərd ə zərdtə ruşəvoz. U sər gyrd əz imu gufdi:

—İşmu kosibit, əri cy ki, əz kor işmu səhib zavodho—fabrikho dəvlətmənd birənyt.

Təjtə i xuzəinhərə piş nə soxit, zihisdə-ışmu xub nibu. Puc gərdə xuzəinho. Kor soxit əri xyşdə. Çəhm boşit ə dusdirevoz, dəs ə dəs jəki dit.

Imu əz ju gufdirim:

—Duzi. Pəs bəqdə xuzəinhərə cy təhər piş soxim? Ə pəsəşu politsijə. Ə pəsəşy parcohi. U imurə çohob də.

—Əvəldən piş soxdə gərəki parcohə. Əri i korə soxdə fəhləhərə gərəki gyrd boşut və vokunut partijəj xyşdə. Əgər ə ruj ə jə-rəqəvoz vəxyşdytgə bytyn kor soxə xəlq, kor parcohə piş soxdəi tomomi.

Şinirənym, və əri mə fikir soxdənym:

„Duz gufdirə i odomi“.

Bəqdə mə danysdym, ki i mərd bu xyş-dəni Lenin. Həci mə syfdə dirym Leninə.

Əzi bəqdə giroşd bisd sal. Sər gyrdə omo dohvo ə Germanijarəvoz. Ambərə xəlqə sur-gu soxdut bərdyt ə dohvo. Əz dohvo vogəş-dut bəhziho qulsyz, bəhziho poj syz. Kimi-hərə ə xori səxd soxdut.

Mərəş u məhəli bərdyt ə soldati. Əri ki imu dohvo soxdənbirim? Əri parcoh, əri mylkədorho, əri fabrikantho. U məhəl ə qəd imu nyvysdə vəlgho—koqozho (listovkaho) əz dəs ə dəs ə pəhəniki lov bisdo. Ə uho nyvysdə omorəbu:

„Puc gərdo dohvo! Çəng girit ə qərışuj dəvlətməndho!“

I nyvysdəjə vərəqho əz taraf ən Lenin bu. U ə u vəxd zihisdənbu əz sərhad buru və ə imu xəbərho rasundənbu.

Sə sal dohvo soxdim, əxir iloç imu burra omo. Ə ruj vəxyşdyt fəhləho, ə ruj vəxyşdyt soldatho. Cytar Lenin ə imu vomuxdəbugə, həcu soxdim.

Parcohə piş soxdim, ommo hykymət ə fəhləho hə jə bə nə rasi.

Vəhdəlyjə hykymət omo vəgyrd sərbərəhi ulkərə. Əzi hykymət fəhləjə korsoxə xəlqə xəjr nəbu, ommo u ə kapitalisthorəvoz jəki bu. Bəhsho giroşdənbu, ki ə taraf vəhdəlyjə hykymətigə, və kinigə nəxosdəgor jy. Dənışiry m dyrym corə nisdı, əgər həmmə xəlq fəhləho dəs ə dəs dorə ə jəki nərafdytgə. Ə i xotur nyvysdym xyşdəre ə partijə j bolşevikho. Ə partijə kor ambar bu. Ə həmmə korxonəho imu u məhəli girovundənbirim gyrdləməho və qondurmiş misoxdim ə fəhləho:

„Jæk boşit, hërməhho. Gyrd boşit ə zir rəhbəri partijəj xyşdə — partijəj fəhləho. Çəng ədəj imuhəj sər gyrdə omorə“.

Jə bo imu şinirim.

„Lenin ədəj vogoşdə əz u jon sərhed (zagranitsa)“.

Rafdim imu ə pyşo rəhijy ə vogzol. Ə pyşəj vogzol buho məjdu pur bisdo ə fəhləho və ə soldathorəvoz. Ədəjm rafdə, dyl imuş ədəj kyrt-kyrt soxdə.

Əxir moşin omo. Xəlq nəznik bisdo, səs şori omo.

Hə jə bo dirənym: ə avtomobil broniviki kinigə varafd.

Həmmə kura birəgorho cəkə-cək zəryt. Dənişirənym dirənym . həmcyn uni—xyşdəni Lenini.

Cəndqədər ambare salho giroşdəbugəş mə urə şinoxdum. Sər gyrd u ərimu gof soxdə əz sər avtomobil.

—Bovor məsoxit ə vəhdəlyjə hykymət. U dəs dəvlətməndhorə səxd gyrdi. Vəgirit hykymətə ə dəs xyşdə.

Bytyn hykymət ən sovetho. Ə nemshorəvoz dohvo soxdə gərək nisd, gərəki ə mylkədorho, səhib fabrik-zavodho və dəvlətməndho—burçujhorəvoz dohvo soxdə.

Mə əri mə fikir soxdum:

„Imuhoj imu imbərim. Hisdi imurə kələ rəhbər. Danysdənim əri cy çəng soxingə“.

Həciş bisdo. Jə cənd məh giroşd, xələ fəhləho—korsoxho piş soxd vəhdəlyjə hykymətə. Vosdorim xorihorə əz dəs mylkədorho. Zavodho və xori giroşdut ə dəs zəhmətkəşho. Piş soxdim fabrikanthorə əz fabrikho.

Lenin vomuxd ə imu vokurdə və ə rəh bərdə hykymətə. Əz umuhojəvoz məmləkətə ə rəh bərdyt sovethoj zəhmətkəşho.

Əz u vəxdəvoz imu dijə kor nisə soxdənim əri xuzəinho. Imuhoj ə imu dijə hic kəs nisə dəvlətmənd birə əz kor ən unigə, hərki kor soxdəni əri xəjr taza çəhməti.

Kirə kor soxdə nəş voisdəgə, urə ə qəd imu çigə nisdı.

—Cytar Lenin i korhorə təhno soxdı?—Xəbər vəgyrdyt həilho.

Fəhlə çohob do:—Lenin tək təhno nə soxdı həmməj əni korhorə. U soxdı i korhorə ə partijəj kommunistho—bolşevikhorəvoz, kəmi-ki bərd ə pəsəj xyşdə klass fəhləhorə və bytyn zəhmətkəşhorə. Lenin rəh nuşu dori. Lenin vokurdi, myhkəm soxdı və jəkçət soxdı partijərə. Lenin cym imurə vokurdi. Imurə vomuxdi və ərişmuş, həilho, vəsijət soxdı, ki: „xundəi, xundəi, gənə xundəi“. İşmu—çigəgir imunit.

Myrdæi kæle ræhbær.

21-ym janvar 1924 sal telegram xæbær bærd æ hæmmøj dynjoh—„myrði vomuxdægør bytyn zæhmætkešhoj dynjoh—Vladimir Ilic Lenin“. Lenin myrði æ i ruz, æ sæhet 6 vø 50 minut, šæhongum, æ dih Gorki. Çændæg jyre ovurdut æ Moskov.

Æ u ruzho æ kucæho lap sæxdæ bæjæho bur. Æ kucæho suxdænbu mænqælho. Æ ki mænqælho mijomorut æri gærm biræ æz xiniki vø bæjæ.

Æ migløj šæher æz hæmmæ kucæho tihi biræbu ambaræ odomiho. Uho mipoisdyt æ durazæ oceredho æri tobut Lenine diræ. Æ kæle zol xunøj Sojuzho, æ qæd tobut Vladimir Ilic Lenin dæbu.

Sæs muzik ædæbu šinræ omoræ. I sæs dærdly ædæbu zæræ qovræ soxdænijæ marš. Fæhlæho vø bytyn zæhmætkešho ædæbyryt æ nubotævoz.

rafðe æri æxiri karaz dæniþiræ æ myrdiho kæle
ræhbær xyþðe.

Pænç ruz domund çændæg Lenin æ xunøj
Sojuzho. 27 janvar çændæg Vladimir Ilie
bærðyt æ Qjirmizine mæjdu vø duz æ sæhæt 4
norut çændægjyræ æ mavzolej. Æ i væxd æ by-
tyn ulkæ sæxd zæryt gudokhoj fabrikho, za-
vodho, paroxodho, parovozho. Æz gudokho
hæmmæ danysdyt ki, æ i sæhæt sæxd soxdæ
omo Vladimir Ilie Lenin.

Lenin æ tobüt.

I

Myrd Lenin, myrd ræhbær.
U byzyrgæ fæhmgær.
Lenin næ myrdi,
U hær væxd zindæi—
Æ dyl dæsdæho,
Æn zæhmætkæþho.

II

Sæxd xinik bu u ruz,
Æ xoriþ pur bu værf,
Sær tobüt sipi bu,
Æ tæhær æn sæðef,
I tobüt bu,
Æn ræhbær.

Iosif Vissarionovic Stalin.

Ə Zakavkazija, ə Gyrçyston, ə qıroq ni-kərəj Kur hisdi şəhər Gori. İnço ə 1879 sal ə kiflət cəkməci Vissarion Çugaşvili həsyl omo kuk, Iosif, bijovho kələ rəhbər partijəj kommunistho, ən klass fəhləho və bytyn zəhmətkəş-hoj dynjoh. Həmin u odomi; komirəki bəqde sər gyrdyt həroj zərə h. Stalin.

Hə əz 18 salai h. Stalin dori bytyn hymyr xyşdəre əri kor xilos soxdəi fəhləho.

U bisdo revoljutsioner. U kura soxdənbu fəhləhorə ə kruçokho əz pəhənyki politsijə və səhib zavodho.

U qondurmiş soxdənbu ə fəhləho, cytar gərəkigə əri çəng soxdə ə parcoh və dəvlət-məndhorəvoz.

Əri pəhəny kor soxdə əz politsijə və gyrdə nəjəməre u zihisdənbu ə çyr bə çyr numhorəvoz. Goh jurə horoj mizəryt hərməh „Dovid“ və gohigə hərməh „Koba“ və jə vəxdigə ə num hərməh Ciçikovəvoz.

Politsijə ədəj gəşdə hərməh Ciçikovə. Ommo ə pyşoj fəhləho ə gof soxdəki, vəxyşdəni ə num Kobarəvoz. Əxiri num ju bu Stalin. Ə i numəvoz u hisdi məhlymi əri həmməj dynjoh.

Biri jə cənd vəxdho, ofdori ə dəs politsijə. Ambar ə qəzəmotiş nyşdi. Surgun soxdət jurə ə Sibir və ə lap durə çigəho. Əz surguniş mivirixd və gənə sər mygyrd əri kor soxdə ə jə taza numigərovəvoz. Ə həcirəvoz h. Stalin cor bo virixd əz surguniho. Ambarə inçimişiho, xələluşiho ovurdi ə virixdəihoj xyşdərovəvoz əri çandarmahoj parcohjəti.

Ə Leninəvoz əjəki Stalin həzyr soxdəi və rəhbəri soxdəi revoljutsijəj Oktjabrərə. Ambarə quvot u vonori əri çəng soxdə ə mylkədorho və kapitalisthorəvoz.

Sər gyrd vasal ən 1917 sal. Vəxyşdyt ə ruj ə jərəqəvoz zəhmətkəşho, fuşəndyt parcohə. Ommo hykymətə ə dəs vəgyrd kapitalistho.

Əz sərliəd vogəşd Lenin. H. Staliniş əz əxiri surguni Sibir vogəşd omo. Hərdyšə əjəki myhkəm vəgyrdyt ə dəs kor əxiri təvəsərə çəngə ə kapitalisthorəvoz.

Ə mäh oktjabr 1917 sal ə jərəqəvoz ə ruj vəxyşdyt fəhləho və soldatho. Ə Leninəvoz əjəki h. Stalin rəhbəri soxd ə ruj vəxyşdəirə. Ə rəhbəri bolşevikhorevoz fəhləho bəsqun dorut dyşməre və binə norut hykymət sovetirə.

Mylkədorho və kapitalistho hiss soxdut ki, əxir işuni gufdirə. Kura soxdyt əxiri quvot-hoj xyşdəre əri carundə zindəgunirə ə kyhne təhər, əri tərg soxdə hykymət sovetirə, tələf soxdə bolşevikhore və əri ə zobunirəvoz qəhrə vədəşəndə əz fəhləho və kəntciho.

Cənd salho fəhləho və zəhmətkəşə kəntciho, tə əxiri quvot çəng soxdyt ə kapitalistho—həzyri xurhorəvoz.

Ə i cətinə salhoj dohvoy vatandaşi h. Stalin həmmişə bu ə front (ə dohvo). Ə hər çigə kor cətin bu h. Stalin həmmişə ə unço mibisdo. Ə zurbajə əqyl xyşdərevoz u həmmişə'rəh mijəfd əri əz cətiniho vədəşəndə quşunə, bərdə urə pyşovo ə bəsquniho. U həməl miovurd plan tərg soxdəi dyşməre. Nuşu mido ə qirmizine komandirho plan korho—hərəkəthoj dohvoyrə.

Omorəi h. Stalin məngəsd həmmişə kələ şori ə qəriş qirmizine çəngsoxho. U həşq dorənbu uhore əri ə cym nə dirə və tərg soxdə dyşməre. Ə i həşqəvoz qirmizine quşunciho ə dohvo bəsqun midoryt dyşməre.

Myrd Lenin. Ə jon tobut həzizə kələ rəhbər həmməj zəhmətkəşho h. Stalin və həm-

məj partijəj kommunistho səvgənd xundut ki, ə bytyn qıvot xysdərəvoz həmmişə tə əxir əz sər mibəryt gufdirə sər gyrdə omoriho korə.

Byzyrgə Stalin usdadly və myhkəm rəhbəri soxdəni bytyn çəng partijə və klass fəhləhorə əri vokurdəi sosializma. U ə hər kor tiqət fikir dorə və həmmişə rəh ofdəni əri cy cətiniho bisdogə əri əz hərə vəgyrdə.

Ə nuşu dorəihøj ħ. Stalin və ə rəhbəriju gyro vokurdə omorət ə hozorhorəvoz taza fabrikho və zavodho, ədət vokurdə omorə taza şəhərho, zavodho vədəşəndənyt ambarə aeroplanho, moşinho, traktorho və avtomobilho.

Kənteiho, komiki pyşotə tək-təklə kor soxdənbyryt, ə rəhbəri həzizə rəhbər xysdə byzyrgə Stalinəvoz jək birət ə kolxozho əri ə dusdirəvoz əjəki kor soxdə. Ə xorihoj kolxozi kor sər gyrdə taza moşinho.

Kolxozciho, fəhləhorə xuno, ə zarbəcini-rəvoz, ə şorijə təhərəvoz ədət kor soxdə ə xəjr çəhmi.

Zəhmətkəşhoj həmmə xələhojmurə hisdi boroborə ixdijori. Uho kuməki soxdənyt dy ə jəki. Uho həmmə ə jəki çəhd soxdənyt əri taza şorijə zindəguni.

Ruz bə ruz ħol zəhmətkəşho ədəj xub, xyrom və vorly birə. Ulkəjmuş ruz bə ruz ədəj pyşovo rafdə. Lap ə u durə çigəhoş sər gyrdi

yşyq elektriki, radio və kino. Ulkəjmu ədəj birə lap savadly ə həmməj dynjoh.

Ə rəhbəri f. Stalinevoz vokundə omori ambare şkoləho və qəjri çigəhoj xundəi. Ə şkoləho ədət xundə bytyn həilhoj ulkəjmu.

Ə rəhbəri Stalinevoz lap pəs mundəbyrytho ə dəvr parcohi xələho, qobul soxdət ə ulkəj sovetho şkoləho və klubho, gazetho və kitobho ə zuhun dədəi xyşdə.

Həziz xosdənyt byzyrgə rəhbər xyşdərə həmmə fəfiləho, kolxozciho və bytyn zəhmət-kəşho. Uho horoj zərənyt jurə həzizə byzyrgə rəhbər f. Stalin.

Dyşməno · hic nəs xosdənyt f. Stalinə. I num əri ənuho bimlyni. Dusd doşdəi həzizə rəhbərə əz taraf bytyn zəhmət-kəşho qəder nisd. Stalin u byzyrgə rəhbəri ki, rasundiho ulkəjmurə ə şorijə xyromə ulkə. Myñkəm soxdihə ə rəhbəri xyşdərəvoz hər kor ən ulkəjmurə. U poisdi qoim ə sər rəñ byzyrgə Lenin. U ə kələ usdairəvoz ədəj bərdə imurə ə taza bəsquniho.

Revoljutsijə ədəj pyşovo rafdə.

Ə ruzhoj revoljutsijəj oktjabri dy qirmizinə gvardciho poisdəbyryt qərəul ə ləhəj dər jə kələ xunə, ə siprə sutunhorəvoz.

U məhəl, ki məhlym soxdut hərəm pyşotə parcoh dəbirənbuho vəgyrdə omori, hy-

kymæt giroşdi ə dəs sovetho, jə qirmizinə gvardci mugu əz hərməh xyšdə:

—Viniş revoljutsijərə ə sər ovurdim.

—Poş biror! təhədi məsox,—gufdi dyjymyn.

—Revoljutsijə hələ nə varasdi. Imuhøj mivini. Gənə dohvo misoxim.

Lap duz. Bəqdə bisdo dohvoj vatandaşi. Bəqdə bisdo xərəbəiho əz taraf dyšmə. Jə cənd sal bəqdəjgə iho ə jəki rasd omorut. Hərdeşy ə jə zavod ədəbyryt qyc soxdə və təmiz soxdə ə məhəl dohvoj vatandaşi pars gyrdə dəzgohhorə.

I dəs dyjymyn gufdi əz jəkymyn:

—Imuhøjlə ənçəq revoljutsijə varasdi.

—Nəh—gufdi jəkymyn.—Mə ə ty hə ə gofhoj tyрэvoz mugujum. „Revoljutsijə nə varasdi“... Gərəki ə çigəj həmməj əni kyhnə dəzgohho, taza və təmizə dəzgohho binim. Gərəki həci soxdə ki, imu əz pyşoki pəs mundə ulkərə carunim əz həmmə pyşolytə ulkə ə dynjoh. Nəbugə imurə dyšməho mitasunut. Revoljutsijə nə varasdi, ədəj pyşovo rafdə.

Zulm mylkədor.

Ə dəvr zulmkorə parcohjəti imurə hic ruz nəbu. Jə bo zimisdu ə ələfsyzi mylkədor dorəbu ə kəntciho symər. Ə çigəj əni kənt-

ciho səri kiflät mijosdut kor soxdə əri myl-
kədor, dy desjatin xori.

Ə „bəxşəjmu“ voxurdə-
bu jə çigə, ə pyşoj həndəq.
Xori ən unço - şəfdə-şəfdi,
həmmə ə təly tikonəvoz vo-
romorəbu.

Şəhongum jə cyklə vo-
ruşlə omo, xorirə nərm
soxd.

Bəbə şor bisdo:

—Hər cytar giri marasim. Viniş xişə, ə
sər xori ryqənə xuno ədəj rafdə.

Şəv ci xurdə bəqdə imu xisirim ə zir
hərəbə. Vomundə həsbə dəşəndim ə zərə
omorə mərəç (gijovluq). Şəv mə xəbər bisdo-
rum əz səs horoj və nifri. Pustirə əz kul şən-
də, guş vokurdum.

—Ə xunə omorəj?—Jə qəribə səs ədəbu
horoj soxdə.

°Mə ə ty imburbunum...

—Əçi nyxtə? Bijor zu boş! Bəqdə səs cor
pojho omo, ə jon həndəq buho kulə, ə səsə-
voz çymysd, bəqdə sokiti bisdo.

Səbəhmundə əz zu-səri, mə hələ xisirə-
byrym, bəbəjmu zu rafd ə məhələj oqo, əri
xosdə, əz xyşgə mərəç oqo bərdə omoriho,
həsbə.

Jø sähät bæqdäjgə vogəşd, rang parusdə və vomundə. Səs nə soxd, nyşd ə jon hərəbə, ə dy dəsəvoz kəşirə mujhoj xyşdəre girisd:

—Əz çə bijorum mə sə monət? Ər-i-cy? Sərə bərd ovurd. Ə zir cymju xun dəmyrdə domundə, ə jon guş juş çigə kufdəho vobu.

Bəbə gənə pyşoj naşdovi soxdə rafd ə qəzməj oqo və jə xəjli kəşi nə omo. Məş ki ə pyşoj hərəbə nyşdəbyrym, jyre guzət soxdə.

Oftoi darafd, ruj həsmu qirmizi bisdo. Bəbə sər quz omo.

—Ty ci xurdəj?—xəbər vəgyrd.

Vəgyrd nunə, jə kəm əz qiroqləjy burri, nədyl-nədyl çavusd, bæqdə gufdi:

—Kəş burajm ə xunə!

—Pəs həsb əçi?—Mə xəbər vəgyrdym.

Hic gof nə soxd. Imu şəhongum dir vogoşdəki dədəj ə xunə ədəbu girisdə, urəş xəbər bu əz bədbəxdı.

Dy ruziş, sə ruziş giroşd, oqo mylkədor həsb imurə nədo.

Şəhongum dədəjmu xyşdən ju rafd ə ki mylkədor, əri minət soxdə. Səg ən mylkədor gyrd jurə, vogoşd omo ə xunə ə hərsəvoz. Ci xurdə bæqdə imburuz dyjymyn boş rafd. Əz mylkədor mugu:

—Cy voisdəgə sox ə mərəvoz. Sal mə ədəj varasdə.—Nyşd ə sər xori ə ləhəj dər. Danysdəki, ki bəbə xori jurə rundi gufdirə,

mylkædor razi bisdo. U ixdijor do hæsbæ pul næ vosdoræ dy, ommo æ i iqrorævoz, ki bæbøjmu jø nimæ desjatinigæş zijodi kor soxu æri ju. Bæbæ sær zæ æ pojhoj mylkædor væ æ dyl şorirævoz omo æ xunæ.

Gisnæjæ hæsb şænd xyşdæræ æ sær symær. Bæbæ gufdi æz dædæj:

—Jø tikæ nun di mæræ, zutæ buram runum zijodiræ. Æ hæcirævoz jø hofdæjgæş giroşd.

Pyrşyşho.

1. Æri cy sæbæb rundænbu bæbæ æri oqo?
2. Cænqædæ mijosd rundæ?
3. Cy xosdænbu oqo æz kæntci?
4. Æ cy tæhærævoz kæntci vogoşdæbu æ xunæ?
5. Æri cy rafdæbu dædæj væ cy omo æ sær ju?
6. Do mi hæsbæ mylkædor væ æ cy iqrorævoz?

Oktjabr.

Jæ cænd salho æzi pyşo,	Xori dorut kænteiræ,
Æ Oktjabr ofdorut æ pyşo,	Fabrik, zavod fæhlæræ.
Fæhlæ, kæntci væ myzdyr,	Æ qjirmizinë bæjdoq,
Bæjdoqæ gyrdyt hyndyr.	Nyvysdyt xætho hæci:
Æ dæs vægrydyt jæræq,	„Soq gærdo Oktjabr,
Æ dÿsmæ zæryt zyærq,	Ziho jækçæti,
Piş soxdut mylkædoræ,	Fæhlæ væ kæntci“.
Burçuj væ myftæxuræ.	

Qjirmizinë læşgærci.

Æ mæñælæj punkt horoj zæræi çohilho pur bu. Çohilho ædæbyryt vozi soxdæ, xændysdæ. Jæ kæmhojgæ nyşdæbyryt æ gazet xundæ. Æ jø

kynç kura birəbyryt jə dəsde, jəki əz kynnə ləşgərçiho ədəbu ərişu ixdilot soxdə.

—Mə ə Qjirmizinə Ləşgər rafdəbyrymho ələfə əz bi nisə şinoxdənbyrym. Ə Qjirmizinə ləşgər xundum ə kurs, imuhøj mə ərzə dorəm ədəm ə rabfak rafdə.

—Əz rabfak bəqdə cy birənini ty?—xəbər vəgyrd jəki əz çohilho.

—Ə dyl mə sə cor saligəş xundə, agronom birə dəri,—çohob do qjirmizinə ləşgərçi.

Bəqdə ixdilot soxd ərişu, ki hərməhhoju i səhət jəki sərnys sovet ən jə kələ dihi, jəkiğə sərnys kolxozi, dydyjgə ə sovet rajoni kor soxdə.

Ixdilot nə varasdəbu hələm, jə çohil əz kommissija çunsoqirə fəm soxdəniho ə şorirəvoz vədiromo.

—Mərə kavalər (suvorəci) vəgyrdi,—gufdi
çohil və ə əngyşdəvoz nuşu do ə hərməhho
suret Vorosilovə ə sər həsb vəri.

—Mə igidihoj hərməh Vorosilovə şinrəm
ə şkoləymu, vomuxdəgər ixdilət soxdəki.

Sər gyrd əri kura birəgorho gof soxdə,
cytar sərvor Qjirmizinə Ləşgər, ju ə pyşo dəri
dyl dorə bərdənbugə ləşgərə. ə bəsoquni, ə sər
dysmənhøj zəhmətkəşo.

Qjirmizinə Ləşgər.

Jərəqho həzyri,
Əri dysmə guri,
Kələ ləşgər imu —
Qjərəul poisdı
Əri məmləkət imu.

Çobordə dəsho,
Əskərho, hərməhho,
Ə çərgə poisdət,
Bəjdooə tik gyrdət,
„Ziho məmləkət —
Ən çofə, ən qirjət!“

Həmməymu ə jəki,
Misoxim kuməki,
Ə vəhdəj ən dohvo,
Murajm pyşovo.
Moqunim nizərə,
Ə şyoəm dysmənhə.

Օլնոոլ Եկլ օլրմզնԵ ԼԵՏԵՐՇԻԻԻ.

Իլիլհոլ ՏԵԼԵլլլլ րափդլ Ե վԵՇԵ Ե կլլլ օլրմզնԵ ԼԵՏԵՐՇԻԻԻ. Ե զնվօրհոլ կլլլ ԼօՅլղհօ թլր Բլ.

Ե ՅԵՎԵր թԵրձԵ, Ե կԵԼԵ ԽԵՏԵՎօՅ ՎօԲլ:

„Ե ԵԼԵԼԵլ չօրԵ կԵՏԵ Իլլ ԵՏԵ ԽօՏձԵնԻլ, օլլ ԵՅ ԽօրԻլլՏ, յԵ ՎԵրՏօկԵլ չօրԻլլլրԵՏ, ԻԵ կԵՏԵ յԻձԻլ“ (ՏԼԻՆ)

ՎօլլլձԵղօր ԵրԻԵ ԻձԻԼօՏ ՏօձԻ, Ի գօփ ԵՆ ԻԵրմԵԻ ՏԼԻՆԻ գլփձԵր.

— ԼԵՏԵր Իլլ Ե րԵԻԲԵրԻ Ի. ՏԼԻՆյՎօՅ ԲԻրԻ զԻՅՏ գլլլլ ՎԵ ԻԵՅրԻ ԵրԻ զՅՏԵրԵ ՇօԻօ զօրԵ. ՕլրմզնԵ ԼԵՏԵրԵ ԲԼԵլ փԵԼԵ ՎԵ կԵՏԵԻՆԻ, ՎԵ ԻՏԻձԻ յլրԵ ԲՅՏՅՆ ԻձԻյօրԻԻԻ, — ՎԵրԵՏԻ ԻձԻԼօՏ. ԽՅՏձԵրԵ ՎօլլլձԵղօր.

ԶԻղ ՅԵրԵ օլլ. ՕլրմզնԵ ԼԵՏԵրԵԻԻԻ գլրձԵ ԲԻՏձօրլ Ե ՅօԼ. ՎօկլրձԵ օլլ ՏՅՓձԵ գլրձԵրմԵ. Ե կօմԵձԵր Ե ՏԻՆԵլլ օրձԵՆ օլրմզնԵ ԲԵլձօղԻ ՎԵրԻ, գօփ ՏօձԻ ԵՅ գԻրօՏԻԻԻԻ ԻցԻձԻԻԻյյ օլրմզնԵ ԼԵՏԵր Ե ԻՏԵԻԵՏԻ ՎԵՅԻփԵԻԻԻ. ԻԵմմԵ օլրմզնԵ ԼԵՏԵրԵԻԻԻ Ե ԻԵՎԵՏ ՎԵ Ե ՏօրԻրԵՎօՅ ԵձԵԲՅՐՅՏ ՏԻՆԵրԵ զօկԼԵձԵ. Ե ԵՅԻՐ զօկԼԵձԻ ԵԻԻ ՎԵՅՅՓ զլփձԵ:

— Տօղ գԵրձօ կԵԼԵ րԵԻԲԵր ԲՅՏՅՆ ՅԵԻՄԵՏԵԻՏԵԻԻԻ Ի. ՏԼԻՆ.

—Soq gərdo rəhbər ləşgər imu h. Vorosilov... ur-ra... urra... Həmmə vəxysdyt əz jə ləhə gufdurut. Məş əz şori gufdurum urra... urra... Xəlq „ur-ra“ gufdirə varasdəbu, əz ləhə jə mə əz şori jə urrajgəş vədiromo.

Nuşunə j igidi.

Rəh qulluqsox ən rəh ohuni Semjon ədəbu ə vişə rafdə. Oftoi lap dərə furamorəbu. Sokiti bu. Myrdərə xuno bu. Rəhiş nəzniki, ə fikir ju voromorəni ki, gujgə ohun ə ohun ədə jə voxurdə. Rafd Semjon zutə. „Cy kori bu?“— U, ədəbu fikir soxdə.

Vədiromorəni ə dərə j rəh, dirəni rəh moşin ədə j hyndyr birə. Əz zəvər ə sər ohunhoj rəh nyşdi jə mərd ə qili-qili, ədə j çyigə soxdə. Semjon sər gyrd jəvoşlə j əri nəznik birə ə ki ju. Fikir soxd, ki əri gajkahorə dyzdirə omori. Dənışirəni, u odomiş vəxyşd, ə dəs jyš jə lom dəri. Həci zə relsa ə loməvoz u, ə i tarafigə rafd. Cymhoj Semjon tor bisdo, vovisdənəbu horə j soxu, nəsdə soxdə. Vidovusd rafd ə zəvər vidov-vidov. Ommo odomi şənd xyşdəre əz rəh, virixd.

Moşin minigi (pasaçiri) ədəbu omorə. Moşinə əri pojundə hiciş nisd, hələm nisd. Relsa ki ə çigə j nini. Ə birəhnə dəsəvoz ki ca-taqhorə nizəni.

Şinrəni, ə fabrik gudok zə. Səhət şəşi. Ə
hofdi dy dəqdəqə kor soxdə moşin giroşdə.
Vidovusdəni ə xyşdə nədərirə xuno. Ju, xyş-
dənjuş nəsdə cy mibugə. Vidovusd tə vədə-
şəndə omorəbuho rels, di ə xori jə cənd cu-
buqı. Qıuz bisdo vəgyrd jəkira. Şinri əz dur
səs fid. Relşoş jovoş-jovoş sər gyrd cymys-
dərə. Əri vidovusdə jyre dijə quvot nəmund.
Poisdəbu əzi tərslyjə çigə jə sad saçin duri.
Hə jə bo gujgə həci midani yşyq çəsd. Və-
gyrd kiləh xyşdərə, vədəşənd əz qəd ju sip-
rə jəjluqə, əz çib vədəşənd kordərə voqund
ə cəpi qul xyşdə əz qucə bazu zəvərtə. Furs
zə xun, tihi bisdo gərmə-gərm.

Tari soxd jəjluq xyşdərə ə xunəvoz, gyn-
çund, vəno ə bəş cubuq və tik gyrd qirmi-
zinə bəjdoq xyşdərə.

Poisdı, bəjdoq xyşdərəş ədəj cəmundə,
burbundə, moşiniş vədini. Ommo xun ədəj
tihi birə. Semjon vəgosundəni jararə ə pəhly,
voisdə şyşy, ommo xun nisə poisdə. Jə fikir
də ə sər ju „Ə poj poisdə nidam, məngənym
bəjdoqə“. Ə pyşoj cymhoju toriki omo, bəj-
doq ofdo əz dəs ju. Moşinist dirəbu jurə.

Moşin poisd. Vədiromorut. əz vogunho
odomihə, gyrd bisdorut ə pəsə pyşoju.

Dirənyt-jə odomi dəgəşdi, ə jon juş jə jəj-
luq xuni ə cubuq vəri norə omori.

Pyrşyşho.

1. Ə çə rafdənbu Semjon?
2. Əri cy vogoşd?
3. Semjon quıl xyşdərə əri cy sula soxd?

Koqoz əz Qırmizinə Ləşgər.

Jə bo ədəbyrym əz şkolə vədiromorə, rasd omo ə mə qunşimu Sara.

—Qılədoj tyrə vəgirom-gufdi Sara,—i koqozə xun.

Xundum koqozə. Koqoz bu əz kukju ə Qırmizinə ləşgər hisdiho. Vobu əz zindəgunijy. „Kəjf mə lap xubi,—vobu.—Mə kələgədi soxdənym ki, jərəq ə dəs dəri ədəjmu. muqojət birə əz ulkəj sovetimu.

Jə kəm bəqdə vobu:

—Vəxyşdənim imu səhət 6 ə səs zing. Ruj şuşdənim rafdənim əri, çyr-bə-çyr bədənə qoim soxdəniho, voziho vozirə. Ə ruzi sə bo ci xurdənim. Xurəkhojmu həmmişə xub birə. Vokurdə partal imu və əjoqobimu həmmə xubi. Kazarməhojmu lap təmizi. Əz tovun təmizi xundəngə, zən burri koqoz xundəjmərə gufdi:

—Əz tovun təmizi həmmişə nyvysdəni. Ə u koqozigə, əzi pyşo omoriho, vobu ki, „omon dədəj, minət soxdənym əz ty, həilhərə xub təmiz dor, təmizi çun soqini“. Məş ə gof ju dənşiryım, tən həilhərə ə hofdəi jə bo şuşdənym və işurə təmiz doşdənym. Vo-

muxdəgor mugu, həilhojty əz həmmə təmiz omorə ə şkolə. Məş əri jy nyvysdəbyrym. Xəbər fyrsorəbu ki, ambar razini əz mə.

Gof soxdə varasdə bəqdə, zən gufdi əz mə:

—Həri qədoj ty ə mə, xun pəsəj koqozə. Ə koqoz gənə vobu:

—„Ə ruzi 8 səhət vomuxdəi birə imurə. Vomuxdənim tufəngə, pulemjotə və ə ruj vonorəniho maskaho əz gaz cyigə.

Inçə ə Qjirmizinə Ləşgər ə imu vomuxdənyt xət və ərimu girovundənyt çyr bə çyr syhbətho. Xundənim gazetho, xəvlətə vəxdə girovundənim ə vozi, ə şaxmat, ə şaşka və çyr bə çyr vozihorəvoz.

Imu teatriş vozirənim. Komandir imuş ə imurəvoz vozirə. Ə məhəl vomuxdəi, u ərimu kələi və imu gofsyz ə gofjy dənişirənim. Ə xəvlətə vəxd u ərimu syfdəi hərməhi və imurə xunoi. Ə i zuri mə ərity surət mərə myfyrşym, mivini cənqədə coq birəmgə. Ə Lijo xəhərməş gu, ə şkolə dir narov və nubohorəş xub vogordu. Nubohorə xub giroşdgə, ərijy pişkəşiş myfyrşym.

Ə kolxoz dijəş xub kor sox, staxanoveirə xuno. Əz tyərə doriho goviş xub muqojət boş. Məş varasdym ki, mijom kor misoxum ə kolxoz“.

Koqozə ki, xundum varasdym, zən ə şorirəvoz gufdi:

—Soq gərdoş balajmə. Jysyfləjməş kələ birə ə şkolə burovo, bəqdə ə Qjirmizinə Ləşgəriş burovo, biror xyşdəre xuno. Tə jy omorə ə kolxoz ə bəxşajyş jə kəm kor misoxum.

Ə soldati ən parcohi.

(İxdilot kyhnə soldat)

Soldat bərdəi ən vəxd parcohi carusdənbu ə jə kələ ovili. Jə ruz, vəxd jə cənd çohilə kukho ə soldati rafdəniho bu. Səs girjə, şivən ə kucə pur bisdo. Dədəjmu əri mə rafdə, ədəbu mujhoj sər xyşdəre vədəşəndə. Jə zəniğə qutinəhoju tyrtyr ədəbu səxd girisdə. Çohilə kukho sər quz, ədəbyryt rafdə. Dyl işu lap moqibun bu. Həmcin moqibun bu dyl həmmə imurə rəh soxdəgorhoş.

—„Ki midoru jətimhoj birormərə? Ki midoru dədəj nə xəhərə“? I gofho ə dyl mə dəri ədəbyrym rəh rafdə-rafdə fikir soxdə. Hərməhmə Dovid əz dur çigərjy həl birəbu. Əz kyhnə soldatho şinrəbu çozənhoj soldati-rə, silləj ofitserhoj parcohjətirə. Jə hərməhi-gəjmərə hic imid nəbu mogordy mijov gufdirə əz soldati. Cymhoju hərs pur birəbu əri girisdə: Kələ birorju ə dohvoj parcohi myrdəbu, jətimhojürə kəs doşdəgor nəbu.

Ovurdut imurə ə şəhər. Əz kucə tə kazarma bərđyt imurə ə dəsdeşəvoz. Əz rəh

ədəbirim əz pyşoj jə kələ racə boq giroş-
də, qəd boq odomi
pur bu. Ə kələ xət-
horəvoz ə ləhəj dər-
vozəj boq nyvysdə-
byryt cy gofigə. Xət
nəsdanbyrym xundə.
Xəbər vəgyrdym jə-
voşləj əz jə rəh giror:
„Cy vəri ə unço?“

—Əri səgho və əri soldatho diromorə qə-
dəqəni,—xund rəh giror. Əz dyl mə və əz
dyl ə mərəvoz ə jəki rafdənbyrytho hərməh-
ho jə kələ ox vədiromo.

Zimisdu.

Vizor omorim əz malad, voruş və əz kə-
lə vorvorihoj poizi.

Cənqədə vəxdho imu təhədi soxdim:

—Kəj mijov zimisdu?

—Kəj mijov siprə vərɤ?

—Kəj çilid çəncənə mygyry ə xori? Jə
ruz əz nubo ədəbirim ə vozi vədiromorə, hə
jə bo Nyhym kələ səs soxd, guɤdi:

—Həilho! myşdyluqi dit mərə! Ini kələ vərɤ
vonori. Imu həmməjmu şori soxdə, dənişirim
ə vərɤ. Ommo i vərɤ hələm ə voruşəvoz qə-
rişuq omorəbu, gənə həl birə ə malad carus-
dəbu.

Həilho şori nə soxdyt, „həjf“, -gufdirə pois-
dyt. Hələ xori bəjə nəgyrdi, əri kirşə çəs-
də həməl nijomo. Vomuxdəgor imu, Rəhil,
gufdi əz imu:

—Həilho! Təhədi məsoxit, hələm 15-ym de-
kabri, əz izmu sər mygyry mijov vərɸ, xori-
hoş ɸoline cəncənə gyrdə, ə çilid micaru,
uməhəli kirşəş miçəhit. Ommo gərəki əri hə-
zyr soxdə dijəş gərmətə partalho, əlçəgho,
cynki məh janvar və ən fevral dijəş xiniktə
mijov.

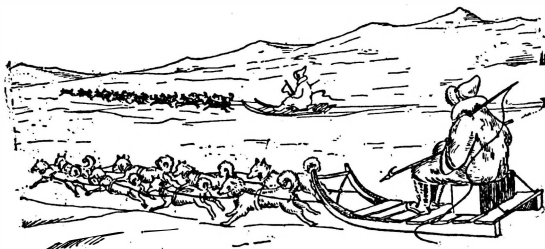
1. Əz komi məhho sər gyrdə poizi?
2. Əz pəsəj poizi komi vəxd ən sal birə?
3. Cənd məh dəri ə hər vəxd?
4. Komi məhhoj zimisdu xori çilid gyrdə və ambar xī-
nik birə?
5. Cy voziho soxdənim zimisdu?
6. Cy ɸyc soxdənim əz vərɸ?

Cyklə poctaljon.

Ovholət bu ə xinikə tarafho ə kominço ki, moşin—vogun nisdi. Ə çə ki, ə hofdəi jə bo poctə bərdənyt ə səghorəvoz ə sər kirşəho.

Poctaljon Mek, pucundə xyşdəre ə jə kələ xəvz, nyşdəbu ə sər kirşə. Ə pyşoj kirşə Tod ədənbu xub həj soxdə səghorə. Səgho jurə ambar dusd doşdənbyryt. Xub rafdənyt kirşəho əz sər taza vərɸ. Dərətə ə pyşoşu vədiromo nikərə. Əz sər çilid zutə rafd ə jəki bəsdə omorə kirşəho.

Trax... cyigə səs soxd əz zir kirşəho. Cəttə çigəj çilidi,—voromo ə fikir Tod,—kirşəho guruni. U səhət şənd xyşdəre ə sər çilid.

Səgho suk birə, kirşəhorə vuruxundut bərdyt ə dur, ə doq, ə qiroq nikərə hisdiho. Səgho çingirə xuno ədəbyryt vidovusdə. Əz dur, lap ə pəsə, Tod tək—təhno vədi bu. Tod ofdo pojədə ə rəh əri omorə. Vərɸ ədəbu kə

læ-kələ tihi birə. Əz vərf nisə birənbu dirə
çigə rafdəihøj sukə kirşəhorə.

Zyhbəj vorvorirə xuno darafdyt kirşəho
ə dih. Əz həmmə xunəho vədiromorut odo-
miho, səs soxdə-soxdə.

—Poct, poct!

—Tod ə çi? Ty təhnoi?,—xəbər vəgyrdyt
əz Mek.

Səgho viz zərə, dylə pəsə gəşdyt, əz cor
kino cyklə dusdləj xyşdərə.

—Bijə ə pyşorəhi Tod rafdə bijov,—guf-
durut həilho, hərməhhøj Tod.

Jəki əz işu omo ə ki əz həmmə ə pyşo
dəbirəniho səg və gufdi:

—Tod ə unçoi, bura bijof jyre, Gro!

Gro num ju buho səg, dylə-pəsə carusd
viz zə.

Həilho dyrysd ə kirşəho nə vənysdəbyryt,
hə jə bo kirşəho ofdo pəsəvo ə rəh...

Tod jəvoş-jəvoş ədəbu omorə əz qəd lu-
qonə vərf. Əri ju şinrərə xuno omo əz qəd
səs zyhbə, jə səsige.

—„I səs ravusdəi Groi“.

Jə dəqdəqə həmmə ə kirşəho vobuho
səgho ravusdut əz şori, ə pəsə pyşoj Tod və-
çəsde-vəçəsde. Gro ədəbu lisirə bəjə zərə si-
fət Todə, həilho səs soxdut:

—Zu boş, Tod, vənys ə kirşə.

Tod vənysd ə kirşə, fid zə, səgho əz qəd zyhbə
ə dusdirəvoz bərdyt Tod və hərməhhøjurə.

I kəj birə?

Vasal

Vərfho həl birə,
Ə ərxiş ov omorə,
Ruzhoş duraz birə,
I kəj birə?

Hamiron

Oftoi burçundəni,
Gyl dorhoş rixdəni,
Təxylhoş rasirəni,
I kəj birə?

Poiz

Gyliş nisd ə culho,
Purut bəhər ə boqho,
Hə voruş omorə,
I kəj birə?

Zimisdə

Ə -culho vərf rixdə,
Ovhoş çilid gyrdə,
Vorvoriş viz zərə,
I kəj birə?

Rəh ohun.

— Insonho xorihorə duzəltmiş soxdənyt, doqhorə vəkəndənyt. Norənyt ə xori şalmanho. Əz sər şalmanho norənyt relsho. Əz sər relsho parovoz bərdəni ə pəsəj xyşdə vogunhorə,—gof soxd əri mə bəbəjmu.

—Parovozə ki bərdə?,—pysryym əz bəbə.

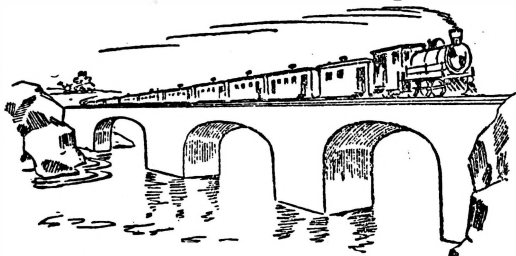
—U rafdəni ə guç buqəvoz. Dirəj simovorə ə dysiřeki, cytar çymysdəgə?

—Əri.

—U əz guç buqı, xələfmə,—gufdi bəbəjmu.

—Pəs buq əz çə omo ə parovoz?

—Ə parovoz dəri tovho, ə unço suxundənyt kymyr sənqi, jə nəbugə hyzym. U, ə tıjonhoju dəho ovə duşundəni. Əz dyşirəi, əz simovorə xuno, vədiromorəni buq.

Bəqədə bəbəjmu ərimə gof soxd ki, moşin ə səhəti 50 kilometro zijodtəş rafdə. Birəni vogunho minig vəbirəniho və birəni gənə vogunho əri borhoj moli, təxyli və qəjri məhsylhojgə bərdə.

Bəbəjmu gof do mərə ki, mihid jəkym Maj birəki, mibəry mərə ə şəhər ə vogunəvoz, əgər mə nubohorə ə şkolə lap xub dānysdymgə.

Səs parovoz.

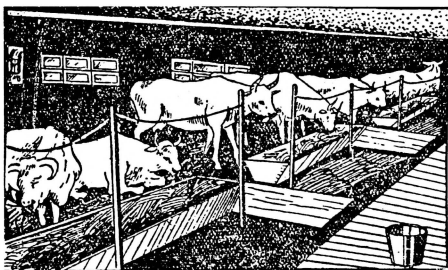
Xunəho—vogunho vədinyt rac əz dur,
Ə təhər ən dəsdəj quşunə xuno.

Səs sox, oj parovoz, səs tyrə hic mabur,
Ə dyl mə dəriho vojgərə xuno.

Nəfəs kəş izmu dusdmə, oj maşin rəhi,
Səs ty raci ə həng xuruz səbəhi.
Ə pyşo vədinyt məhdonhoj ən nəfti,
Həmməşu poisdət vişərə xuno,
Dijəş ractə vədinyt xunəho çərgə
Gujgə xorihorə gyrdət ə jərgə.

Govhoj kolxoz.

Ə kolxoz imu govhorə hər ruz şunə zərə,
təmiz soxdənyt ə cutkəhorəvoz.

Govho dəsdə-dəsdə omorənyt ə təmizə govduho. Pəjin molhorə hər ruz kura soxdənyt ə çirojə çigə. Pəjin mol-qərəho gərək birəni əri qəriş soxdə ə qəriş xokhoj ən bysdyho, tərəvəzho, cynki pəjin ə xok qəriş birəki, xok ambar coq birə.

Govhorə təmiz doşdəki və ovxur işurə pur soxdəki, govho ambarə şir dorə və xubə ryoən birə əz şir işu.

Govhoj kolxozə dyşirənyt zəno.
Uho hər səbəh şir dyşirə, pyşdyhoj molho-
rə şuşdənyt ə loləyə ovəvoz.

Elektrik.

Ə dihişu girovundut elektrik. İmuş ə
xunəymu dy lampockə girovundim. Kələbə-
bəymu lampockahorə dululu soxdərə dirə, sər
gyrd nifrirə.

İşmu,—mugu—ədəjt şəhiturə ə kor ovur-
də, i fiñolhoşmuş nisuxut.

Məş hələmi tə varasdə bovor nisə soxdən-
byrym. Ambar məhtəlijə kori. Nə nəft və nə
kirbit gərəki.

Həki ə lampockəho yşyq ofdorərə dirim,
ambar şor bisdorim.

Bəbəymu sər gyrd ərimu gufdi:

—Vinišit hēilho, yšyq ambari, ommo hiz durə nisdī. Picəš ə çigəj hyzym mibu suxundə ə elektrikəvoz gərm soxdə, cy xurək bisdogə mibu duşundə. Kuton elektrikiš mibu qyc soxdə.

Əz xunə həmmə vadarafdyt ə buru. Dohom nisə dorənym, voisdə mərə xub danym suxdəniğə jə nəbugə nisə suxdəgə mujləho ə qəd lampockəho dəho.

Ə sər lampockə jə sijəhə səriš vəri, dirənym ə səriš jə çigə dəs gyrdəš vəri.

I dəs gyrdə çigərə burmiş soxdum ə taraf rasd, lampockə midəgəsi. Jə bojgəš burmiş soxdum, torik bisdo.

„Cy myhyçyzə kori!“

Vəgyrdym lampockərə cərx dorə-dorə ə i jonigə, vədəşəndym əz çigə sər jy. Yšyq kys-

də omo. Sər gyrdym əri voxorundə sərlərə əz zir, əçə ki lampockə dəbu, əngyšd mərə gujgə kəşi dəbərd. Tərsyrym, horoj soxdum:

—Kini mərə kəşiho.?

Jə bojgəş u çigə sərlərə jəvoşləj voxorundum, gənə mərə kəşi. Gənə horoj soxdum. Diromo bəbə ə xunə, xəbər vəgyrd:

—Cyi horoj soxdəni?

Mə gufdurum əz ju:

—Əngyšdhojmərə kinigə ədəj zərə, kəşirə.

Bəbə gufdi əz mə:

—Ty lampockərə əz çigəjy vədəşəndəj, ommo elektrikə nə vədəşəndəj (nə kyşdəj). Ə u təlki, lampockə dululuni, dəri qıvot elektrik. Uni, tyərə zəriho əz dəs. Dijə lampockərə nəbu əz çigə vədəşəni, xəto mijoru. Qıvot elektrik həsbəş zərəni kyşdə.

MTS kələ kumək kolxozi.

Səbəh mundə lap zu xəbər bisdorum əz səs trak.. trak... Zu vadarafdym ə buru, dirənym həilhoj qunsihojmuş həmmə ə burunut.

—Əz çəi i səs—xəbər vəgyrdim dy əz jəki.

Dirənim əz dur, əz sər səhrohoj kolxoz ədət rafdə jə bisd traktor. Traktorho ə çərgərəvoz ədət rafdə əz sər xori, rundə xori kolxozə.

—Əxi kolxoz imurə traktor nəbu. Əz çə omo i traktorho?

—Məş nəsdanym,—çohob do həil qunşimu.
Əz traktorho nəznik rafdim, xəbər vəgyr-
dim əz jə traktorci:

—Ə lələ! Əz çə omorəjt işmu?

—Əz stansi!—çohob do u.

Həlbət əz şəhər omorət ə stansi, tihi bī-
rət əz vogunho, omorət ə inço,—gufdurum.
mə əz hərməh mə.

Jə traktorci gof soxdəjimurə şinri, guf-
di:—Stansi imu omorəjmho, stansi vöguni
nisdı. Stansi Moşini Traktorini—MTS gufdire-
nythoi. Hər kolxozə quvot nisdı əri çyr bə çyr
moşinho vosdorə. Ə MTS hisdi traktorho, mə-
şinjoj tum koşdəi, bicin soxdəni və xərmən
kufdəni. I moşinho kor soxdənyt əri kəlxozho,
xori rundənyt, tum şəndənyt, biciniş soxdə-

nyt və kufdə əz xori vəgyrdənyt məhsyl işurə.

Ə kolxoz işmuş omorəjm.

Ə MTS kitobxonəş də. Ə unço kitobho və gazetho dəbirə. Radio və kinoş hisd. Teatiriş vozirənim.

—Bijojt həilho əkimu,—təklif soxdut imurə traktorciho.

Traktor.

Imu birim ə vozi,
Ə jon zimi kolxozi,

Unço xəjli traktor,
Poisdyt qətor, qətor.

Vənçiryt xorihorə,
Sər ən bijobuhorə,

Bəqdə moləş kəşiryt,
Tum şənihoş tum şəndyt.

Cærxhoj traktor cærx xurd,
Xori-hovore lærzund,
Kolxozeiho gufdurut:
— Æn imuni traktor,
Oktjabr dori nætor.

Syfdæi ruz kor æ taza kolxoz.

Gæræk bu æri rundæ pænç sad gektar xori. Sæhæt pænçi sæbæhmundæ hærækæt ofdo æ taza kolxoz. Dærvozæho vokurdæ omo, æz mæhælæho vædiromorut hæræbæho, kucæ pur bisdo æ hæræbæho væ kutonhovævoz. Æz sæs æn iho hæilho xæber bisdorut. Ruj næ şuşdæ vidovusdut æ kucæ. Æ sær jæ hæræbæ tik vonorut çirmizine bæjdoçæ. Omorut rasiryt æ ækin. Bytyn xori bæxş biræbu æ cor bæxş, æ hær bæxş fyrsorut dæh kuton. Æxiri mæhæl oftoi dænişi æ hændæçiqiho.

Æxir zæmon æn hændæçiqiho væ æn çæræti-
kronkonho rasiri, — gufdurut kælæho væ cyklæho.
kor vðækriho æ næhoçi ædæbu puc biræ. Æ
u' vovoz æ i tængæ hændæçiqiho voromoræbu çærætikonho, savzæho.

Hændæçiqiho çyro soxdæbyryt imuræ dy æz jæki. Hændæçiqiho ædæt myrdæ. Sær gyrdæ omo taza zindæguni. Kæj biræbu tæ imuhøj æzini kor, sad kuton hæ jæ bo æ jæki runut xorihoræ.

Tiçæ læmexhoj (læhæho) kutonho darafdyt æ luçonæ xori, kolxozeiho æ hævæsævoz sær gyrdyt koræ.

Pioner Abrosimov.

Jə ruz səbəhmündə, əz hərəj dy kənt, pioner Abrosimov ədənbu ə şkolə rafdə. Ə pyşoju vədiromo xyrđ birə rəlshoj rəh ohuni. U səhət dir nəsoxdə, vəgyrd əz zir paltun xysdə qjirmizinə galstukə vəno ə sər jə cubuq, nuşunə do. Əz dur moşinist di jyərə, xod moşinə jəvoş soxd, pojund. Əgər Abrosimov jə minutləş bugə dir misoxdgə, moşin əz rəh madarafd və zaralihoş mibisdo.

Ə həcirevoz u, xilos soxd moşinə əri əz rəh nə vadarafdə. Əri rəh moşinə qyc soxdə ambərə xərçiho birə. Abrosimov, səs tənq-tənq kəcukho ki ə ohunho voxurd, rafđ rəh xysdərə ə şkolə.

Jə kəm məhəl bəqđdə əz idorəj rəh ohuni koqoz tərərifi və bəxyş omo əriju.

Xuruz

Hy-hy-hy,hy!—zə xuruz

Mugu nəznik biri ruz,

Vəxiz ə sər kor bura,

Təjtə yşyoqi birə.

Xubi səs ty oj xuruz,

Kəkyl vərijə xuruz.

Viniş yşyq sərbəhi,
Çöldho uni   r hi.

Xubi səs ty, oj xuruz,
K kyl v rij  xuruz.

*Omorsngs sz resti
Floj do pysoj s bsti
L hsjy s duqunu
Ruskojy gusdini*

  q r uli məhsyl kolhoz.

D sd j pionerhoj  n kolhoz   num Vorosilov hisdiho, vəgyrdyt,   s r xyşd  byr ,  ri tiq t dor    qərəul bir i məhsyl  n kolhoz.

Şəv həminon bu. Məng ə minçi həsmu ədəbu tov dorə. Əz tovuş məng, xori yşyq birəbu. Rəhbər pionerho vəgyrd jə pionerəş, rafd ə xərmon kolxoz əri dirə cytar qulluq birəgə məhsyl kolxoz.

Omo di, pirə mərd qərəulci norəbyrytho xisiri, kiləhiş ə sərjy və. Kiləhjyrə vəgyrdyt pəhəny soxd.

Jəkəm giroşd, şiniryt, səs pojə-poj ədəj omorə.

—Sysd, — mugu rəhbər dəsdə, — səs məsox. Pəhəny bisdorut ə zir, mərd ə sərjy xisirəbuho təxdə. Dirənyt diromo kulak Jysyf ə dy mərdigərəvoz. Unigərə nə şinoxdut. Hərkişu vəgyrdyt jə cəjtən təxylə ə kul vonorut.

Pionerə sarb ovurdə voisdənbu, ommo ədənbu səxd doşdə xyşdəre. Həjəbo sarb ovurd. İho şiniryt. Cəjtənhorə şəndə həlovo bisdorutə rəhbər dəsdə və pioner. Pioner cyklələ bu, vuruxund xyşdəre əz dəs ən iho. Jə xəjli rəhə, rəhəti nə soxdə, vidovusd. Rafd xəbər soxd sərnys şovet dihə və ən kolx' Omorut gyrdyt dyzdhorə.

Şəv hə ə cul bisdo gyrdləməj kolxoz. Və dəşəndyt qərər:

1. Gyrdə omorə kulakho dorə bijov ə sud və təvəqə bu, ki işyrə nuşunəlyjə sud soxdə, tənbiñ dorə bijov.

2. Rəhbər dəsdəj pionerho Isajovə və pioner Şolumovə dorə bijov əri igidi, əz pul kolxoz, hərkişə jə dəs kastjum.

3. Ojæræulci Muxoiləş, əz ojaræuli vədə-
şəndə, ə çigəjy jə igidə odomi norə bijov.

Furuxdəi həilhorə.

I kor giroşdi zu, ə dəvr parcohi. Mibis-
do ə imu həci. Mijomo vosdorəgor ə ki ko-
sibho, komihoki əz nun nisdı ədəbyryt çigə
gəşdə ə çə furuxutgə nyh sala kukho, jə
duxdərhoj xyşdərə. Vosdorəgor ə çyr bə çyr
təhərifihorəvoz ə sər hərəbə vəri, gof mido,
ki həilhorə hər çyrə sənihətho momuxu. Bə-
bə-dədəjho midorut həilhorə ə şorirəvoz. Ə i
təhər gyrd mibisdo dəh odomi gədəho və
duxdərho. Konduxdirhorə razi soxdə, həilho-
rə biletsyz mifyrsorut ə şəhər.

Ə unço vosdorəgor bərdənbu həilhorə ə
ki sənihətkorho: cəkməciho, slesarho və pə-
pəxciho. Səri odomi dəh monət qobul soxdə,
həil ovurdəgor bəhzi məhəl mido dəh həilə
ə jə xunə və qobul misoxd taza zakaz.

Zində mol vosdorəgor dyl pəsə xəbər və-

vədək ə mə i həilhorə furuxdəj, bəlki iho-
rə ə inçə qohumho bu.

— Hic fikir məkəş, — çohob dorəni ovurdə-
gor. — Ihorə hic kəs nisdı ə inçə, bys-bytyn ə
ixdijor ty dəryt.

Jəzuqə şogurdlə.

Ə u kyhnə dəvrho, ə vəxd oqojəti zulm-
korho-dəvlətlyho, ə qəd şogurdhoj ən jə kələ

usda—səhib tuku dəbu jə cyklə şogurdlaş. Numju bu Səvi. Əz həşd-nyh salai dorə omorəbu ə şogurdi. Səvi jətim bu. Bəbə-dədəşu, hələ jy lap cyklələ hisdi, myrdəbyryt. Əz jə kələbəbə bəqəjr, jurə kəs nəbu. Uş əz Səvi dur bu ə dih. Səvi jə voinə ə tuku kor soxdənbugə, dəh voinə ə xunəj kələ usda kor soxdənbu.

Jəbo Səvi hic kəs ə tuku nə dəri, vəgyrd koqoz əri nyvysdə əri kələbəbəj xyşdə. Qələmdaşə dono ə ləhə, tari soxd, lovhojyş bisdo rangi. Səvirə xəbər nəbu əz lovhoj xyşdə. Vəgyrd nyvysd:

— „Şolum əri həzizə kələbəbə Dovid və cyklə xəhərləjmə Sara. Vədigər həzizə kələbəbə ki, tyini nyvysym əri ty dərd mərə“.

Səvi ox kəşi, lovə şəfd soxd əri girisdə. Əz cymhojy hərs jəkəm tihi bisdo. Gənə qələmdaşə tar soxdə ə ləhə, nyvysd pəsəj koqozə.

— „Pəri əz vişə hyzym ovurdəki əri səhib tuku, ə dəs mə təly varafdəbu. Dəsləjmərə bəsdəbyrym. Kələ usda gənə hişd m... soxdə. Əz mə mugu „**qəjəju nisd**, z...“ Mihid ki omorəni, əri mə jə kələ bəbə birə. Jə ruz həlovhorə ə zən usdarəvoz, şuşdə ovurdum əz nikərə. Zən usda vono ə kulmə dy sə həlovə, ə dəs məş do bylməho finçolho. Şələj mə gurun bu, ədəbyrym xub tik gyrdə, jə finçol ofdo əz dəs mə, xyrd bisdo. Zən kələ usda, korə no, mərə inqədə nifri soxd, kufd tə myrdə. Isəhətiş kəmərhojmə

ədəj dord dorə. Ə xunə omorəki kələ usdaş kufd mərə“.

Ə i çigəj koqoz omorəki, Səvi dohom nə do, girisd, zu-zu hərshoj xyşdəre təmiz soxd, gənə nyvysd.

— „Qlodovolim əz ty həzizə kələbəbə. Qlodoləj pojhoj tyre vəgirom, jə corə sox mərə əz inço bər. Şəvho mərə xov nisə omorə. Əz niməşəv jəkəm bəqdə kələ usda kyşdə-kyşdə məxyzunu mərə əz şirinə xov. „Fura, zu mir, hyzym vorovu əri ə pic dəşəndə. Cyi inqədə tasirəj domundə“. Jəkiyə mərə gisnə birə. Əri mə nərə nunə, cyklə gədələj usda omorəni taparundə, vozi soxdə. Vozi əni gədələ ini. Məş gof soxdə tərsirənym, əz zən kələ usda.

Çon həzizə kələbəbə, mərə bijo bər, dylməş nisə varafdə. Həmmişə ədəm girisdə.

Nyvysdəgor əni koqoz Səvi“.

vdəki, koqozə varasdəbu ədəbu ə konvert dəşəndə. Kələ usda və korgəhho diromorut. Səvi zu koqozə ə çib pəhəny soxd, ədəbu lərzirə. Usda mugu:—Lovhojty cyini?

— Hi... ci... ş.

Di rang ximiciskirə. Kələ usda vədəşənd koqozə əz çib Səvi, koqozə xund bəqdə Səvirə kufd qədərsyz. Ə əxir jə qum tufiş dəşənd ə rujju.

Ə tukuj çəhi.

Jə bo səbəhmundə lələ xəbər soxd Hino-rə mugu:

—Ruj tyrə xub şu, zuboş.

—Ə çə?—xovolu, xəbər vəgyrd Hino.

—Ə çigə kor! Ə tukuj çəhi kor soxdəni ni ty.

Hino ədəbu ə kucə rafdə ə ħərməħ xyš-dərəvoz.

Ə tuku diromo di ə pəsəj dasdulka poisdi jə hyndyrə mərd, şyoəmjuş kələ.

Mərd ə qoline səsəvoz mugu:—Sər zə!

Hino əz səs tərsirə, sər zə ə ju.

—Viniş Hino, ə mə xub duzdəniş. Imuhoj tyrə əz mə bəqəjr səhib hic kəs nisdi. Nə qohum, nə şinoxos, ĩvarasiri?... Bəbə və dədəiş əri ty mənym.

Jəki əz prikaşikho hişd Hinorə vəgyrdə əz can (kələ tijon) çəhə. Gədə vokoşi qulhorə və sər gyrd əri gyrdə çəhə əz hər çoj ə dəş jy ofdo.

—Əz sərjy vəgi, həjvon!—ə nin səsəvoz gufdi prikaşik.

Bəħzi məhəl Hino, duz nivəgyrd zində çəhə. U, əz dəsjy micəmysd.

—Zutə çym!—komand dorənbu prikaşik. Hino jə bo əngyšd xyşdəre sula soxdəbu əz təlyhoj parduş, və əngyšdə ə ləhə donorə sər gyrd çumusda...

—Vədəşən əngyşdə!—ə məhzərəniyə səsə-
voz horoj vəgyrd səhib tuku.

Bəqdə ə dəs Hino dorut kələ təvər və
qədəqə zəryt ə jy, furov ə podval, xyrd
soxu çilid, ə i təhər, ki duz xyrd bu. Pilkə-
hoj çilid, xyrd mibisdo moxurd ə sifət ju,
madarafd ə məhələ. Podval torik və xinik bu.

Jə cənd dəqdəqə bəqdəygə, Hino həm-
məjy tar, vədiromo əz podval, mugu əz xu-
zəin xyşdə:

—Komi bonkajgərə inço xyrd soxdəm...
Xuzəin ə tiqətəvoz dənişi ə jy, guş jurə ə
birəhmirevoz kəşirə, gufdi:

—Syfdəi karaz ə ty. bəxşyrym. Uş, ə u
xotur, ki xyşdəni ty məhlym soxdəj. Ommo
dyjymyn karaz çun tyrə mosdonum!..

Symyrouş.

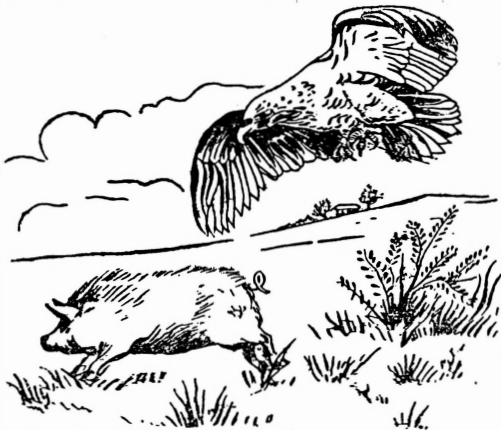
Symyrouş lap kələ quşi. Rangjy tar sijə-
hi. Durazijy mibu jə metro. Qənəthorə lov
soxdəki, durazişu əz sər əni qənət tə əxir
ənu qənətigə dy metro zəvərtəş mibu. Dun-
duq jy səxdı, nəxyhoju lap tərsirənini.

Dysijə symyrouş xojərə norəni ə minçi
məh mart. Bala symyrouşləho 35 ruz bəq-
dəygə vədiromorə. I balahoj symyrouş pişirə
birənyt ə siprə paravoz.

Təjtə ki, balaho ə lula dəryt, kələhoşu
qəcəqi soxdənyt, ə 20—30 kilometr cor ki-

noj lulaho. Ə i vəxd ambarə ov ovurdənyt symyrquşho. Jə bo, ə jon jə lula, ofdəbyryt mundəihøj və əsduquhoj 40 dovşonə və ən 300 urdəgə .

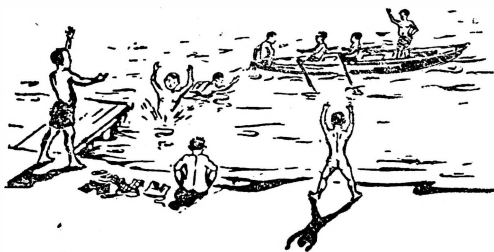
Symyrquşho ambar zihisdənyt. Ə əvir azad nəbirekiş, uho mundənyt 100 sal zəvərtə. Əz lulaho vəgyrdənytho cyklə symyrquşləhorə, zu birə xutə soxdə. Uho həci ə səhib

xutə'birənyt ki, qərol nisə gyrdənyt ə jə çoj-çigə ambar rafdə mundəngə.

Ommo ə azadi symyrquş zurba tərsləyni. Səs jyərə həttə şinrə, bytyn myrqho və jə kəm hoçiz hisdiho həjvonhoj culiş pəhəny birənyt. Məhəlho birəni, cyklə həilhorəş bərdənyt. Bəhzi məhəl symyrquş ə sər kələ odomiş omorəni.

Jə bo əzini ovholət birəbu. Gisnə symyrquş omo ə sər kələ xug. Xug sər gyrd viz zərərə. Vidovusd kəntci piş soxd symyrquşə. Əz coqə kəmə r xug symyrquş furamo, gyrd ə dunduq pişigə, nyşd ə sər capar. Ja-alyjə xug ədəbu viz zərə, ədəbu boçəh zərə. Kəntci vidovusd əri tufəng. Həki kəntci vədi bisdo ə tufəngəvoz, symyrquş şənd xyşdə rə ə sər jy, dəşənd nəxyhorə ə çəndəg jy. Bəh... horoj... soxdə ədəbyryt ə kuməki horoj zərə hər səşy: coqə xug, pişig, və mərd. Vidovusdut qunşiho, gyrdyt symyrquşə, səxd bəşdyt.

Dərjoh.

Kələ, zurbəjə ləpər ov,
 Ə qiroq dərjoh bisdo lov,
 Ovhoj dərjohiş ləm-ləmi,
 Ə təhər savzəj sər zimi.
 Lodkəho poisdət ə minçi,
 Ə sər ov rəhəti ə dinçi,

Cy xubi inço
Nəfəs kəşirə
Tən şuşdə
Ə qıroq dərijoh xisirə.
Dəşəndyt ə dərijoh kələ tur,
Qjəriş tur mohiho bisdo pur,
Cy xubə ovi, cy racə ləpəri,
Ov, ə təhər doq, ə qıroq lov biri.

Gov imu.

Imurə bu gov. Syrghoj ənu ambar duraz
və tiç bu. Bəbərə cənd karaz voisd vəgyry
muşarə, buru syrghoj govə. Ommo nə burri.

Dədəjmu səbəhmundə dyşi pyşdyhoj govə.

U həmmişə govə dyşirəki, ə zir pyşdyho ju
mygyrd kələ govduş mysirə.

Kələ govduş tə ləhə şir pur birənbu.

Dədəjmu gufdi əz mə:—Govə bər xələf-
mə ə vişə əri xorundə.

Hə birdən xəhərmə Jəfo gufdi:

—Dədəj, çon dədəj. Bihil govə ə xorundə
mə bərym. Ambar minət soxd Jəfo əz dədəj
xyşdə.

—Boşgu! bər, balajmə.

Jəfo, gov ə pyşo dəri rafd ə vişə. Cyklə
gusələlərə ə rasə bəsdə əz sər jy gyrd. Ə vişə
xubə savzəgəhi bu, ə binəj kuləho ə hyndyri jə
bala həil savzə vəbu.

Jəfo hərzə soxd govə ə savzə xurdə, gu-
sələlərə bəsd ə dor.

Urə xoş omo əri nyşdə ə sər xubə savzə, ə zir kələ sərinə dor.

Jə xəjli hərə giroşd. Jəfo di əz dur cytar ov məh zərə ə kələ syrghorəvoz omorəgə sər ju və gusələ. U ambar tərsi, voisd horoj soxu. Jəfo di əz dur jə kələ gyrg ədəj vido-vusdə ə pəsəj gov. Gov omo poisd ə jon gusələ ə binəj kələ dor.

Gyrgə voisd pərtovo dy xyşdəərə ə sər gov, vəgyry hənç əz pəhlyj gov, kyşy jurə. Ommo gov zə tiçə syrghoj xyşdəərə əz gyrg. Calaşmiş soxd, ommo gov hə zə syrghorə əz ju.

Jəfo tərsirə oğç diromo ə binələj dor, dəşənd kələ horoj.

Ə i nəzniki kolxozciho ədəbyryt gijov zərə. Uho şinri səs Jəforə və məh govə, zuri omorut.

Ə i vəhdə gyrg diki, ədəj odomiho omorə, voisd jurə gusələlərəş bugə bəry, ommo gov nə hişd.

Odomiho omorə səhət gyrg virixd pəhəny bisdo.

Bəbəj Jəfo ambar şor bisdo əri xilos birəi gov və duxdər.

Səg—oğərəul.

Xunəj Isoqciho dəbu ə oğəriş boqca. Urə bu səg. Isoq səgə xub təmiz doşdənbu və əz səg muqojət birənbu.

Hərboj Isoq ə xunə omorə, səg mynyşd ə sər pəsəi dy pənçəhoj xyşdə. Guşhorə tik gyr-

də, pyşoi pənçəhorə duraz soxdənbu ə sər zanihoj Isoq. U sər səgə və kəmərjurə timoi soxdənbu. Jə ruz Isoq, dər xunərə qili nə soxdə rafd. Ə xunə omo dyzd əri dyzdirə ciho xunərə.

Səg, dyzdə dirəmund' ravusd, ommo dyzd nətərsi əz ravusdəj səg.

Dyzd darafd ə xunə, səgiş ə pəsəjy.

Isoq vogoşd ə xunə, di jə mərd nyşdi ə sər təxd.

—Cyi qulluq ty, hərməh?

Əz mərd gof nə vədiromo.

Bəqdə Isoq di səg gyrdi ə hənçəvoz əz ətəg pojhoj dyzd nəhişdə çymysdə.

Isoq varasi ki i dyzdi.

Dyzd:

—Cy zobunə səgi, odomirə nisə hişdə çymysdə çymbər birə. Hələm əri paprus kəşirəş dəse ruje çib nəhişdə bərdə.

Isoq:

—Ə çib dəs mədəni, və paprusiş məkəş. Əgər çymysdigə səg mygyry tyr-tyr misoxu tyrə. Səg mə xutəi əri xub qərəul soxdə hər cərə.

*Muqojst bosit xz sargho:
Isq xii odomi xubs tixi-
mxii vs xubs qvixili.*

Gomişho və gyrgo.

Şəv ambar xirik bu. Xori cəncənə çilid gyrdəbu. Ə sər çilid gənə rixdəbu vərf, ommo hərə-bir vərf poisdə, mæng vədiromorənbu. Ruj xori əz yşyq vərf və ən mæng ə təhər şişə yşyq ədəbu dorə. Ə buru ambar xiniki, covqun bu.

Dədəjmu kələ ataş vonorəbu, pic xunəjmurə gərm soxdəbu.

Mə və xəhərmə Istir, kuk xoləjmə Əvnil və qunşimu Jysyf ə xunəjmu ədəbirim nubohjmurə əzvər soxdə. Nubohorə varasdim, ci xurdim, bəqədə gyrd bisdorim ə ojlənməy bəbəjmu ə jon pic. Uərimu hər şəv ixdilət soxdə.

Bəbəjmu sər gyrd syhbətə:

Kolxoz imurə hisdi gomişho. Jə şəv dər govdu hərzə mundə, əz gomişho səsəşu virixdə rafdyt ə vişə. Ə vişə ə gomişho rasd omorə-byryt gyrgho.

Gyrghorə voisdənbu xuru gomişhorə. Ləhəhorə vokurdə, cymhoşy ə təhər atas yşyq dorə, dəndyhorə tiç soxdə, omorənyt ə sər gomişho. Gomişho dyryt gyrghorə, poisdyt kəmərhorə ə kəmər jəki vodorə, syrghoj xyşdəre dorut pyşovo.

Hətto gyrgho omorə, işu ə syrghoj xyşdərəvoz sula soxdut şyqəm ən gyrghorə.

Gomişho əz gyrgho nisə tərsirənyt, əgər işy ambar bisdorutgə. Ambar birəki, kəmərhorə ə jəki vodorə, ə syrghoj xyşdərəvoz kyşdənyt gyrghorə. Əgər təhno gomiş ofdogə ə dəs işy, gomişə tikə-tikə soxdə mənənyt.

Biqlyjə pişig.

Jə ruz dədəj əz Şomoil və əz xəhərjy gufdi:

—Imburuz ə xunəjmı qinoqho omorəni. Mə işmurə ə xisirənimho vitoq ci dorəniny.

Şomoil səbəb əni korə pyrşi, dədəşy gufdi:

—Ty hələm cyklələi, tyərə hic ruş nə voromori, biqiş nə vəri. Biqhojty voromorəki, u vəxd tyş ə syfrəj biqlyjə mərđho minişi.

Jəkəm hərə giroşd, qinoqho omorut, ə sər syfrə nyşdyt.

Şomuil ɔɔpuj, ɔɔinoɔho dəbuho xunərə, vo-
kurd, pişigə hərzo soxd ə xunə, gufdi:

—Çon dədəj! pişigmərə biq vəri, ə syfrəj
ɔɔinoɔho nysdə midany.

I gof Şomoilə şinrə, həmmə xəndysdyt.

Milix.

Milix omo ə şkolə. Zing zərə omo, həm-
mə darafd ə klass.

Vomuxdəgor pyrsi əz Milix:

—Həri Milix ixdilət sox vynym, cytar
səbəhhoj mundə ruj şuşdəgə?

Milix məhtəl mund cy çohob dygə, mugu:

—Mə ruj şuşdənym hər ruz.

—Həri ixdilət sox vynym.

—Əvəldən şuşdənym ruj mərə, bəqdə ə
səhəburəvoz dəshorə, bəqdə guşhorə.

—Nəh, nəh! əvəldən dəndyhorə...

—Mə çirə bə çirə ruj şuşdənym, jə bo
həci, jəbo həcu.

-Ty Milix vini tyre cytar temiz soxdə?
Həilho həmmə xəndysdyt. Ommo Milix.
qirmizi bisdo mund.

—Məxəndit, bişnəvit, — gufdi vomuxdəgor.
Mə izmu əz həmməşmu pyrsirəniny, ki, cytar
ruj şuşdəgə.

Həilhorə voids gof soxut burbunut, ommo
vomuxdəgor mugu:

—Bijojt nyvysim ə ruj koqoz, cy rasmho
gərəkigə.

—Əzini rasmho hisdi nyh-dəh done.

Həilho nyvysdyt rasmhorə.

1. Tə ruj şuşdə-vəkəndə şəirə, şuşdə ə ovə-
voz kəməv və sinərə.

2. Ove şəxdə soxdə ə xori tihi soxdə hə-
məl nijov.

3. Əvəl şuşdə dəshorə ə səhəburevoz.

4. Şuşdə dəndyhorə ə cutkə və poroşokəvoz.
5. Təmiz soxdə jəki-jəki sulahoj vinirə ə əngyşdəvoz.

6. Ə səhəburəvoz xub şuşdə rujə, pyşonirə, gərdənə və xub təmiz soxdə piliq cymhorə.

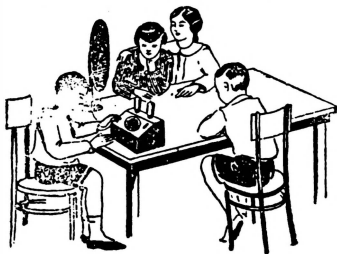
7. Əz u bəqədə xub ə ovəvoz bərdəsəhəbunə çigəhorə.

8. Xub pokurdə gərəki ə ruj pokurəvoz rujə və həmmə ovlyjə çigəhorə.

9. Mujhorə xub şunə zərə.

10. Təmiz soxdə cylk zir nəxyhorə, gyrdə nəxyhorə əgər vərigə.

Həmməj əni rasmhorə soxdə bəqədə, partalhorə cutkə zərə vokurdə həməl mijov.

Xəbər əz radio.

Əz bylməj radio,
Əz qəriş ən mys,
Şinrə omo səs:

Cytar voromorəgə, Cytar qyc birəgə

Şəhərho,
Zavodho.

Cytar cərx xurdəgə, Cytar rəh rafdəgə
Matorho, Parovozho,
Moşinho, Vogunho.

Cytar həmmərə,
Dəs fəhləhho,
Ə sər dəzgohho,
Təhədi qyc soxdəgə.

Ixdilot Ijotcik.

Vəxd dolıvo bu ə dyşmənhøj məmləkət imurəvoz. Ə imu tapşyrmiş birəbu ə aeroplanəvoz danim çigəj dyşməərə. Aeroplan varafd ə hovoi.

Bu lap kələ voruş. Ruj həsmu dumon pur bu. Hiciş nisə birənbu dirə. Əxir, aeroplanə fuşəndym ə dərə. Furamorum ə jə vişəi. Dirənym ə pəsə-pyşojmə kura bisdort cinlyjə odomiho,—uho soldatho və ofitserhøj quşun parcoh, dyşmənhøj bytyn zəhmətkəşho, dusdhøj mylkədorho byryt.

Mə zuhun urusi xub nəsdanbyrym, cynki mə fəhlə—latişym. Təvəqə soxdum hic nətərsirə, ə şək nə vəngəsdə, əri kuməki soxdə bərdə aeroplanə, əri ə hovoi varafdə.

—Ə çə rafdə bəgə?—pyrsyryt əz mə.

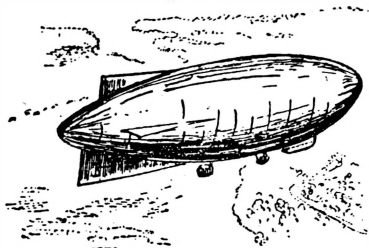
—Ə ştab bijo buram.

Kuməki soxdut ə aeroplan. Aeroplan voromo ə hovoi. Mə tik varafdə əz zəvər, tirakundum işurə.

—Xəbər vəgirit əri cy nə kyşdytgə mərə. Əri cy ki, mə danysdym uho ə qənəthoj aeroplan vobuho qirmizinə asdarərə nə dirəbyryt. Cəşmiş bisdorut. Məş xyşdəərə vonorum gujo ofitser ingilisym. Ə u xotur ə mə kuməki soxdut.

Məş nikirə rasundum ə işu—xəndysdə, xəndysdə, gufdi ljoteik.

—Dəşəndym cor—pənç bomb ə qəd ştab işy. Ə gof mə duz vədiromorum, cynki gufdirəbyrym ədəm ə ştab rafdə gufdirə.

Aeroplan.

Ə təhər symyrquş,
Ən qənətlyjə quş,
Aeroplan zə par,
Varafdə ə zəvər.
Aeroplan! Aeroplan!
Hə birdən pənç-şəşi,
Ə bulut dəpişi,
F-i-r-r-r, f-i-r-r soxdə,
Nə bisdorut vədi.

Oftoi ə oqinoq.

(İxdilot vomuxdəgor şkolaj ən nənəşo)

Ə dəvr parcohi əri xələhoj sofuni jəkiş şkoləho nisə vokurdənbu. Nəbu işurə kitobhoş ə zuhun dədəi. Ommo ə dəvr hykymət soveti, hisd işurə ələfbi—xət, kitobho və şkoləhoş.

Ə şkolə həilhorə ovurdənyt əz dur. Bəbə-dədəjhoşu kuemiş birənyt ə tundra 600—700 kilometr əz kənt şkolə hisdiho çigə. Həminon tundra pişirə omorəni ə savzəhorəvoz. Ə qəriş savzəho yşyq dərənyt dərijohcəho, qubiho və nikərəho. Ommo zimisdu ə çilidəvoz pişirə. Dəbəsdənyt səghorə ə suke kirşəho, vonorənyt ə sər kirşə həilhorə, bərdənyt işurə ə şkolə.

Ə sal dəriho lap şirinə ruz ,əri həilhoj şkoləi, hisdi oftoidədiromorəniho ruz. İşmu

xutə birəjt hər ruz oftoirə dirə. Ə imu dy məh şəv poljəri, jəhənim, dorun sofuni duraz kəşirə. Birəni səxdə xinikə və kələ zyhbəhoj vorvori, vərf qərişi.

Əz şkoləjmu jə bobot durtələ hisdi jə hyndyrə tik—diri. Əz sər ən u syfdə mivini oftorə.

Syfdəi ruzə əz dəs şəndə gərək nisd, cynki, oftoi jə bobotlə vədiromorəni ə sər xori, bəqdə gənə qərq birə. Ommo cy şori birə dirəngə syfdəi cyşməj oftoirə.

Zuri-zuri həilho vədiromorənyt əz şkolə və dirənyt bytyn odomihoj məskən işu kura birət ə sər tik—diri. Həmmə ə jəki, odomiho və səghoş.

Ini mivini əz qiroq dərətə hisdiho bulut. Həmmə təhədi soxdə-soxdə ədət guzət soxdə. Burkul odomi cymysd. Əz dur, əz qiroq xori gujgə vəromo ofto, həilho horoj soxdut. „Oftoi!“. Çohilho tufəng şəndyt. Kələ və cyklə cək zərənyt və əz ofto şori soxdə imbərəki dorənyt dy jəkirə.

Xyrsləhorə xuno vəçəsədənət ə qəd vərf və ə pəsəşy səghoş.

Imuhoj ruz birənini.

Ə sofun oftoirə lap dusd doşdənyt. Şirinə gof ə sofun hisdi—oftoi.

Nenəshorə xoş omorəniho məhəni həci xundə omorə:

Me nysdäm sdäm dämni-
sirs ə dsryok. Tri hərəj-
mu xubi- tri ms, tri
dsryok və tri oftoi.

Celjuskin ə hərəj çilidho.

Giroşd ambarə vəxdho, paroxod „Celjuskin“ yzgy m zə rafd lap ə ki kələ okean. Ommo rəh okeanə vaburrurut zurbəjə, gurunə çilidho. Vorvori mizə mifirso bitəvə doqhoj çilidire. Çilidho vogosiryt ə paroxod və voburrurut, pojundut pyşoj jurə. „Celjuskin“ sər gyrd əri rəh qyc soxdə əri xyşdə. Gəmi səxd kor soxd ə vinthorəvoz və parca soxd ovə, və ə vini ohunirəvoz sov soxd nazukə çilidə.

U midarafd pyşovo əz həmməj quvoti xyşdə. Ommo qoline çilidho səxd mygyrdyt urə. Vorvori hyl mizə çilidhorə əz jə çigə ə jə çigəjgə, ommo çilidho gəmirəş mikəşyryt ə pəsəj xyşdə və siqmış misoxdut dijəş səxd-tə. Kələ hyndyrə doqhoj çilidi hə nəznik və nəznik omorut. Çilidho siqmış soxdut gəmirə və varafdyt ə sər ju, kura birə, gohigə tup birə moxurdut ə ohun.

Jə karaz səbəhmundə dədəj vəgyrd gazətə, hə jəbə ruj ju tutxun və sypəneç bisdo ə təhər poljus sofuni.

—Bəbə ə çəi?—pyrsi Iga, komiki hə ə şkolə rafdə həzyr birəbu.

—Ə sər çilidho ə minçi dərijoh poljari, - gufdi dədəj. Və Iga şinri cy bugə-tinq... tinc zə ə sər gazet. I gurunə hərs dədəj bu, o doho ə sər koqoz.

—Paroxod tələf biri,—gufdi dədəj,—çilidho əzmiş soxdət paroxodə, „Celjuskin“ batmış biri.

—Bəqdə bəbə cytari?—pyrsi Ljudə. U hə, səhət əz xov xəbər bisdo və şinri zobun xəbərə.

—Həmmə odomiho ə sər çilid furamore Ənçəq jəki batmış biri, ommo mundəihojg ə sər çilidi.

—Uho ə unço cytar miboşut?

Iga dənişi ə kart. Dənişiryt dədəj və Ljudəş. Həmmə dənişiryt ə kart... Unço ə ko

rə rangəvoz kəşirə omərəbu riz xinikə dəri-
joh poljari:

—Uho ə unço cytar miboşut?..

Ommo radioci-bəbə dylxyrd nə bisdo. U
nyşdəbu ə cyklə palatkəj rəhi, hic qəmly
nə birə. U ə əngyšdhorəvoz mişiši ə sər əcor

apparat ən radioj xyşdə, və ə həmməj dyn-
joh lov mibisdo: ti-ti-ti,—tr-tr-iti, soxdəi ən
u. Həmməj dynjoh şinri, cytar radioci-bəbəj
Iga və Ljudə xəbər rasundgə ə radiorəvoz:

„Dyjymyn ruzi ki, celjuskinciho ədət zi-
hisdə ə sər çilid. Şəv ruj həsmu təmiz bisdo
əz bulutho, və imu ə asdaraho gyro ofdim
çigəjmurə ə karta. „Celjuskin“ sər gyrdəki
əri batmiş birə, imu burrim kanathorə (qo-
linə rasarə). Ə uhorəvoz bəsdə omorəbyryt
pişkəho, borho və təxdəho. Həmməj ən iho
vəromo ə zəvər.

Imu əz qəriş ov ədəjm kəşirə, vədəşəndə
ə ruj çilid şalmanhorə və vokurdə xunə əri
pənçoh odomi, ə dy cyklə pecləhorəvoz.

Ədəjm vokurdə kuxni. Mokuim gənə jə
xunəjgəş. Tə qıroq dərijoh duri. Hər taraf
doqhoj çilidini. Ommo həmməjmu myhkəm
və çunsoqim, həmməjmu xub gyrdəjm xyş-
də. Qıvot imu ambari“.

Xəbər radioci vogoşd.

Zu xyşdəni bəbə şinri ə radio və xəbər
do ə professor Şmidt və bəşqə hərməhhoj-
gəj xyşdə ki, həmmə ulkəj sovetho vəxyşdət
guffirə əri kuməki soxdə ə işu. Vədiromorət
ə kuməkişu paroxodho və gəmihoj çilidburi.
Ədət omorə aeroplanho və driçablho. Ə rəh
ofdorət narthoj səgi və aerokirşəho.

Hømmə odomiho ə SSSR, sər gyrdə əz
cyklə Ljudə-duxdər radioci tə xyşdəni hər-
məh Staliniş səxd ədət tiqət dorə, xundə,

guzət soxdə ki, cy xəbər mydygə radioci əz sər çilidho.

„Həmmə salamati. Mogordim ə ijul,—ə imidəvoz məhlym soxd ə xunə sokitə, durə, xyromə səs radioci,—tr-i-ti-ti-ti... Mogordim ə məh ijul“...

Sad odomi zihisd ə sər çilidhoj dərjoh pol-jari. Ə sər çilid voromo cyklə şəhərlə. U num norə omo „Lager Şmidt“. Ə sər doqhoj çilidi, ə sər siprə bijobuhoj çilidi vəbərdə omo kələ qirmizinə bəjdoq.

Qunşijə çilidho ə burkuləvoz şişirə diromorut ə sər „Lager Şmidt“. Çilidho cat birə və xyrd birənbu. Celjuskinciho şəv xisirəki, xunəj ən uho bəxş bisdə ə dy nimə. Ə hə-rəj xyşdənişu qyc soxdə lyhyf-dyşəgho (hə-lovho) hə jə bo vədi bisdə sijəhə cati. Jə bəxş xunə ə odomihorəvoz kəşirə omorut ə jə taraf, jə bəxşigə ə u taraf. Ommo celjuskinciho vir nə soxdut xyşdərə və həmmə cihoj xyşdərə kəşiryt ə sər kələ çilid.

Imuhoj dijə cin kələ kor duxdər radioci -Iga bu gazet vəgyrdə. Pyşotə u, pyşoj ə şkolə rafdə, mividovusd ə jon ən pənçərə və midənişi ə gradus.

—Şazdəh gradus bəjəi!—boçəh zə u.—Mə imburuz ə çəsdə rafdəniny. Çilid xubi.

Ommo imuhoj u midənişi ə gazetho və dərdly-dərdly mugufdi:

—Cyl gradus bəjəini... Çilid gənə cat biri...

Dədəj ləqər bisdo, u şəvho nəs xisirənbu, həmişə dylə pəsə bu. U ə karta midənəsi və ox mokoşi. Igaş ambar moqbun migəşd. Cyklə xəhərləju Ljudələş sər gyrd naz soxdəirə. Ənçəq bəbə—xyromə radioci, hic moqbun nibisdo ə sər çilidho. U ə radiorevoz mi-firso saburlyjə və xəndəjə telegramməho:

—Cytari barasihoj xundəi Iga? Ljudə hər ruz təmiz soxdəni mi dəndyhorə? Mə inço hər ruz təmiz soxdənym. Di jə siprə xyrs zərəjm. Şolum ərişmu əz u.

Dədəj Iga çohob mido!

„Xurit xyrsə, nys ə çun işmu. Iga zar-bəci xundəini. Urə bəxyşiş dorət. Xundəni „lap xub“.

Celjuskindiho ə Moskov.

Kucəhoj Moskov əz səbəhəvoz ədomi puri. Ə hər çigə şori, ə hər çigə səs məhəni, duxdərho və gədəho ə dəsdej gylhorəvoz ədət omorə. Imburuz celjuskindiho xilos birətho ə rəhbəri h. Stalinəvoz ədət ə Moskov omorə. Gənə omorəninyt ə Moskov uhorə xilos soxdətho əz jəsiri çilidho igidhoj Sojuz Soveti—çobordə ljoteikho:

Ljapidevskij, Molokov, Kamanin, Levanevskij, Slepnev, Vodopjanov və Doronin. Iho ə aeroplanhoj xyşdərəvoz, hic nə tərsirə əz kələ zyhbəhoj vorvori, ə u səxdə bəjəho, xilos soxdət celjuskindihorə.

Həmmə ədət dənişirə vogun omorərə. Dyl xələiq əz şori ədəj kyrt-kyrt soxdə kəj vynytgə rujən həzizə ədomihoj vatana. Vogun omo. Səs „urra“, şori dije qədər nisdı. Ə sər əz vogun furamorəgorho ə təhər voruş ədəbu tihi birə dəsdehoj gyl. Əri ruj işurə dirə vədiromorəbyryt bytyn xələq və həzizə rəhbər h. Stalin və həmmə rəhbərhoj ulkəj sovetəho. Birəi həzizə rəhbərəho ə i şorijə ruz xələqi dijəş həvəsly soxdəbu həmmərə. Tə lap toriki şəviş myhid ədəbu giroşdə.

8-m Mart.

Sara və Məjrom omo,
Ə xunəjmu diromo,
Gufdurut işu həci

Əz dədəjmu, əz Bicə:
Vəxiz burajm ə kucə.
Imburuz 8-m Marti.
Zənhə biri azadi,
Pyşotəho qul birim,
Imuhəj səhib korim.
Şəndəjm gənə codurəş,
Kyhə dərdhə, qəmhərəş.
Imburuz ruz mihidi,
Xilos birəjm əz dərđi.
Zənhə ədət səs soxdə:
Ziho hykymət sovet,
Ziho ruz ən 8-m Mart.

Azad birəi Sərjo.

Sərjorə əz həili pyşoki dorəbyryt ə şyvər.
Xyşdənju bisd cor sala bu, ommo cyl sala

vədi birənbu. Şyvərju ambar kyşdənbu ju-

rə. Sərjo dəbu həmmişə ə xunə. Ə kucə vada-
rafdəki ə sərju dəbu jə kələ codur. Sərjorə əz
dynjoh hic xəbər nəbu. Cənd bo qunşihoju
gufdirəbyryt ə ju: burajm ə klub. Sərjo əz
tərs şyvər niraft.

Bu ruz 8 Mart. I ruz hisdi ruz mihiid
zəhmətkəşə zənhə. Qunşihoj Sərjo və yzğə
zənhøjgə xundə-xundə ə kucəho ə hələmhə-
rəvoz ədəbyryt gəşdə. Sərjo əz pənçərə di
işurə. Myvyny həmmə zənhə ədət ə dyl şo-
rirəvoz rafdə. Ə sər ambarho hic coduriş nədə.

Şəhongum qunşiho ovurdut Sərjorə ə ve-
cer və ə gyrdləmə ə klub zənhə. Syfdə bisdo
gyrdləmə. Jə zən gof soxd əz ruz „8 Mart“
və əz zindəguni zənhə. Nuşu do zənhə pyşoki
cytar ə zir zulm dəbyrytgə. Ambarə gofho hə
ə sər Sərjo omorə korho uxşəş bu. Zən guf
dirə ki, „puç gərdo codur, dəşəndiho zənhə-
rə ə torikə muqorə“, Sərjo dohom nədo. Və-
xyşd, gufdi:

— Mə dijə codurə nidəgyrym. Şəndym
codurə əz sər. Nyvysit. mərəş ə kurs və ə
artel dərzi kori.

Sərjo əzu ruz bəqdə hər ruz codursyz
murafd ə kurs, ədyl şorirəvoz.

Syfdəi ruzho Sərjo qələmə xub gyrdə nə-
danbu, ə qəd jə məh həci xutə bisdoki, ə kurs
bisdo jəki əz xub danysdəgorho. Vomuxdəgo-
rə zənə, əz ju ambar xoş omorənbu. Əz
kurs hərдышы ə jəki mirafdyt.

Jəbo jə pirə mərd dirə işurə ə kucə raf-
dəki, gufdi.

—Həjb-ħoriş nisdi işurə, codur syz ədət
rafde.

—Həjb nə xundəini, lələ—hərdysy çohob
dorut pirə mərdə. _____

Cor vəxdho.

I

Ruz zimisdu bu. Səxd vərɤ omorəbu.

Oşir ə xəhər xyşdə Sararəvoz ə xunə omo-
rut. Hərdysy qip-qirmizi byryt. İşuş ədəby-
ryt xəndysdə. Əki bəbəj xyşdə omorut.

Oşir:

—Bəbə, zimisdu cy raci, həmmişə mijosd
zimisdu birə.

Sara:

—Bəbə, rasdəkiş odomi tupə-tup vərɤ vo-
zirəni, ə kirşəş çəsdəni, həmmişə mijosd əzi-
ni vərɤ omorə, hic həl nijosd birə.

—Oşir! ty hic odomi vərɤ qyc soxdərə
nisə gufdirə?

Jæki gofə nə varasdə, unigə sər mygyrd.
Bəbəşy xəndysd, dəfdər qultuqi xyşdəre
vədəşəndə, cy bugə nyvysd.

II

Vasal omorəbu. Ə hər taraf savzəho savz
birəbu və rangə bə-rangə gylho varaisdəbu.
Əz gərmə ulkəho vogoşdəbyrytho quşho, xun-
də fidho zərənbryyt, gujgə çun odomi taza
birənbu.

Oşir nə Sara əz cu-ciqind vozirə vomundə-
byryt, bəbəşyş əz kor vogoşdəbu.

Sara sər gyrd:

—Bəbə. Cy mibisdo həmmişə vasal mibis-
dogə.

Oşir:

—Sara duz gufdirə, ə hər çoj midənişi, dyl
odomi oemiş birə, hər taraf gyli.....

Sara:

—Gylho..!

Oşir:

— Quşho
vogoşdət.

Sara:

— Ty hic
byldyrçihorə
nisə gufdirə,
danysdəni byl-
dyrçihə cy rac
xundənytgə?

Bəbəşy gufdi:

—Həilho, işmu həmmərə gufdirit, pəs vozihoşmure nə gufdirit.

Ə şkolə rafdə nuborə varasdə omorənit, ci xurdə nubohorə vogoşdənit, bəqdə təşəhongum ə vozi soxdə rafdəhorə, hic nisə gufdirənit.

Oşir və Sara:

—Həcuni, bəbə duzi..... duzi.....

Bəbəşy dəfdər qultuqixşdəərə vədəşənd, cy buğə nyvysd.

III

Vasal varasd, həminon omo. Oşir nə Sara ə bəbəj xşdəərəvoz ə gijov zərə rafdyt. Kolxozciho həmməşy ə cul byryt. Moşin zərəbuho gijovhorə ədəbyryt kura soxdə, ə tojəho vəcirə. Səs məhəni xundəi kolxozciho səhrorə vəgyrdəbu. Əkinho, zimiho ə təhər ləpərhoj dərijoh ədəbyryt vorvori xurdə. Şəhongum vogoşdyt ə xunə.

Oşir əz bəbəj xşdə gufdi:

—Bəbə, həminon cy xubi, cy mibisdə həmmişə həminon mibisdogə.

Viniş ki, imu imburuz ə həvəsəvoz kor soxdəi və məhəni xundəi kolxozcihorə tomoşə soxdim.

Sara:

—Uho cy racə məhəniho, hovoho xundəbyryt.

Oşir:

—Həci midanysdi moşinho və traktorhoş, gujgə, ədəbyryt əzuni məhəniho, hovoho xundə.

Sara:

—Diri, imburuz imu nə ty kor soxdə bəq-də, ə qurzum gyrdəş rafdim, yzgə hərməh-hojgəjmuş omorəbyryt.

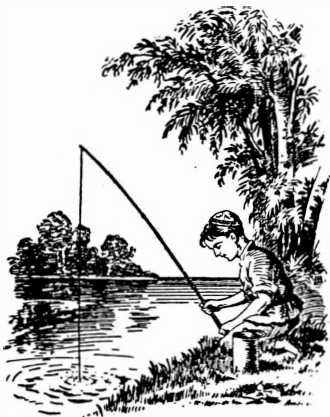
Oşir:

Bəhərhoş
vəcirim.

Sara:

— Oşir
ədəj duz guf-
dirə, cy mibis-
do həmmişə hə-
minon mibis-
dogə.

Bəbəşy gə-
nə əz qultuq
xyşdə vedə-
şənd dəfdərə,
cy bugə ny-
vysd.

IV

Poiz omorəbu. Əz boqho bəhərho ədəbu
cirə omorə. Əz bysdyho, tərəvəzho, məjvəho
və həvyçəş ədəbu vəcirə omorə.

Ə dorho vomundəbuho qirmizinə sibho,
əzgilho və omburuho, sərhoj xyşdəre qir gyrdə,
ədəbyryt ə odomi dənışirə.

Həilho hər ruz ə boqho, vişəho əz vomun-
də bəhərho mycyryt muxurdyt.

Tazalə voruşləho omorə, gujgə ə təhər şəj
xorirə nəm, sərin soxdəbyryt.

Sara əz bəbəj xysdə gufdi:

— Poiz, bəbə, əz həmmə vəxdhoj sal xubi.

Oşiriş ə gof qəriş bisdo.

—Duzi.... duzi.... Xoriho, hovoho, boqho, vi-
şəho, bəhərho, məjvəho puri. Poiz lap xubə
vəxdi.

Bəbəşu xəndysd və ə dəfdər xysdə nyvys-
də bəqədə, xund ərişu cy gufdirəbyrytgə py-
şotə: əri zimisdu, vasal, həminon və poiz.

Vəxdhoj sal: Zimisdu, Vasal, Həminon. Poiz.

Məhho: Janvar, Fevral, Mart, Aprel, Maj, İjun, İjul, Av-
gust, Sentjabr, Oktjabr, Nojabr, Dekabr.

Pələnglə.

Bəbəjmu əz ov ovurdəbu ərimu jə cyklə
pələnglə. Urə vəbu kələ dyryçdə qutinəho.
Urə vəbu kələ sər, ə bululə savza cymhorə-
voz, firəhə pişoni və kutəhə guşləho. Pyşoi
pənçəhojy gurun və quvotly bu, ommo pəsə-
iho ambar nazuk bu.

Nazuşmendlə, u mogosund xyşdəre ə zanihoj bəbə, misovusd xyşdəre ə işu.

Urə gyrdəbyryt əz durə çigə, əz qəmişluq, əz ki kələ nohur. Num jyrə horoj zərənbyryt Vaska. Bəbə ədənbu xutə soxdə jurə.

Əri xisirə rafdəki, Vaskarə təhno dəhişdim ə xunə.

Vaska di: xunə buşi, toriki. U, „tərsəngohə pələng“, şənd xyşdəre əz sər təxd, vidovusd ə qəriş xunə, çuraj zə əz tərs. Bəbə omə əki ju.

Vaska şor bisdo, şənd xyşdəre əki bəbə əri mir zərə. Bəbə timor soxd pələnglərə, dəbərd ə vitoq xyşdə, və bəqdə həmmə sokit xisirim.

Səbəhimyn imu toniş soxdim Vaskarə ə səghorəvoz. Ommo uho qəd soxdə dymhorə, virixdyt. Vədi birəni ki əz buj pələng, səgho səxd tərsirənbyryt. Ənçəq jə cyklə çohilə tula lələ nə tərsi. U hovoləng şənd əz sər Vaska, hyl zə jyrə ə pənçələhoj xyşdərəvoz və ə zinglyjə səs xyşdərəvoz soxd şirine voziho. Vaska çymysd və sər gyrd ləngləho şəndə ə pəsəjy.

Vaskarə xoş omorənbu jəvoşləj, jəvoşləj di rov ə vitoq, voziho soxu. Dijəş ambartə xoş mijomo jurə kəşirə boluşə, dəndy zərə kynç-hojyrə, bəqdə zərə əz sər jy ə pənçərəvoz. Parho lov mibisdo ə hər çigə, ommo Vaska voçohundəni boluşə və səs soxdəni. Vaskarə bu jə vozigəş—kyhnə cəkməj nəməri. U mikəşi cəkmərə əz xori, mygyrd jyrə ə təhər sicon. Xoş omorənbu Vaskarə varafdə ə dorho. U mişənd xyşdəre ə xori, qərəz gyrdə moşənd xyşdəre ə dor ə zəvər. Tulalə və Vaska dululu birə ə dəndyho və pənçəhorəvoz mişovundut xyşdəre əz xori hyndyr.

Vaska kələ bisdo. U uxşəş zə lap ə xolisə pələng.

Zuri bəbə furuxd urə ə park həjvondori „Zoopark“.

Vişə.

Ə vişəhojmu vəri kələ hyndyrə dorhoj vələsi, paludi, pipi, zəhəruri, cinəri, sosnəho və jolkəho. Əz vişə hər sal burra omorəni kələ və qoline dorho.

Əz qoline dorhoj vişə qyc soxdənyt: pərdyho, şalmanho və təxdəho.

Pərdyho, şalmanho və təxdəho ambar gərəki məmləkət imurə. Ə məmləkət imu ədəj vokurdə omorə: taza fabrikho, zavodho xunəho, klubho, şkoləho əri fəhləho və kolxozeiho.

Una gyro imurə gərəki dorhoj vişə.
Ə vişə vəriho cyklə çohilə dorləhorə doş-
də gərəki. Əz uho həməl omorəni kələ dorho.

*Məbur dərilsəhoj vişərə,
Cyklə çohilləhorə,
Uho kələ birsəki,
Imurə ambar gərəki.*

Vişə.

Burulmiş biri,
Xub savzə vəlgho,
Ə bəş ligəhoj

Ən racə dorho.
Ə ruj həsmu
Voromori lov biri
Bulutləho, bulutləho...
Vəxiz, vara ə gunəi,
Viniş cy racə quşhoi,
Ə hər taraf buj doriho,
Gylləhoi, gylləhoi...
Ə qəriş dorhoj ən vişə,
Xubə buj dorə
Bənəvşə.
Səs məhəni
Ən qəd vişə
Quşləhoi, quşləhoi.....

Ə park.

Oftoi gərm soxd xorihorə. Mənəhim ə bə-
bəj xyşdərevoz omorut ə gəşdə ə boq şəhəri.

Unço boqbonci ədəbu gənə taza gylho koşdə. Binəhoj dorhorə vəkəndə, ə krant rizinirəvoz ov şənd ə sər koşdə dorhoj gyli və ə binəj dorho.

Ə jə taraf usdaho ədəbyryt qyc soxdə taza skamejkəho və xyrd birə çigəhoj kyhnə skamejkəhorə. Rangciho ədəbyryt rang zərə skamejkəho və caparhoj boqə. Ə zəvər boq bu cərxə-pələng.

Mənəhim əz bəbəj xyşdə pyrsi:

—Əri cy qyc soxdənyt və varajundənyt həci i boqə?

Bəbəşy çohob do:

—Vasal və həminon ə şəhər gərm birə. Əz dihbonhoş omorənyt ə şəhərho odomiho əri gərəki xyşdə.

Ə sər əni skamejkəho, ə zir ən sərini dorho omorənyt nysdənyt ə rəhəti odomihoj şəhər və əz dihbonho omorəgorho.

Zəho ovurdənyt həilhoj xyşdəərə ə boq, əri vozihə soxdə və ə cərxə-pələng və vorihə vənüşundə.

Əvir boq təmiz birə, və əz dorhoj gyli omorəni racə buj dorhoj qyzyrgyli.

Ə həmmə şəhərho vokurdə gərəki taza boqho, boqcəho.

Əgər ə şəhər ambar bisdogə boqho, uməhəli əvir şəhəriş xub mibu.

Hykymət imu vokurdi ambarə boqho, parkho və bulvarho.

Əri cy vokurdə omərə ə şahərho boqho, parkho və bulvarho?

DORIT DORHOJ BULVARHORƏ,—BOQHORƏ.
MƏZƏNIT ZARALI Ə DORHO.

İJOD MISOXIM Ə ULKƏJMU ÇIGƏHOJ KULTURIRƏ. FAZA ÇIGƏHOJ RƏHƏTI ƏRI FƏHLƏHO VƏ KƏNTCIHO.

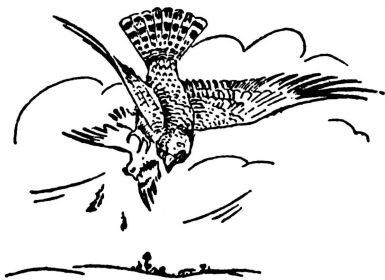
Şiloli.

Jə ruz imu əz şkolə omorim.

Ə boqcəj Mihiriho nyşdəbirim əri voziho soxdə.

Əz ruj hovoi jə kələ şiloli qənəthorə lov soxdə, par zə.

Şiloli əz ruj həsmu duz par zərə, hərə bir cərx xurdənbu.

Ə xori boqcə ə sər savzəgəhijə çigə və-cələho ədəbu cinələho xurdə, gəşdə.

Əz vəcələho jə kələ səs çuv-çuv zərə omo.
Kərg qyrt-qyrt soxdə, bala vəcələhoş ə pə-
səyj, par zəryt, virixdyt.

Ə i səs imu məhtəl bisdorim. Mə mugum
tojəj gijov vacarusdgə ə sər vəcəho.

Nətən gufdi:

— Vinişit həilho!

U şiloli bu əz hovoifuramo. Şiloli vəcərə
ə dunduq gyrdə virixund bərd əri xurdəj
xyşdə. Şiloliho hə əz hovoidirənyt ə sər xori
kərgəho—vəcəhorə, bəqdə par zərə furamore-
nyt, ə dunduqəvoz gyrdə bərdənyt işurə.

Imu dirim cytar şiloli ə ləhəj xyşdə və-
cərə gyrdə, par zərə virixundgə.

Pələng və gomiş culi.

I kor bu ə gərmə ulkəho. Mə ə sijəhə
negrəvoz ədəbyrym rafdə. Birdən əz dur dy-
rym vəhşijə həjvonə. U ədəbu cərx xurdə, sə-
rə qəd soxdə ə jon pələng. Əz çəndəg gomiş
ədəbu rixdə xun.

— Voisdəni fəm soxit?— Səs soxdə negr.
Həcunigə varajt ə dorho!

Negrəho varafdyt ə dorho. Uho mərəş kə-
şiryt vəbərdyt ə xyşdərəvoz. Imu nyşdim ə
sər ligəho, dənişirim.

Pələng nyşdəbu ədəbu çuraj zərə, gomiş
ədəbu cərx darafdə.

Həci jə cənd minut giroşd.

Hə jə bo gomiş şənd xyšdəre, voqund syrghorə ə pələng. Pələng monqol şənd ə sər gomiş, gyrdə dəndyhorəvoz əz pəhly ju. Bəqdə gənə monqol şənd. Mə dyrym cytar çəs-də, çiro bisdorutgə tikəhoj guşd gomiş ə sər savzə.

Pələng əz quvoti və ə qəhrəvoz şənd xyšdəre ə sər gomiş. Gomiş quz gyrdə qolinə gərdənə, vəgyrd pələngə ə sər syrgho.

U çumund syrghorə, ommo pələng qər-məq bərdə, hənç vəgyrd gomişə.

Jə minut gomiş pələngə gyrdə sər syrgho, bəqdə sərə quz gyrdə, pələngə səxd zə ə xori. Jəvoşləj qəd soxdə zanihorə, ə həmməj quvot xyšdərəvoz şiši həl soxd pələngə ə sər xori.

Kələ səs çəng, çuraj, vədiromo ə təhər səs pişigho. Gomiş şovundə ə azada sərəvoz, məh zə və hyr-hyr soxd.

Pojhoju ədəbu lərzirə. Səs viz zərəj pələng omorə-omorə jəvoş bisdo. Gomiş məh zərə-zərə voşiši pələngə ə symhorəvoz.

Qəhr gomiş nyşdəngə, u poisd. Kələ çəndəg ənu xyrdə-xyrdə ədəbu lərzirə... U hə birdən ə qəhrəvoz məh zə, duraz məh, kəşi.

—I gomişi—ə guş-guşi mə gufdi jəki əz negrho.

—U ədəj gədəgə horoj zərə. Dənışit.

U burbund jə cyklə, torikə, xisirə çəndəgə, dəgəşdəbuho ə qəriş hyndyrə savzəgəhi.

Gomiş çymysdæ, rafd æ ki gædæg. Uş væxyşd sær gyrd lisiræ jyræ.

Олуцооә доvşон.

(Næqyl)

Imbu nibu jæ dovşonlæ bu. I dovşon hæ-syl omoræbu æ vişæ, æz hærci tærsirænbu. My-çymysdgæ jæ çigæ ligæj dor, fid mizægæ çuş, mijofdogæ æz dor kut værf,—hæ u sæhæt dyl dovşon mikænd.

Tærsi dovşon jæ ruz, tærsi dy ruz, tærsijæ hofdæ, tærsi jæ sal.

Bæqdæ kæle bisdo, vomund æz tærsiræ.

—Æz hiciş mæ nisæ tærsirænym!—boçæh zæ æ hæmmæj vişæ.

—Dijæ hic jæ karaziş nitærsym. ini hæmmæ inçoi!

—Æj şæfdæ cymbo, ty æz gyrgiş nitærsimi?

—Næh, æz gyrgiş nitærsym, æz tylkiş, æz xyrşiş. Æz jækiş nitærsym!

I gofæ lap æ zijodirævoz gufdi.

—Æri cy inçø ambar gof soxdænim!—bo-çæh zæ dovşon. Ægær gyrg mijofdogæ æ dæs mæ, mæ xyşdæn mæ uræ muxurdum.

—Oh! cy xændæjæ dovşoni! Oh! cy æqyl-syzi!...

Ædæt boçæh zæræ dovşonho æz tovun gyrg, ommo gyrg gujgæ hæ inçoi, hæ inçoi. Ommo gyrg ædænbu gæşdæ æ vişæ æ korhoj gyrgi xyş-

də. Gəşdə-gəşdə gisnə bisdo jurə, fikir soxd:
„Cy rac imbu jə tikə dovşon xurdə“. Şiniri ə
ciçoigə, ə i nəzniki, dovşonho ədət num jurə
gyrdə horoj dəşəndə. Hə u səhət u poisd,
buj vokoşi əz əvir, sər gyrd pəhənyki omorə.

Ədəj şinrə cytar dovşonho ə ju ryxşənd
soxdə, xəndysdənytgə, əz həmmə zijodtə lov-
qojə dovşon, şəfdə cymho, durazə guşho, ku-
təhə dymlə.

„Əj biror, poj, mə imuhøj tyrə muxurum“
fikir soxd gyrg. Sər gyrd, fəm soxdə komi
dovşon ambar lovqoi soxdəgə əz „igidjəti“
xyşdə. Ommo dovşonho jəkiş irə nədirət, ədət
şori soxdə əz əvəliş zijodtə.

Həci bisdo ki, lovqojə dovşon varafd ə
sər kutuki dor, nyşd ə sər pəsəi pənçəho,
gufdi:

—Bişnəvit tərsongohho! Şinovit, dənişit ə
mə. Həjmu mə ə işmu imburbunum jə ci..
Mə... Mə...

Inço zuhun lovqojə dovşon gujgə bəsdə
omo.

Dovşon di gyrgə. Uhonigə nə dirəbyryt,
ommo u dirə nəfəsə burri.

Bəqdə lap jə təhərigə bisdo.

Lovqojə dovşon varafd zəvər ə dor ə tə-
hər tup, əz tərs ofdo rasi ə sər firəhə pişo-
ni gyrg. U şəfdovunə ləng zə ə sər kəmə
gyrg, gənə carusd rujə əvir.

Bæqda hæci tærsiki, voisd jyra ez pust xys-
da çiro bu vyryxy.

Ambar vidovusd dovşon, vidovusd tæjtæ
ez çuvot ofdoræ. U hæci danysd ki, gyrg hæ
ædæj æ pæsæjy vidovusdæ, hæjsæhæt mygyry jy-
ræ æ dændyhorævoz.

Æxirdæ lap ez çuvot ofdo fæçirlæ, bæsd
eymhoræ, duraz bisdo æ binæj kulæ. Ommo æ
u væxd gyrg vidovusd æ jæ tarafigæ. Dovşon
æ sær kæmæjy ofdoræki, u hæci danysdæbu æ
sær jy kinigæ gululæ ci şændi æri zæræ jyra.

Gyrgiş vidovusd.

„Kæmi bægæ æ vişæ yzgæ dovşonhojgæ. Oĩm-
mo i lap çuduz bu“. Hæci dovşon næ gyrg
dy ez jæki virixdyt.

Sægho væ cuponci.

Ruz ambar gærmı bu. Imu, hæilho, gyrd
biræbirim æ mæhælæj klub dihi.

Hæjæbo æ kælæ sæsævoz omo Donil, gufdi;
—Hæilho! æ syrt suruj gusbændho omori,
kæşit burajm æ tæmoşæ.

Imu, jæ cænd hæilho, zuri-zuri voromorim
ez gunæi æ syrt, dirim inço suruj gusbænd-
horæ.

Æ pyşoj æni kælæ lætæ, dæbyryt jæ cænd çuc-
ho, æ pæsæşu gusbændho, kælæ væ cyklæ væræ-
læho.

Imuræ voisdænbu burajm æ jon gusbændho,
hæ birdæn dirænım æ sær imu kælæ sægho omo,

gyry imurə gufdirə. Cuponci ə comoxəvoz omo. Səgho cuponə dirə, dijə nə gyrdyt imurə.

Donil pyrzi əz cuponci:

—Oj lələ! gu ərimu əricy gərəki işmurə i kələ səghoj odomi gyrdəni?

Cuponixdilot soxd ərimu:

—Imu həminon, zimisdu gərdundənim gusbəndhorə əri xorundə. Ə culho, vişəho, ə sər gusbəndho omorəni gyrgəho və xyrshə əri xurdə işurə, ommo i səgho, bədə həjvonho omorəmund, gyrdənyt u bədə həjvonhorə tyrtyr soxdə.

—Dirəni i kələ siprə səgə? I səg əzi jə məh pyşo jə gyrgə hənç gyrdi, kyşdi.

Səg həmmişə qərəul soxdəni suruhorə.

-
1. Ə pyşoj suruj gusbəndho cyho dəbu?
  2. Ki omo ə sər həilho pyşovo rafdəki ə jon gusbəndho?
  3. Əri cy gərəki sururə səgho?
  4. Ki qərəul soxdə suruhorə?
  5. Cy xəjr dorə imurə gusbəndho?

Səg-sanitar.

Ə dohvoj vatandaşi mə jaraly birəbyrym əz qul rasdi və əz poj. Ofdorum mə ə cuxuri. Ambarə xun tihi bisdo əz mə, sus-quvot bisdorum. Odomihojmu vədi nəbu, hic jə səsiş şinrə nisə omorənbu. Əz şişəjmə həmmə ovə xurdəbyrym. Ə xyşdə nədəri dəgəşdəm mundə. Ommo xəbər birənym gujgə goh səbəh birə, goh—şəhongum.

Horoj zərənym ə kuməki, hic jə çohobiş
nisə omorə. Vədi birənbuki odomihojmu dur
rafdət.

Ommo jarajmə ədəj dord dorə...

—Ox!—fikir soxdənym,—puc bisdorum mə.
Joqin puc mibisdorum həilho, əgər Şarik ni-
omogə.

Ə əxir dyjymyn sutkə şiniryım, səg ə ciço
bugə ədəbu fir-fir soxdə. Mə ambar şor bis-
dorum.

Vynym mijofugə mərə?

Ofd...Ofd mərə Şarik.

Şarik buj soxdə, nyşd ə sər mə ə jon vini
və cymhojmə.

—Ox buholyjə hərməh! Ox, ty buholyjə
hərməhləjmə!

Cytar horoj nəzənym urə ən mə!

Dəgəşd ə kimə Şarik, kəmər xyşdəərə vo-
gosund ə mə. Ə kəmər ən u vəbu sumkəj ən
„krasnij krest“: „Vəgi jəhəni, cy gərəkigə ty-
rə“. Vəgyrdym iod çunəi, bəsdym jarajməərə,
əz ciço gərək bugə.

Əz u bəqdə Şarik vidovusd əz kimə ə lə-
həjy cubuq dəri. U çirə cubuq, jəki bəsdə
omorəni ə gərdən səg. Səg ki, ofdəni jaraly-
rə, u vəgyrdəni cubuqə. Ə həcirəvoz u vido-
vusdəni ə ki sanitarə odomihoj xyşdə.

Əgər səg jaralyrə nə ofdgə, uməhəli u cu-
buqə ə ləhə nisə gyrdə.

Şarik cubuq ə ləhə dəri, vidovusd ə ki
qirmizine ləşgərçiho — sanitarho və ovurd işu-
rə ə ki mə.

Ə həcirəvoz u xilos soxd mərə.

Vəşijə həjvonho ə gərmə tarafho.

Vomuxdəgor bərd imurə əri təmoşə sox-
də vəşijə həjvonhorə ə
həjvon xonə.

Unço dəbu kələ şir,
mujhoju qir bîrə dululu
birəbyryt ə jonhoj gərdən
ju, ləhəjy ambar kələ bu.

Şir dyryçdə həjvoni.

Gənə dəbu ə unço pələng. Pələng mujhojy ran-
gə bə rang əlbəq bu.

Ə həjvon xonə dəbu hər çyrə həjvonho.
Ə unço əri həjvonho vokurdəbyryt əz təxdəho
xunələho və hər həjvon dəbu ə jə xunə.

Imu ə şir və pələng dənışirəki, i həjvonho,
cymhorə tiç soxdə, dənışyryt və ləhəhorə vo-
kurde, kələ pənçəhoj xyşdəre ə qərməqho-
rəvoz voçohundə, gujgə, voisdənbyryt bijovt
parcə-parcə soxut imurə.

Vomuxdəgor imu syhbət soxd:

—İçirə həjvonho ə xorihojmu nisə dohom
dorənyt cynki, xorihojmu xinik birə. Uho
həmmə ə gərmə ulkəho birənyt.

Uçirə həjvonhorə gufdirənyt vəhşijə həjvonhoj gərmə ulkəho. Uho odomirə jə nəbugə həjvon xunəirə dyrytgə ə qərməqho və ə dən-dyhorəvoz tyrtyr soxdə, xurdənyt.

---

1. Guit cy çirə həjvonho birəgə ə gərmə ulkəho?

Siconho.

Vəxd vasal bu. Oftoi tazalə vədiromorəbu. Sər dorho əz tovuş oftoid zərd birəbu. Vorvori jəvoşləj ədəbu vor zərə, çumundə ligəho və vəlgəhoj dorhorə. Dorləj sibi məhələjmu quruqləho vədəşəndəbu. Mə ədəbyryn ruj şuşdə. Əz buru ki bugə bəbəjmurə horoj zə.

-Diro, diro ə doru—çohob do bəbə.

Sərnəş kolxoz Nuril diromo, gufdi:

—Əkinhorə siconho vəciri, ədəj tərg soxdə, zu-zu gərəki dərmu şəndə, tərg soxdə siconhorə.

Bəbəjmu ə təhədirəvoz gufdi:

—Cytar gərəkigə soxdə, zu sər girim.

Nuril çohob də:

—Həjsəhət mifirsym dy pud ord, urə xə-
mi soxit, nun burçunit.

Mə məhtəl mundum.

—Xəmi əri cyi? Nun əri cyi?

Dədəjmu gufdi:

—Nunhorə luqə-luqə soxdənyt, ə qəriş
ənu donorənyt tikəhoj dərmurə. U tikəhoj
nunə kolxozeiho bərdənyt ə əkinho, dono-
rənyt ə sulahoj siconho. Siconho uhorə xur-
də, zəhərləmiş birə myrdənyt.

Xugho.

Ə qiroq nikərə bu savzəgəhi. Ov ədəbu
zym-zym ə təhər guzgi yşyq dorə. Ə taraf
cəp nikərə vobu dorhoj agasi. Ə zir kələ dor
agasi nyşdəbu jə kuk, ədəbu dydyk zərə.

—Cy soxdə ty inçə?—pyrsyrym mə əz u.

—Nisə dirə ty xughorə?

Dirənym ə zir dorho xugho ədət ə vini-
horəvoz xorirə kən-kənə soxdə.

—Bəgə xugho gijov nisə xurdə?

Xughorə doşdəgor çohob də:

—Uho hərcy giri xurdənyt. Xugho əz py-
şoj odomi mundə cihorə xurdənyt, paludhoj
dorhorəş. Xugho ambar coq birənyt, və

ambarə guşd dorənyt. Xugho zu zijod birə-
nyt. Əz mujhoj xugho həməl omorəni cut-
kəho. Xug xəjrlyni əri doşdə.

Ə kynç şkolə.

Jə ruz vomuxdəgor gufdi əz imu:

—Bijojt həmməşmu ə pəsəjmə.

U dəbərd imurə ə kynç şkolə həjvonho
və murho dəho. Unço dəbu myrdə pələngho,
məlihho, qymqyməho, və çyr bə çyr murho və
həjvonho. Əz sər stol, vomuxdəgor vəgyrd jə
kələ dubri şişəi. Ə urəvoz dənışı ə çyrə bə
çyrə murho və mucəkho.

Muxoil pyrşi:

— I çyi vomuxdəgor? Əri cy gərək birə?

Vomuxdəgor çohob do:

— Həilho! i dubrijirə mikroskop gufdirənyt.

Ə i mikroskopəvoz mubu dənışirə lap ə xyr-
də ciləho. Xyrdə ciləhorə lap dyryçd mibur-
bu nu.

Imu fəm soxdim ə mikroskopəvoz lap xyrdə murləhorə, komiki dyryçd vədi bisdorut, bəhziho ə mikroskop nə dənişirə hic vədiş nə byryt. Gənə dirim cy çiro həjvonətho dəbugə ə kynç.

Buruqhorə vişə danysdəbyrym.

Ə bəbəjmurəvoz əri mihid oktjabr mundə, ədəbyrym ə Boku omorə. Ə Boku nəznik birəki, vinirənym əz dur əqəçəoj vişərə xuno cyigə vədini. Həci danysdym ki, çigə kyhnə vişəini. Xəbər vəgyrdym:

—Cy i əz dur vədi hisdiho vişəirə xuno.

—Vişəi xələfmə,—xəndysdə, xəndysdə çohob do bəbəjmu.

—Bəqədə əzunço durəş vədini?—pyrsyrym gənə mə.

—Hərəbəciho ki danysdə atas vonorə nysdət—çohob do ə lap kələ xəndərəvoz bəbəjmu.

Məş məhtəl mundəm ə i kələ xəndəjy. Bəqədə gufdi əz mə:

—Mə nə gufdirəbyrym ki, əz ty ə Boku nəft vədiromorəni ə dəsdi buruq vəkəndəirəvoz. U ty vişəi danysdəjho, uho buruqhoji.

—Durə bəqədə cyi,—pyrsyrym gənə mə.—Durə bəlki durəj ən fontan soxdəi nəft, jə nəbugə ən jə zavodi.

Gənə əri mə ixdilət soxd:

—Əz nəft həmələ omorəni benzin və çyr bə çyr ryqərho. Ə i cihorəvəz kor soxdəni traktorho, avtomobilho və aeroplanho.

Cənqədə nəft zijod bisdogə, unqədə qədar kor soxdəi traktorho zijod mibu. Fəhləho calaşmış soxdənyt əri ruz bə ruz nəftə zijod soxdə.

—Imuş təxylə zijod misoxim.

—Həlbəttə xələfmə—çohob do bəbəjmu,—Imu ə fəhləhorəvoz myhkəm jəkçətim.

Nəft.

Əz buruq, əz məhdon,
Nəft soxdəni fontan,
Nəft əz ərx lov birə,
Ə təhər nikərə.

Nøft ambar gæræki,
Nøft soxdæ kumæki,
Øri hær moşinho,
Traktorho, matorho,
Paroxodho vø gazho,
Øri stansihøj—
Elektriki vø tovho.

Yzgeigæ vø æn imu.

Ø dohvø ofdorut æ jæki soldat yzgeigæ
vø æn imu.

Yzgeigæ vøgyrd tufængæ, hæzyr bisdo æri
şendæ.

— Viniş mæ cytar dilboe rasd omoræ, æ
pyşoræhi dymæ vødiromorænymgæ!

— Poj, poj, hærmæh! Tufængæ fuşæn dæræ.
Ty rasd næ omorøj æ dymæ. DUSD vødiromori
æ pyşøj ty. Mæş fæhløjym, cytarki hisd bæbæş-
mu vø birorty. Gululæræ bihil æri ænu, ki imuræ
æ jæki vængæsdigæ. Fyrs tufængæ rujæ u, ki
xyşdæn jy dohvoræ sær gyrdigæ. Kukløjtyş
bæqde azad mibu, kukløjmæræ xuno. Hyky-
mætiş æ ulkøj ty imbu soveti, ulkøj mære
xuno.

Øjirmizinë suvoræciho.

Vinişit hæsbhoræ,
Hyndyræ hæsbhoræ,
Ø sær işu suvor biræt,
Øjirmiziho, vønysdæt,

Sæs nəlħhoj həsbhoşu,
Sæs zinghoj pojhoşu,
Dyşməhorə tərşundə,
Dyşməhorə lərzundə.

Fəhmlyjə qıloq.

Jə qıloqə ambar təşnə bu. Xəjli gəşd i qıloq, əxir jə donə kuzə ofd. Qıloq əvəl dunduqə, bəqdə sərə dono ə qəriş kuzə, ommo ə dunduq jy ov nərasi. Voisd qıloqə kuzərə ə dunduqəvoz zəny xyrd soxu, ommo qıvot jy nərəfd; voisd hyl zəny vacarunu gənə qıvot jy nərəfd.

Əxirdə ə əqyl jy omə ki, kura soxu jə xəjli xyrdə sənqləho dəkyny ə qəriş kuzə.

Qıloq əz hər taraf kura soxd xyrdə sənqləho, jəki-jəki ə dunduqəvoz ovurd dəkyrd ə qəriş kuzə, ov kuzə voromo zəvərə, bəqdə qıloq tə siroi xyşdə hənçi əz ov.

Morcigəho.

Səxdı zımisdu bu. Doqho, boqho, dərəho və tərəhorə vərf puşundəbu. Jəzuqə morcigəho əri ofdə donləho əz i jon ə u jon cik...cik.. soxdə, qənət zərənbyryt, ommo ə dəs işu hic jə donləş nisə ofdorənbu.

Ə dəsdərəvoz morcigəho ə məhələj lələj Riviniho kura birəbyryt. Jəzuqə morcigəho vərfe pəs-pəs soxdə gəşdənbyryt bəlki bijofut cinələho, ommo nisə ofdənbyryt.

Lələj Rivinə jə həşd sala duxdərle Çovohir gufdirə bu.

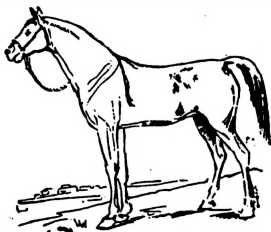
Çovohir dirəngə jəzuqi morcigəhorə, jyrəş jəzuqi omo.

Darafd əz xunə, jə myşd əz çyhləho vədirovund dəkyrd ə pyşoşu.

---

1. Əricy gisnə mundəbyryt morcigələho?

2. Kirə jəzuqi omo ə morcigəho, və cy do morcigələhorə?

Dajcələ.

Bəbə doşdəbu bala dajcələj həsb imurə. Urə xutə soxdəbu əri birə həsb suvori. Dajcə dəbirənbu ə govdu, unçə bəbə ərijy qyc soxdəbu ovxur. Hər şəhongum ə ovxur çyh və symər midəkyrdim.

Jə ruz bəbə gufdi:

—Vəxiz kuk mə, vənys ə kul dajcə, bər ov di bijor.

—Bəbə! Əxi, u hələm cyklələi. Ə kul ənu suvor birəmund kəmə ənu qəd mibu.

—Nəh balajmə—çohob do bəbə.

—U izmuhoj kələ biri, kəmə ənuş myh-kəmi. Mə cənd karazho ə kul ən u suvor birəm.

Mə şori soxdə-soxdə furamorənym.

Mə ə nəzniki govdu rafdə səhət, dajcə byr....h-y-r... soxdə, sərə tik gyrd.

Mujləho əz sər firəhə gərdənjy ə təhər əv-ryşym dululu birəbu, ə pojhojy əz symho zəvər qəşqəi dəbu. Bəbə dym jyrəş bəsdəbu.

Mə ə kuljy suvor bisdorum, bərdym ov dorum. Əzu bəqdə həsbə num norim „Çəvhər“ və ambar muqojət bisdorim.

Bəbə əri „Çəvhər“ vosdo jəhər, cyklə xolin-cələj kul həsbəi və loqumho. Sinəj „Çəvhər“ firəh bisdo, rəh rafdənbu jyrqə, rangjys bu qirmizi.

Hər karaz mihid Maj omorə, bəbəjmu suvor birə ə həsb, murafd ə məjduj dih, ə həsbəcəpu.

1. Əz həsb xub muqojət birə, və təmiz doşdə gərəki   2. Imurə gərəki xubə çunsoqə həsbho.

Ov.

Ov əz həmmə pyşotə gərəki odomihorə, həjvonhorə, quşhorə, və xorihorə əri hənçirə.

Ov syz odomiş və həjvoniş nidanyt zihisdə.

Ov syz, zimihos, boqhos, dorhos, bysdyhos və tərəvəzhos həmmə xyşg mibu.

Ə ovəvoz imu şuşdənim dəshorə, pojhorə və çəndəgə.

Əgər ə ovəvoz çəndəg şuşdə nəjomogə ətə vəxdju, çəndəg ə cylkəvoz pur mibu və u cylkəho ə çəndəg darafdə odomirə azarly misoxu.

1. Gərəki şuşdə dəshorə pyşoj ci xurdə.
2. Kər şəhongum pyşoj xisirə şurit dəshorə və pojhorə.
3. Səbəh mundə şuşdəki rujə, şurit guşhorə və şurit dəndyhorə ə poroşokəvoz.

Biloqho.

Hər karaz əz şkolə omorə, dirənim cysməj palaşa və təmizə ov biloqə.

Biloq hisdiho ə rəh xunəjmü, ov jy lap sərin birə və təmiz birə. Ə qəriş biloq xyrdə-xyrdə, sipi və sijəh sənqləho dəbirə.

Xəhərmə və Sara duxdərhləjmə həmmişə murafdytə biloq, mijovurdut əzu bululə sənq-ləho, əri diqlə vozi vozirə.

Dədəjmu ə sovurəvoz mijovurd əzu sərinə ov biloq, mono ərimu coj.

Coj əz ov biloq təmiz birə və ə qəriş pə-jələ yşyq dorə.

Vomuxdəgor imu ixdilot soxd ərimu:

—Nəbu xurit xinikə ovə nə duşundə. Ə qəriş ov dəri murho. Ovə xurdəki, uho darafdəni ə şyqəm odomi, lov birəni ə çəndəg, ovurdəni azar. Ovə duşundə bəqdə, uho puc birə myrdəni.

Ovə nə duşundə məxurit, nəduşundə ov ə azar
vəngədə odomirə.

Vərə.

Mihir gufdi əz Şomil:

— Bijo, viniş bala vərələj-mə cytar kələ birigə!

Mihirə əz bala vərələ am-bar xoş omorə.

Omorut ə boqca, gyrdyt sər vərələrə. Şo-mil fəm soxd di, cytar ə sər vərə lent bəsdigə, zingirov girovundigə ə gərdən jy.

Şomil pyrşi əz Mihir:

—Cənqədə vəxdı i vərələ hisdi tyrə?

—Vərələrə 4 məhi bəbəjmu vosdori ərimə, izmuhoj kələ biri. Ə i zuri pəşm jyərəş ədəjm cirə.

Mihir bala vərəərə həmmişə migərdund ə pəsəj xyşdə.

Jə cənd məh giroşdə, vərə kələ bisdo.

Bəbəj Mihiriho gufdi:

—Izmuhoj mihiid Revoljutsijəj Oktjabrini, kişim gusbəndə, dymbəjyrə həl soxim, guşd jyərəş xurim. Mə gənə ərity mosdonum vərələ, ty doşdə jyərə kələ misoxi.

Midorim gusbəndhorə təmiz, zijod misoxim guşd,
ryqən və pəşmhərə.

Kilitləmə.

*Hər sal cirsənim,
İz mujhojy bəfdənim,
Pərəşho, xolinəşho.*

Kəciho.

Syrghoj kəcihojmu ambar kələ və duraz byryt. Hər karaz kəciho ə boqçə, ə pyşoj xunəjmu darafdə qucə-que mozyryt.

Dədəjmu hər səbəh kəcihorə mydyşi. Uho hərkişu mido jə litr şir.

Kəcimurə vobu ruşho. Gənə həminon sər gyrdəki, micirim pəşm kəcihorə.

Jə ruz mə dyrym ə boqca, jəki əz kəciləho dəgəşdi mundə. Ambar tərsyrym, „kəci ədəj myrdə“ girisdym, horoj vəgyrdym!

Dədəj omo ə səs mə.

—Əri cy girisdə?

—Viniş dədəj, kəcilə dəgəşdi ədəj myrdə.

Dədəj dənisi ə kəci, şori soxd, xəndysd.

—Cy dədəj! ty ədəj xəndysdə?

Dədəjmu gufdi:

—Kəci balaləho zəndi.

Mə dyrym kəcirə. U zəndəbu sə donə bala kəciləho, məh ədənbyryt zərə.

Pəşm.

Ə xorihojmu pəşm gusbəndə ə sali dy karaz cirenýt.

Əvəli karaz pəşmə cirenýt ə sər vasal, dyjymyn karaz ə əxir vasal, həminon. Ə sər vasal cərə omorəniho pəşm durazə nərmə pəşm birə. Əgər pəşm gusbənd ə vəxdjy cərə nə omogə, pəşmjy əz səri xyşdə tihi birə.

Ə sər poiz cərə omorəniho pəşm kutəh birə və təmiz birə. Bala vərələho gərgəc birəki, pəşm ən uhoreş cirenýt. Pəşm bala və-

rələho ambar təmiz və nərm birə. Ommə. kəci-
ho və qucho ə sali jə karaz cərə omorə, cynki
uhorə ə xiniki dohom nisdı. Bəhzi vəxdho pırə
və ləqərə kəciorə nisə cərənyt.

Əri pəsmə cərə zənhə və həilhoş kuməki
soxdənyt. Cərə pəsmhorə vecərənyt ə qıroq.

Cərə omorə pəsmə fyrsorənyt ə fabrikho
əri həməl ovurdə parcaho, əri partal duxdə.

Əz pəsm bofdənyt çyr-bə-çyr molhoj pəş-
mi: şolho, pitoviho, xolincəho və sumoqho.

Pəsm ambar gərəkini imurə.

-
1. Ə sali cənd karaz cərə omorə pəsm?
  2. Komi vəxdho cərə omorə?
  3. Ə ciço dorə omorə cərə pəsmho?
  4. Cy həməl ovurdənyt ə fabrik əz pəsmho?
  5. Cy bofdənyt kəntciho əz pəsm?

Məjmuho.

Məjmuhoş həjvon vişəini. Uho zihisdənyt ə
kələ vişəhoj ən gərmə viləjətho.

Dava ez hamma hajvonho hyndyri. Gar-
dan dava durazi, kameryj dohorini. Ə miglaj
kəmer dava vari dy kala tike hyndyriho.

Dava.

1. Ə ga zihisda majnuho?
2. Uho ə ki nxsəş zərelyt?

giro soxdənbu pilkajyra.

U, ə desəsep xyrđ soxdənbu funduqa va

mula nxsəş zərelyt ə odomi.

bu jyra ez hamma xurakho. Əz rasdəkis maj-

mula. Ura Donil doşdənbu ə xuna va dora-

Babaj Donilho ovurdəbu əriju cykila maj-

dəbiryənt ə qarış hajvonhoj vişai.

Majnuho xurdənyt əz bəharhoj dorho va

dəre əz i dor ə u dor.

Uho lang şəndənyt əz kala ligəhoj an hy-

ndyri dərtovo dorənyt xys-

ə inson nxsəş zərelyt.

Majnuho gira bə girəhoi. Uho bəzhisoşu

Pojhoj dəvə durazi və pənçəhojy əsduqu-syzi, nərimi.

Dəvə vəgyrdəni bor. Ə kəmə r dəvə vono-rəny t bor, bərdəny t ə kərvuho.

Dəvərə dorəny t əri xurdə nun, xəmi və xurəkho.

U xurdə ci xyşdə rə duborə ə ləhə ovurdə çavusdəni. Dəvə jə cənd ruz ov syz dohom dorəni.

Jə ruz dəvəho ə kərvurəvoz əz kuca gi-roşdəki, həilho kura bisdorut ə pəsə j dəvəho.

Məhəniho xundə gəşdyt. Ə gərdən dəvəho dəbu zingirov. Kərvuho j dəvəho rafdə-rafdə səs zingirov jəvoş bisdo, di jə kərvuho vədi nə bisdo.

Cətinə zindəguni Tom.

Zindəguni sijəhə qul ambar cətin bu. Əz zu—səri səbəh məxyşd tə əz şəv jəkəm raf-də ə sər şitilho j qəfəi kor misoxd. Ə zəvər işuş oqo norəbu jə zalumə pirkəşikə. Həki jəkəm rəhəti misoxdut, mizə qilmoçə əz birəhnəi kəmə r işu. Tom hələ dəh salaş bəhəm nə bi-rəbu, ommo jyrə mihişdyt ə kələhorəvoz bo-robor kor soxdə.

Oqo və prikaşik hic ə işu ruz niburbund. Ə kələ gərmi oftoi kəmə r işu ədəbu suxdə. Ərəq şur-şur tihi birənbu əz kəmə r işu.

Jəbo Tom əz gərmi və əz guruni kor hə-lokot bisdo, ofdo ə xori. Hə u səhət ofdorə-

Nyh sala Karl imburuz tahola da e xu-
 ne. Dedaşu rafdi, bebaşuş dy hođai vadi nişd.
 U danuşdaniki, bebaşyra eđaj politsija gaşda.
 Xubi ki, u, e xuna neda. Babaj Karl kom-
 munisti.
 Karl şivri ses poşho. Der vokurda omo,
 dirromrut sa odomi.
 —Ty tahho da ingo?—Əri...
 —Dedaşnu egei?—Rafdi...
 —Babaşnu?
 —Rafdi—əohob do Karl—ommo e ға raf-
 dige nesdaşny.
 —Əgei?... Tyra e qezemot miberym—gufdi
 hyndyra merd.

Karl va politsijaciho.

Zindəguni sijahə neğr gurun bu,
 Zobuna prikasiķ jyra kufdanbu.
 Dədəj e kor, Salihis e ki ju,
 Xuzain guq vono: bişovgu hailhos.
 Te sav Salih kaməre qed misoxd.
 Əz gərm i ofto i tor bisdo gymhoju,
 Ə sar sijahə kaməryj əvəqho mirixd.
 Catin bu ərijy. Gof soxda nidanyşd.

Sijahə neğr.

mund prikasiķ keşi qilmoça, ze əz kaməryj.
 Tome qvot nə bisdo əri vaxyšda, syşd bisdo, di-
 je ze xori vaxyšdəş nə danyşd.

Dyl Karl jə kəm gurp-gurp soxd. Ommo əz ləhəj xyşdə hic gof nəvədəşənd.

Karlə furovundut ə dərə, vədəbərđyt ə kuca və vonoryt ə avtomobil.

Nim səhət bəqđəjgə dəbərđyt jyrə ə jə kələ yşyqlyjə vitoq. Ə pyşoju nyşdəbu jə mərd ə partalhoj politsirəvoz ə duşjuş ein vobu.

—Cənd salai ty? Cyi num ty? Rafdəni mi ty ə şkolə? Xurdə voisdəni mi tyrə?

Karl çohob do:

—Əri, voisdəni.

Jə dy-sə minut bəqđəjgə Karl xurd nunə və kalbasirəş ə sər ju.

Həjəbo politsijəci jovoşləj-jovoşləj və zuri-zuri xəbər vəgyrd:

—Bəbəşmu ə çəi?—Karl lol bisdo.

—Ə çəi bəbəşmu? Ədəm əz ty pyrsirə. Karl təngə nəfəsi soxd, ommo gof nə soxd.

Ə vitoq sokiti bu, ənçəq səhət duvori ədəbu tənqə-tənq soxdə.

Ki bugə diromo.— „İşmurə ədət talab soxdə“.

Politsijəci nifri soxdə-soxdə vadarafd. Jə cənd dəqđəqə giroşd. Jəkiş nə dirəmo. Karl omo ə ki dər, və hyl zə jyrə.

Dər jəkəm vokurdə omo. Karl vədiromo. Soldatho ə jy fikir nə dorut. Karl virixd ə xunə.

Səbəh turciho.

Asdaraho çəsdyt, bisdorut qərəq,
Ə ruj səhro lov bisdo siprə buq.
Əviriş gujgə carusd ə atas,
Ruj guzgijə oviş bisdo palaş.
Qjiroq ən həsmu bisdo nur,
Corhəjə tovuş bisdo pur.
Xəbər bisdo əz xiflət qəmişluq,
Şəjho xyşg birə, bisdo buq.
Səsho lov bisdorut ə hər taraf,
Ruj gylho tovuş do ə hæng tov vər.
Pəlpəli sər gyrd taza par zərə,
Qjuşho jəvoşləj əri çuv zərə.
Ovhoj nikərəş kələ şəx zərə,
Səs qozho, urdəgho zil omorə.
Zing... zing zə səs kələ zingirov,
Turciho ə cordoq vəxyşd əz xov,
Turhoj xyşdəre vəgyrdyt,
Ə sər lutkəho vənyşdyt.
Ənçəq ə zəfru ofto su gyrdə,
Qjuşhoş əriju təhədi soxdə,
Həmmə sər gyrdyt məhəni xundə,
Vişəş poisd dənişirə, xəndysdə.

Dusdhojmu.

Bysdyjmurə zaraldijə murho ədəbu tərğ soxdə. Cənqədə içirə murhorə mykyşdim, tərğ misoxdim, gənə tərğ nisə birənbyryt. Jə şəv əz vişə jə zurbajə dəsdəj cyklə qjuşho par

zərə omorut. Mərə vojsdənbu uhərə pis so-
xum.

Bəbəjmu nəhişd, mugu:

—I cyklə quşləho dusdhojmunut.

—Iho zaraldijə murhərə xurdə, əz bysdy-
ho tərg soxdənyt və bysdy-
hərə əz zarali murho-
-byhylyho xilos soxdə-
nyt.

Əz rasdəkiş i cyklə
quşləho murhərə tərg
soxdyt, həmmərə xurdut,
və boqho, bysdyhərə tə-
miz soxdut əz murho.

1. Cyklə quşləho cy xəjr ovurdənyt əri
boqho və bysdyho?

2. U cyklə quşləho ə çə zihisdənyt?

*Tərg soxdə gərəki zaral-
dihəy bəşəriho və bysdy-
hərə.*

Parustək.

Ə zir sənəqit Şomiliho jə xəjli parustək-
ho lula gyrdəbyryt.

—Dədəj, dədəj! Dənış ə parustəkləho, viniş
balaləhoşurə.

Viq... viq... viq... soxdə bala parustək-
ləho ləhəhorə vokurdəbyryt. Dədəjləşy ə dun-
duq gyrdə, byhylyho ovurdəbu əri balahoj
xyşdə.

Bəbəj Şomiliho gufdi:

—Parustəkho xyşdənişy ə dunduq ovur-
dənyt malad və ov, vokurdənyt lulaho.

Parustək kələ soxd balahoj xyşdəre. Uho
danysdyt par zərə əz ligəhoj dorho.

Parustəkho əz poizi, xiniki birəmund, raf-
dənyt ə gərmə tarafho. Vasal birəki, gənə
vogəşdənyt ə jon imu.

Vasal.

Vasal omo, gərmi bisdo,
Çun diromo, gyl lov bisdo.

Ruz voromo, ofto bisdo,
Çun diromo, dor savz bisdo.

Omo quşho, qənət syrxi,
Lula gyrdyt ə bunləjmu.
Vəxiz kohil, əz xov vəxi,
Diro tyş gərd ə dəsdejmü.

Əz doq, əz boq həl bisdo vərɸ,
 Kupəi gylho ɸ hæng sədəf.
 Varajisdyt boqho, dorho,
 Vədəşəndyt savzə vəlgho.

Əz nikərəho sajl omo,
 Parustəkhoş vogoşd omo,
 Taza ɸftoi yşyq do
 Sər ən səhro zari bisdo.

Bənəvşə.

Əxiri ruzhoj məh mart bu. Imu ɸ vɸ-
 muxdəgor imurəvoz rafdim ɸ boqho ɸ eks-
 kursijə. Vərɸ hələm gujgə tazalə həl birəbu.
 Hovo hə jə bobotlə sər gyrdəbu ɸri gərm
 birə.

Ə boqho, dorho taza quruq-
 ləho vədəşəndəbu, hələm vəlgho
 və gylhoşy lov nə birəbu.

Binəhoj dorho və ən xyrdə
 kuləho nəm byryt.

Ə binəj kuləho voromərəbu
 gylho:

Babaj Donilho edabu hombora tamiz soxda.
 e qiroq hombor tihî birëbyrytho zerdäho, cu-

evir va yşyoq.

e qaris an vişe,
 Je dasedä bənevşə
 Ədəj xub bujdora,
 Ə pyşoş bəngərə.
 Əz gulho, əz vişe,
 Ovardəm bənevşə.
 Bişo ty raga qus,
 Bos əz jy tyş məjxus.
 Par zərə pəlpəli
 Ə sər gyl vasəli,
 Zimihos savz biri,
 Zir dorhos gyl puri.

Bənevşə.

“Bənevşəho”! Bənevşəho ədet buj ətir
 dora.
 İmu cirim əz binəş kuləho e dəsdehorəvoz
 bənevşə.
 Gəne e vişe sunxundim kala atas əz xysşə
 soxho va ligəhoş dorho.
 Dəsdehoş bənevşərə ovurdim e şkola dono-
 rim e qaris pəşələhoş ovi, norim e kynəle, e jon
 kitobho, e sər kala stol.

qundurho və kydyho həmmə paçirə və zərd
birəbyryt.

Donil əz bəbəj xyşdə pyrşi:

—Əri cy rang ən iho zərd biri, paçiri?

Bəbəşy çohob do:

—Hombor toriki, qopuj homboriş bəsdəi.
Qləd hombor xərəb birəi gyro, məjvəho zərd
birət.

—Odomi ə torikə məmzyl zihisdgə və
xərəbə nəfəs kəşigə, rang odomiş zərd mubu.

—Rangjyş murov, çonsyziş mubu. Voromo-
rəniho ciho və zində ciho nidanyt zində birə,
əgər əvir və yşyqi nə bisdogə.

Əri muri.

Vişəho gyl pur biri,
Sər murihoş rasiri.
Kəşit həilho cinim,
Əz muriho vəcinim.
Cinim dəsdəj murirə,
Qləl girim dy jəkirə.

Ə təhər gyl ən səbəhi,
Xunim şiroj hərməhi.
Boqho, boqcəho savzi,
Qluşho ə səs ovozi,
Kovtər ədəj par zərə,
Oftoi yşyq dorə.

* *

*

Gylhoj ɔobi.

Şolum və Pəri ə şkolə dyryt ə ɔobho koşdə omorə gylhorə. Ihorə voisd işys gylhoj ɔobi korut.

Jə ruz Pəri pyrsi əz vomuxdəgor:

—Mərə nə Şolumə voisdə ə ɔəriş ɔobho gylho korim.

Vomuxdəgor koqoz do işurə fyrso ə pitomnik. Unço dəbu ambarə şitilhoj ən çyrə bə çyrə, rangə bərangə gylho. Rəhbər pitomnik do işurə şitilho.

Şolum və Pəri şitilhorə ovurdyt, burrurut təxdəho, ɔyc soxdut jəşigləho.

Ə ɔəriş jəşigho dəkyrdyt xok və pəjin, dəzəryt şitilhərə, dəkyrdyt ə binəşu ov, jə cənd ruz bəqədə şitilho kələ birə, gylho voromo. Koşdəbyrytho sərməşuq, vəlghojy lov birə py-

şoj boroxun işurə savzəgəhi soxdəbu və ran-
gə bə rangə gylho vədirovundəbu.

Təmizə əvir.

Bəbəj Binjəmiho hər ruz səbəh mundə,
govhorə mibərd ə vişə əri xorundə. Jə ruz u
əri Binjəmi gyrdəbu jə cyklə quşlə. Binjəmi
məsləhət soxd əri ofdə jə qəfəsə əri cyklə quşlə.

İmişəv quşlərə dəno ə zir bodijə, pişig nə-
xuru gufdirə.

Səbəh mundə Binjəmi di quşlərə. Quşlə
ə zir bodijə tasirəbu domundə.

Əz i kor u ambar moqibun bisdo.

Bəbəşy mugu əz jy:

—Əgər quşlərə ə zir bodijə nidonorigə,
u nitasi. Ə u nə voxurdi əvir, unə gyro
myrdi.

Ə əvir syzə çigə, nəfəs kəşirə nisə birə. Tə-
mizə əvir syz, jə ciş nidany zihisdə. Təmizə
əvir əri inson çun-soqini.

*Hər səbətə vaxunit pən-
govhorə—.*

*Dəhilit ə xuns təmixs
virs.*

Çohil və pirə mærd.

Kələ pirə mærd 70 sala nyşdəbu ə qəriş boq ədəbu əz dorhoj sibi, omburui muqojəti kəşirə.

I pirə mærd əz həili xyşdə tə pir birə həmmişə boqboncini soxdəbu. Jə ruz, jə çohilə kuk əz qiroq boq giroşdəki di pirə boqbonə, gufdi:

— Ty izmuhoj kələ mærdi. Bəgə ty tə i bəhərho rasirə soq mumuni və əzi bəhərho muxuri?

Pirə boqbon çohob do:

— Kuk mə! əgər mə soq mundum tə bəhərho rasirə, joqin ki əz bəhərho muxurum. Əgər mə myrdymgə, yzgəhojgə muxuru. Bəgər odomi hə əri xyşdə bijo calaşmiş soxu? Odomirə gərəki əri bijovhoş calaşmiş soxdə, uhoreş xəjr dorə. Əz i koşdəmho bəhərho uho xurdə, mərəş soq boşi misoxut.

U cyni

Yəbətə mundə cor poi,

Pisnəvi ə sər dy poi,

Yətkongum sə poi birə.

Əvəlho və izmu.

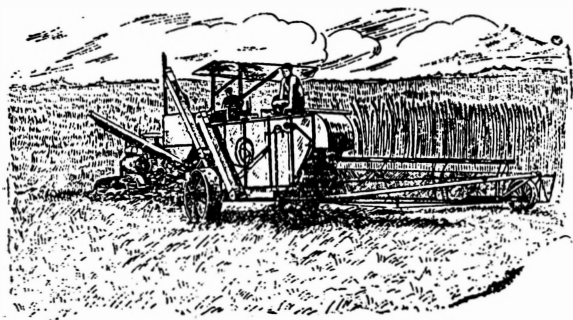
Əvəldənho kənteiho bicin misoxdut ə cinho və ovroqhorəvoz. Əz yşyq asdaraj səbəhi

tə şəhongum torik birə,
kor misoxdut ə əkin.
Çofə ambar gurun bu.
Ömmo izmuhoj hykymət
sovetho suk və həsont
soxdə zəhmət kəntcihorə.
Imuhoj kolxozeiho ə də-
səvoz kəm bicin soxdə-
nyt. Əkinə bicin soxdə-
ni bicin soxə moşin.

Ə moşin bicinirəvoz, ruzi 10 gektar xo-
rirə bicin soxdə birəni.

Moşin bicini, həm bicin soxdə, həmige
dərziş bəsdəni.

Ruz jəkçəti.

Jəkym Maj zəhmətkeşhoj həmməj dyn-
joh ə qirmizinə bəjdəqhorəvoz vediromə-
nyt ə kuçə.

Ə qirmizinə bəjdooqhorəvoz rafdənýt fəh-
ləho və kolxozcihoj ulkəjmu, ə pyşosu jə
cənd dəsədə muzikho dəri, xundə-xundə.

Kucəho varaisdə omorəni ə bəjdooqho, dor-
ho və gylhorəvoz. Pionerho və xyrdə həilhoj
şkoləirə gərdundənyt ə avtomobilhorəvoz.

Qirmizinə bəjdooqhoj ulkəjmu gufdirənyt
ə həmmə fəhləhoj dynjoh:

— Imu bəsquun dorəjm dışməərə. Imu
guçlynim. Bijojt ə imurəvoz. Imu işmurə
səxd migirim, kuməki misoxim.

— Soq gərdo jəkym Maj! Proletarhoj
həmməj ulkəho, jək boşit!

Soq boşi h. Stalin əri bəxdlyjə və şori-
jə zihisdəimu.

Ə i ruz şəndənyt korə və vadarafdənyt
ə kucə, ə demonstratsijə əz sərħəd buru hisdi-
ho fəhləhoş.

Ə unço hələ nisd sovetho. Qırmizinə bəj-
doqhoj ən uho gufdirənyt ə kapitalistho:

Imu ədəjm şinrə horoj zərəi fəhləhoj
sovetirə. Uho imurə səxd mygyryt. Imu guç-
lynim, imu məgirim bəsqunirə. Soq gərdo
jəkym Maj — ruz xilosimu.

Jəkym Maj.

Jəkəmləj ruz vəri,
Həmmə kura biri.

Nuşunəhoj qırmizi,
Ə sinəhojmu vəri.

Bəjdoqhorəş gyrdə,
Poisdim ə dəsədə.

Cy raci, həvəsi,
Ruz Maj! Ruz xilosi.

Muzikho ə pyşo,
Kəş hərməh, zu boş-ho!

Xunim şiroho,
Soxim şoriho.

Burajm ə jəki,
Ə savzə səhrəho.

Girovundəl Majə ə dəvr parcohjəti.

Ə kynç, ə jə təngərəhi, kura birəbu jə burkul odomi. Kura biregorho sad odomi mibisdo. Əz dorun burkul vədiromo səs Vi-sovcikov.

— Xun imurə çumusdanyt, muri çumuhorə xuno.

— Duzi! — Çohob dorut hə jəbo jə cənd səs ə jəki.

— Ojucoq ədəj çəht soxdə! — gufdi Andrej. — Poj, buram kunəki soxum ə ju!... Vədiromo xubə səs xundənihorə xuno əz ləhəjy.

— Hərməhho! Gufdirənyt, ə sər xori zihisdənyt çyr bə çyr xəlqho—çuhurho və nemesho, ingilisho və tatarho. Mə ə i gof bovor nisə soxdənym. Hisdi ənçəq dy xəlq, dy qəjm bir nə bir poisdətho—dəvlətməndho və kosibho. Fəm soxit, vinişit, cytar dəvlətməndhoj frangho, nemesho, ingilisho rafdor soxdənytgə ə fəhləjə xəlqəvoz. Bəqdə mivinit ki, həmməj əniho əri fəhlə dyşmənyt. Əsduqu muno ə buqoz işu.

Ə qəd burkul ki bugə xəndysd.

— Əz jə tarafigə midənışim mivininim ki, fəhləj fransi, tatarı və ən tyrki hə ə əzini zihisdəi səgirevoz zihisdə, cytar ki, imu fəhləjə xəlq urus zihisdənimhorə xuno!

Əz kucə xəlq omorə-omorə ədəbu gyrd birə. Xələiq dy ə pəsə jəki, səs məkəy, sərə

tik gyrdə, ədəbyryt şışirə xyşdəre ə təngə-rəhi...

— Politsijə!—ki bugə səs soxd.

Əz kuçə ə təngə-rəhi dip-duz, ə sər xələ-iq həj soxdə-soxdə ə qılmoçhorəvoz omorut cor həsblyjə politsijəciho və horoj soxdut.

— Lov boşit!

Xələiq sifətə carundut, əz dyli nəbirə, həsbhorə çigə dorut. Jəkəmhojgə varafdyt ə sər caparho.

Jə zinglyjə dilbocə səs gufdi:

— Vənuşundət xughorə ə həsbho, işuş ədət xyr zərə ki, jəhənim imuş nacalnikim.

Andrej mund təhno ə migləj təngərəhi. Sərhore voşəndə, fuşəndə, ə sər jy basmiş soxdə omorut dy həsb.

Jəbojgəş bihil xundə!

Nison xundənbu ə səhər, ə rabfak. Həmi-non omorəbu ə xunə. Jə cənd ruz bəqdəjgə səbəh tə şəhongum hə ə xunə ədəbu cyigə qyc soxdə. Ə xori xunə xyrdə ohunho tihi birəbu.

— Bəng soxdimurə ə i voziləhojtyrəvoz. Xorirə əz zibil pur soxdə bəqəj jə kor nis-di ə inçə,—gufdi dədəjxoluşu.

Korhoj Nison ə nyh-dəh ruz varasd.

Şəvho bəbəşu əz kor omorəki, xəbər məgyrd.

— Cytari kor ty?

— Xubi-çohob do Nison,—ənçəq trubkəj telefoni nisdî....

Bəbəşu vosdo ovurd əri ju.

Jə cənd ruz giroşd. Nison kura soxd aparat xyşdəre. I ruzigə varafd ə bun, bəsd ə tələvoz duraza əqəçə. Varasd kor xyşdəre furamo.

Şəhongum ə xunəşu kura bisdo qunşiho. Əz trubkə cy bugə vədiromo. Nison rafd ə ki aparat, burmiş do rupora, gufdi:

— Sokit nyşit hərməñho, ədəj sər gyrdə.

Əz radio omo səs odomi. Bisdo jə cyklə doklad əz tovun xorirə ə agronom təhərirəvoz xub qulluq soxdəi. Bəqdə jə səsige gof soxd çyr bə çyr taza xəberho əz məmləkət imu. Xəberho əz Germanijə, Kitaj. Əz ə kor darafdəi taza zavodho və çyr bə çyr xəberho.

Bəqdə omo səs təl, balabon. Zərənbyryt hovohoj ən məhəni xundəi və ən vəçəsdəi. Ə əxir vədirəməho səs məhəni lap xubə səs bu.

Əz rupor ən radio dijə səs muzika nə vədirəmo. Dədəj xoluj Nisoniho mugu:

— Qlədoj tyrə vəgirom Nison, bihil jəbojgəş xundə.

— Ə dəs mə dəriho kor nisdî. İmişəv varasd, dijə səs nijov. Jəbojgə səbəñ mişnəvim.

Kor şəhitu.

Jə inçener ə pul xyşdərəvoz ə jə kələ dih vokurdəbu jə cyklə stansiləj elektriki. Vəxd bu ə məhəl parcolhəti. Odomihoj dih həm kosib və həmigə torik byryt. Səhib stansi təvəqə soxd əz mohluq əri girovundə ə xunəhoj xyşdə ləmpəj elektrirə.

— Mə girovunit, — gufdi rabi və malla. — Ləmpəhoj mərd nədəgəsundə suxdə, cynki kor şəhituni.

Torikə xəlq ə həmmə kor bovor soxdənbu. Ə gof rabi və malla dənişirə, nə girovundut.

Vəxdho giroşd.... Oqojəti bəgho, xonho, mylkədorho və dəvlətməndho cənd sal bu tərğ birə. Rabi və mallaş əz hyrmət ofdorəbu. Gənə ə di h ə xərç hykymət Sovetəvoz vokurdə omo kələtə stansi elektr. Xəlq sər gyrd əri girovundə, rabiş omo ə stansi əri horoj zərə girovundə ə numaz ləmpəj elektr. Xəlq kura birəbu ə pyşoj numaz. Montjorho ədəbyryt əxiri təlhore girovundə.

Omo vədiromo Mənəşir.

Xyşdənju əz zurəvoz əz dih rafdəbu ə məhdonhoj nəfti ə kor soxdə. Imisal ə otnusk xyşdə ə dih omorəbu, əri kuməki soxdə ə korhoj kolxoz. Di ə numaz elektr girovundərə, gufdi:

— Kor şəhituni oj rabi! nəbu ə numaz də-
bəri.

Rabi zuhunjy lol bisdo. Ə çigəj rabi çə-
hob do zarifətciyə mərd Mərdəxəj:

— Qləjəqu nisd, „gov rabi ə col ofdogə hə-
loli“. Rabi əz çəhmət numaz pulə əri nəft və-
ciri, imuhøj urə ə elektri xərc soxdı. Elektri
uçuzi gufdırə, jə kəmigə pul ə çib jy darafdi.
Jəkəm xəndysdə bəqədə, gufdi:

— Rasdi ə dynjoh şəhituş nisdigə, i kor
rabi əz kor şəhitu gufdırəthoş bətəri.

Malla və rabi.

Malla mugu əz rabi:
„Korləjməş lap xəbəbi,
Nəbisdorim imu razi,
Mundim ə təmərüzi“.
Çəhmət dərut numaza,
Dər jyrəş soxdut ruza.
Gufdurut, xurdəjt həzyr,
Ə kor nəbirəjt tyrtyr.
Boşit izmu ovorə,
Ərişmu nisdı corə.
İşmu munit ə nolə,
Numaz biri şkolə,
Əri həilho xundə,
Sənihəthoş vomuxdə.

Imuhøj rəh̄ ocuq̄i.

Ruz rəh̄eti bu. U ruz nubo nəbu. Isoq̄, Jysyf və jəkəmigəş əz həilhoj şkoləimu ə məhələ jəkəm vozi soxdut, bəqdə rafdyt ə kitobxonə əri kitob xundə. Ə dəs Isoq̄ ofdo kitob əz zindəguni Vanka Çukov. U, kitobə vəgyrd, ovurd ə xunə, əri xundə.

Kitobə xundəki bəbəşy diromo.

— Cy xundə xələfmə—gufdi bəbəşy.

— Ixdilot əz tovun Vanka Çukov.

— Xubə ixdiloti?—gənə pyrsi bəbəşy.

— Əri, ommo odomirə jəzuq̄i omorə.

Isoq̄ xund, cytar Vanka Çukov kor soxdənbugə ə ki cəkməci. Cytar səhib tuku jyre kufdəbugə və bəqdə Vanka nyvysdəbu koqoz ə kənt ə sər kələbəbəj xyşdə.

Bəbəj Isoq̄ varasdə bəqdə, gufdi:

— I həmmə duz nyvysdə omori. Ə məş ə həili həci vomuxdət.

Bəqdə xəndysdə gufdi:

— Həri, ə i zuri vəxd tyş rasiri. Şkolə xundəjho vəssi. Vəxd tyrə ə usda dorə rasiri. Imuhøj məgyrym tyrə əz şkolə, mydym ə usda. Tyrəş həcu momuxut.

Isoq̄ çohob do:

— Nəh. Ə imu ə şkolə vomuxdət ki, imuhøj həilho tə 17 sala bijo ə şkolə xunut. Mə, nə kufdəş nihylym xyşdəərə. Ə i zuriho mə xyşdəərə ə pioneri mynyvysym. Dəsdəj pionerho əri mə kumək mipoju.

Bəbə xəndysd.

— Gof ty duzi xələfmə. Imuhøj u kyhne vəxdho nisdı. Hykymət sovetimu nısə hısdə çəzon dorə həilhorə. Imuhøj əz fəhləho usdarə ə jə təhərigə həzyr soxdənyt.

Cytar soxdənyt?

— Ə i təhər. Əvəl ty şkolərə bijo varası. Bəqdə ki varasdi daraj ə fabzauc. Fabzauc hisdi şkolə ə zavod, ə kominço, ki həilho vo-muxdənyt usdajətirə. Mədirov əz ty usdajə fəhləj ən zavod. Bəlki ə texnikumiş darafdi, əz unço texnik mədiroj. Lap xub xundigə tə inçeneriş muxuni. I səhət ərimu fəhləho rəh ocuqi, ənçəq xun, təmbəli məsox.

Əz gəfhoj bəbə həvəs xundəi Isoq dijəş zijod bisdo. Şori soxdə-soxdə mugu:

— Mə tə inçeneriş muxunum, bəqdə ə zavod işmu inçener miboşum.

— Xun, xun ə zarbəcınirəvoz xun, rəh imuhøj ocuqi—gufdi gənə bəbə.

Vəcələho.

I

Vəcələho xyrdə, xyrdə,
Əz xori donləho xurdə.
Zir qənətləhoj dədəşy,
Birəni bunlə ərişy.

Gərgəc boşit vəcələho,
Qənətlyjə vəcələho.

II

Væcæləho çuv-çuv zərə,
Dunduqləhorə dəzərə,
Vənyşdənyt ə kəmə r kərg,
Lyngləhoşu birəni ləng.
Gərgəç boşit vəcələho,
Qlənətlyjə vəcələho.

III

Gərdit, gərdit, vəcələho,
Xurit, hənçit, vəcələho,
Əz dor ə bun, əz bun ə dor,
Qlənət zənit cidor, cidor.
Gərgəç boşit vəcələho,
Qlənətlyjə vəcələho.

Igidə pioner.

Rəhbər dəsdəjmü ixdilət soxd ərimu, ki ə
ulkəhoj kapitalisti həl həilhoj korsoxhə
ambar xərəbi. Uho həilhore hişdənyt kor sox-
də, kələhorə xuno, və myzd işurəş kəm dorə-
nyt. Otrjadhoj pionerho hisdi ə fabrik-zavod-
ho. Pionerho kuməki soxdənyt ə korhoj
bəbəho, birorhoj xyşdə. Ə pionerho tapşyr-
miş soxdənyt, əri ə durtə poisdə, guzət sox-
də ə vəxd gyrdləmə politsijə omorənigə.

Jəbo jə pionerə pojundəbyryt ə guzət. Fəh-
ləho-kommunisthoş ədəbyryt gyrdləmə soxdə.
I pioner dirəni ədət ə həsbhorəvoz politsijə-
ciho omorə. Pioner di ki, əgər ju pojədə vido-

vusdgə, omorə nirasy ə fəhləho. Əz kucə ədə-
bu avtomobil giroşdə. Ə tərs nədənişirə voşənd-
xyşdəre ə pəsej avtomobil. Əz pyşoj çigə
gyrdləmə giroşdəki, horoj soxd.

—Virixit, virixit, politsijəciho ədət omorə.
Fəhləho səs pionerə şinrə lov bisdorut.
Ommo politsijəciho omorut dyryt hic kəs nisdi.

Həzyr boş!

Ə dynjoh lov boşit,
Qirmizinə bəjdoq.
Həilhoj fəhləho,
Ə kimu çəld boşit.
Omori vəhdəj
Tovuşlyjə salho.
Səs ən pioneri:
Həmmişə həzyr boş!

Dorho gyl vedaşendeki.

Pyşoj vasal bu. Ə boqho dorhoj muşmuşui, əlycəi, zuqoli və funduqi gyl lov soxdəbyryt. Dorhoj bəhəlii və tutiş kupe pur soxdəbyryt.

Ə taraf oftoi vobuho kupəho, sərle para soxdəbyryt. Vomuxdəgor imurə ə boq bərd və ixdilot soxd ərimu:

— Pyşoj dorho kupe lov soxdə, vəlgho və gylho vedaşendə raghoşy əz xori ov kəşire, siroi birenyt.

U ov, ə ligəhoş kori soxdəni. Ligəhoş tari birenyt. I ov kəşirəi dorhore şirə gufdirənyt. Zimisdu dorho xisirəni və əz xori şirə nisə kəşire.

Vomuxdægør kordørø vedøsendø, jø cykle ligørø burri øz dor zuqoli. Øz burra çigøj ligø hø u sèhet tihi bisdo ov. Vomuxdægør gufdi:--Dorhoş ci xurdø, dyryçd birønyt. Xurøk dorho hø øzini, øz burra ligøj dor tihi bisdoho, şirøi.

Qjend ø qøriş ov høl birønihørø xuno, xurøk dorhoş ø qøriş xok ø ovøvoz høl birø, şirø birøni øri dorho.

Ragho ovø xurdø, ø ligøhoş kəşirøni. Ø qøriş xokho ov nədøbisdogø, şirø høl nibu.

Qjiroqi giroşdøniho dorho xub kələ nəsø birø.

Təmbələ ø kolxoz kor nədə.

Kolxozciho həmmə ø həvəsøvoz ədəbyryt gijov zərø. Dy jəkirø horøj zərøbyryt ø bəhs sosialisti. Ønçøq kolxozci Nison dir kor soxdø.

— Nø çymi xunø xərøb! — gufdi zarbøci Jysyf.

— Kəmər mæ ədəj dord dorø — çohob do Nison.

— Kəmər ty diş ədəbu dord dorø. Pəri hic omorəş nø omorøbiri. Səbəhmundø jø paprus kəşirøj ty dy sèhet kəşiri,--gufdi gənø Jysyf.

— İşmu cy gufdirənit, Nison loqum həs-bø ø dy sèhet girovundø — ø ryxsəndirøvoz gufdi Dovid. Hərki jø gof gufdirø, həjb do-

rut Nisonə. Ə xəjolyj dəşəndyt, cytar əri jə cykle təlylə dəse həşd ruz ə jə kələ kut pəmbərəvoz ə kələ jəyluq bəsdəbugə.

Kolxozciho ruz bə ruz ə sər midəşəndyt təmbələ hərməhhərə ki, işu əri kəs kor nişə soxdənyt. Ambarho ə sər ofdo və xub kor soxdut, qəjr əz Nison. Jə ruz ə kor nəvədiromorəbu, xəbər dorut ki, ə pijonhərəvoz ə xurdə nyşdi. Kolxozciho ə gyrdləməj xyşdə qəror vədəşəndyt:

„Nison kuk Dovid, təmbəli gufdirə, əz kolxoz vədəşəndə bijovgu. Təmbələ ə kolxoz kor nədə“.

Gijov zəni.

Xoriho, səfiroho, zimiho, dorho həmmə savz bu. Mə, Ovrohəm və Çəvohil rafdim ə vişə əri gylho cira.

Ə jon ən vişə, ə hərəluq əkinho, bəsde omorəbu mərəç əri gijov.

Savzaj ən mərəç, təmizə zavzə bu ə təhər məxpər ədəbu vərəq dorə.

Ovrohom syhbət soxd ərimu:

— Kəntciho doşdənət xori əri mərəç gijovi.

Ə çigəj mərəç hic jə ciş koşdə nisə omorə, cynki unço voromorəni gijov əri xurək həjvonho.

Əz məh ijun sər gyrdəni kəntciho ə dirjozhorevoz zərənyət gijov mərəçə. Həminon u zərə gijov mərəç xyşg birəni, bəqdə vəcirə omorəni ə lukutho və tojəhoj gijovi.

Əgər həminon nədirimge həzyrluqi gijovə, zimisdu həjvonho gisnə mumunut.

Dirjoz.

Çərgə, çərgə, ə sər səhro.

Dirjozho ədəj zing zərə.

Zimiho və dorho şor poisde,

Qıuşho ədet məhəniho xundə.

Tojəhoj gijovi ə hər taraf,

Həzyri əri həjvonhoş ələf.

Ə çəldə qu'əvoz hər jəki,

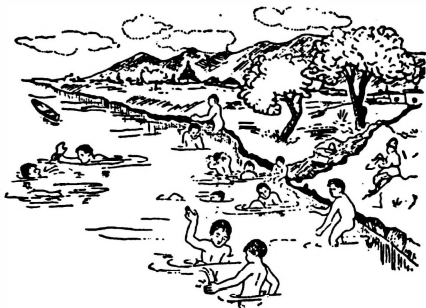
Kəntciho kor soxdə əjəki.

Rigazhoj ofto yşyq do,

Bəşhoj dirjozho tovuş do,

Kəntciho xundut rac şiro —

Ə savzagəhijə səhro.

Ə tən şuşdə.

Həilho kura bisdortu əri rafdə ə tən şuşdə.
Jysyf gufdi:

— Bijojt həilho dərzəqirhorə vəgirim qur-
zumiş girim.

Həilho vəgyrdyt dərzəqirhorə, rafdyt ə
qiroq nikərə ə tən şuşdə.

Unço ov ə təhər şişə ədəbu tov-tov dorə
əz tovuş oftoi.

Əz nikərə, çigə-çigə, ov ədəbu rafdə.

Əz jə gil ə sər kələ sənqho ov pərtovo
dorə, şəxşəxərə xuno, ədəbu şəx-şəx soxdə
rafdə.

Əz jə giligə ədəbu ov sokitlə-sokitlə ləm zərə.
Jysyf gufdi:

— Bijojt həvəl tən şurim.

Vəkəndyt partalhorə.

— Dovid! inço luqoni, ty nys ə sər par-
talho, inço tən şuşdigə qərq miboşi.

— Boşgu! — gufdi Dovid,—ommo qurzum gyrdëki, dërzëqirhorë më mygyrym.

Hëilho hëmmëşu vëkëndyt partalhorë, dëşëndyt xyşdërë ë qëriş ov ën nikërë.

Cënd bo cap zëryt, şëxdëhoj ov lov bi-rënbyryt tuzë xuno.

Jysyf gufdi:

— Ki danysdë yzgym zërë?

Hëilho hëmmë:

— Më! më! më!

— Hëri bijojt yzgym zënim.

Hëilho yzgym zëryt, ommo Şëmëj nëdä-nysd yzgym zërë, qërç bisdo ë qëriş ov.

Jysyf vidovusd, Şëmëjë vëdëşënd ëz qëriş ov, nuşund ë qiroç nikërë.

— Tën şuşdëjm, vëssi, bijojt izmuhoj vadarajm,—gufdi Nëtën! *

Hëmmë vokurdut partalhorë. Vëgyrdyt dërzëqirhorë.

— Gërdit zir sënçhorë, bijofit kyrm ëri vokurdë ë bëş çirho.

Hëilho girovundut kyrmhorë ë çirho.

— Lov boşit ë lëmë çigëhoj nikërë, dëşë-nit çirhoşmurë,—gufdi Jysyf.

Hëmmë lov bisdort. Dovid vëkënd xori-rë, vokurd biloçlë ëri dëşëndë qurzumhorë. Dovidë ëz zindë qurzumho xoş omorënbu.

Ruz bisdo şëhongum. Ofto ëz pësëj doç vëdi buho, dijë vëdi në bisdo.

Jysyf gufdi:

— Kura bošit quşun qurzumgirho, ruz şəhongumi. Dərzəqirhorə dəşənit ə zir sənq-
ho, əri səbəhi. Pərsəbəh ə uho qurzumhoş
mərov.

Byldyrçi.

Cig... cig... cig... jə cyklə byldyrçi,
Gəşd nə ofd jə çigə j ən dinçi.
Ənçəq jə həil di jurə,
Qjir birə gərdən ən urə.
Gufdi: „Jəzuqə quşləi...
Həlbət lap ambar gisnəi“.
Zu rafdə, jə xəjli don ovurd,
Ə pyşoj ən u quşlə dəkyrd.
Quşlə xurd bisdo lap razi,
Mugu: „Hələm vəxdho durazi.
Ə çigə j ən i soxdə niki,
Məş ə ty misoxum kuməki:
Muxunum əri ty məhəni,
Şirohoj xuşbəxdi, çovoni“.

Gugup.

Ruz bu şəhongum. Imu nyşdəbirim ə boq
sibi ən lələ j Şomuil ədəbirim syhbət soxdə,
cytar pionerho rafdəbyrytgə ə lager. Səs omo:
—Gup-gup! gup-gup!

I kələ səs gujgə əz qəriş doq ədəbu və-
diromorə.

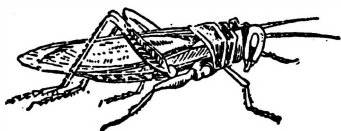
Mişi vidovusd əri fəm soxdə.

Nisim vəxyşd ə poj.

—Həilho! i səs gugupi,—gufdi Mişi. Gu-
gupho ə sər kələ dorho və hyndyrihoj doq-

ho lula gyrdənyt Səs soxdənyt: Gup, gup...
gup!.. gup!...

Piş soxdim cəyrgərə.

Sər zimiho zərd birəbu.

Symbylhoj zimiho, zərdə səlxumhorə xuno,
dululu birə, qəd birəbyryt. Kəmləj mundəbu
əri bicin soxdə əkinhorə. Məhsylho ambar xub
birəi gyro, kəntəiho şori soxdut.

Ə klubdihı gyrdləməj ən kolxozciho bu.

Ə kələ səsəvoz brigadir kolxoz, Şomil omo:
—Zu boşit! Zu boşit! Ojuşun cəyrgə omo-
ri, həjsəhət bitəv əkinhorə tərg misoxut.

Hə i gofə şinrə, inço dəbuho odomiho zu-
ri-zuri vəxyşdyt, vidovusdut. Rəhbər otrjad

pionerhojmu hişd zərə qovol və muzik imurə. Həmmə pionerhojmu kura bisdoryt. Hərkimu ə dəs vəgyrdim şoxho, vidovusdim rujə əkinho. Cəgyrgəho ə quşunəvoz ədəbyryt omorə ə sər zimiho.

Əz ambarişy bitəv pyşoj oftoi gyrdə omorəbu və xori torik birəbu. Imu, və həmmə kolxozciho, və həmmə mərđhoj, zənhøj dihiş ə şoxhorəvoz piş soxdim cəgyrgəhorə. Cəgyrgəho ə jə çigəj əkinə symbylhore əz gərdən burrabyryt ə xori tihi soxdəbyryt.

—Cəgyrgəho ə səhət 100-200 gektar əkinhorə vənçirə tərg midanyt soxdə. Cəgyrgəho kələ zarali mijorut əri xəlq. Ə u xotur cəgyrgəhorə zu tərg soxdə gərəki,—gufdi rəhbər imu. Mə gyrdym jə cəndi əz myrdə cəgyrgəho, ovurdum əri doşdə ə kynç həjvonətihoj ən şkolə, ə qəriş qob şişəi.

1. Ki diri cəgyrgə?
2. Cy zarali ovurdə cəgyrgəho?

**Ə KUMƏKI BYTYNƏ ÇƏHMƏTƏVOZ TƏRG SOXDƏ GƏRƏKI
CƏGYRGƏHCRƏ.**

**ZIJOD MISOXIM MƏHSYLHORƏ Ə TAZA TƏHƏRHÖJ AGRO-
NOMIJIRƏVOZ.**

**ƏZ DƏS ZARALCIHO XILOS SOXDƏ GƏRƏKI MƏHSYLHOJ
SQSIALISTIRƏ.**

*Ɔz ruj kovoi,
Bixdsnyt Ɔ sse zime
Ɔ tshre qusun,
Ɔ tshre tufon.*

Həminon.

Ijun, Ijul və Avgust məhhoj həminoni. Oftoi vəbirəni ə minçi həsmu. Ruzho birəni duraz, şevho kutəh. Şevhoj həminoni, şevhoj poizirə xuno torik nisə birə. Oftoi həminoni ə minçiluq həsmu poisdəni hər ruz, və ə u xotur, oftoi səxd gərm birə, tovundəni xorirə.

Ə vasal tomom nisə birəniho vədəşəndəi gylhoj dorho, həminon tomom birənyt və gylho tihi birə, bəhərləho gyrdənyt. Həminon dorho kələ birəni və ligəhoşu şiv dorə, dyryçd və qolin birəni. Mucəkho, byhylyho, murho zijod birənyt əz gərməi həminon.

Əkinho hyndyr birənyt, symbylho zərd birə rasirənyt və birənyt həzyr əri bicin birə.

Kəntciho-kolxozeiho dirəki zijod birəi təxylhorə şori soxdənyt. Cuponciho gərdundənyt suruhoj gusbəndhorə ə jojloqho.

Həminon həərə bir lov birəni kələ dumonho,
çəsdəni kələ birənqinəho və rixdəni kələ voru-
ruşo və tægərgho.

Voruşo və tægərgho rixdə bəqdə ə ruj
həsmu vədi birəni „kovunə“ rangə bə rang:
kovu, zərd, savz, qirmizi.

Həminon həmmə moxlüq birəni ə səhro əri
kor soxdə, vəcərə təxylho, bəhərho, məjvəcətho.

-
1. Komini məilhoj həminoni?
  2. Əri cy həminon gərm birə?
  3. Ki birə ə culho və cy soxdənyt?

Həminon.

Zimiho ədət virixdə

Qənət zərə vidovusdə.

Symbylho sərə jon gyrdə,

Ədət şor-xyrom xəndysdə.

Gyl səbəhi soxdə şori,

Dənışirə ə vorvori,

Raca şej ə sər mə zərə,

Çun mərə sərini dorə.

Ə səhro dirjoz zərə,

Quşləhoş xundə par zərə.

Əz nikərə ov zymzymi,

Giroşdə ə hæng ən gəmi.

Gomişhoj gəllöh zərə məh,

Həilhoj kucə zərə bəh.

Nəxirci zərə dydykə

Şori ofdori ə ulkə.

Racə həminon omori,

Həmmə ofdori ə şori.

Qjëræulci.

Əxir həminon bu. Ə boq kolxoz vədinyt ləzətlyjə sibho və omburuho.

Hər şəv lələj Donil qjëræul misoxd boqə. Hər şəhongum həlovo mibisdo ə jy Sijyn:

—Bər mərəş ə qjëræuli ə xyşdərəvoz, lələ!

—Əxi ty mixisi,—gufdi lələ.

—Nəh, nixysym, ty ənçəq bər mərə!

Əxirdə lələ razi bisdo.

—Dijə kəşburajm! Vynym, cytari qjëræulci miboşigə ty.

Sokiti bu ə boq. Məng vədiromo. Lələ rafd ə cordoq, qjədəqə zə ə Sijyn əgər je səs şinigə horoj zəny jyre.

Sijyn fikir soxd ki, səbəh jy əri həilho ixdilot misoxu, cytar şəv qjëræul soxdigə boqə ə lələrəvoz.

Fikir soxdə-soxdə Sijyn hə dənişi ə məng. Dənişi, dənişi, di ki i dijə məng nisdi, je kələ zərdə qovuni (xəmzəi).

Voisdəni Sijynə gyry kəşy qovunə, duraz soxdəni qulhorə əri qovunə kəşirə, ommo qulhojy nisə rasirə.

Hə jəbo ki bugə ədəj hyl zərə jyre:

—Xubə qjëræulcini!

Şinirəni səs lələj xyşdərə.

—Cyi həci?

Sijyn, cymhorə pokurdə, pokurdə vəxyşd. Di Sijyn ə pyşojy lələşy Donil poisdi, ommo

ə həsmu mæng nəvəri, oftoi voromori.

Xəndysd lələ, gufdi:

—Viniş cy çirə qərəulcinigə ty.

Garri nisə tərsirə.

Garri Ajzman xundənbu ə Amerika, ə şkolə. Ə şkolə təşkil soxd dəsdeş pionerho, ə komiki darafdyt, həilhoj proletarho ə şkolə xundənytho. Ə hərməhhoj xyşdərevoz ə jəki, Garri jə cəndigəş dəsdeşhoj pioneri həməl ovurd.

Jəbo bu gyrdləməj pionerho.

Garri horoj zə həilhərə əri çəng soxdə ə xəjr zəhmətkəşho, əri hykymətsoveti ə həməməj dynjoh. Həj soxdə omorut dəsdeş politsijəj sər həsbi. Politsijəciho ə həsbhərəvoz darafdyt ə qəd burkul həilho. Politsijəci əki Garri Ajzman omorəki, u səxd gyrd həsbə əz loqum jy. Garrirə hə u səhət dysdoq soxdut.

Jə cənd ruz bəqdeygə Garrirə sud soxdut. Sud burri əri jy şəş məh qəzəmot. Ə qəzəmot ə Garrirəvoz lap xərəb rafdor soxdut qəzəmotciho. Dəşəndyt jyre əki dyzdho.

Vəxd Garri varasdə bəqdə, nacalnik qəzəmot gufdi əz jy:

— Jəbojgəş ty ə dəs imu ofdorigə, kor ty lap cətin mibu.

Garri tərsyho nəbu.

Sad hozor bikorə fəhləhoj Niju-Jork (kələ səhər Amerika) vədiromorəbyryt ə kucə ə talabəvoz „Nun, jə nəbugə kor“.

Garriş ə işurəvoz bu. Urə gənə dysdoq soxdut və bərdyt.

Ə qərornoməj sud vobu əri Garri pənç sal qəzəmot. U gənə nə tərsi, ədəbu təhədi soxdə kəj əz qəzəmot vədirovğə əri çəng soxdə ə zulmkorə dävletməndhorəvoz.

Dusdho və dyşmənhøjmu.

Ulkəjmu hisdi—ulkəj Sojuz Sovetho. Ə dynjoh yzğə ulkəhøjğəş hisdi.

Xəbər vəgirim əz zihisdəgorhøj əni ulkəho:—Kini qunşışmu?

Uho çohob mydyt:—sojuz Sovetho.

Xəbər vəgirim:—Cyi sojuz Sovetho?

Fəhləho çohob mydyt:—Lap xubə dusd imu

Kapitalistho çohob mydyt:—Zəbunə dyşməu imu.

Xəbər vəgirim əz fəhləho:—Dusd əri cyi? Çohob mydyt:

— Unço bolşevikhoi. Partijəj bolşevikho gufdiri. „Proletarhøj həmməj ulkəho, jək boşit!“ Partijəj bolşevikho gufdiri: „Fabrikho və zavodho ən işmuni. Xoriho və vişəho ən işmuni. Piş soxit mylkədorhorə və fabrikanthorə“. Partijəj kommunistho—bolşevikho və rəhbər həmməjmu h. Stalin rasundi zəhmətkeşhorə ə şorijə bəxdlyjə zihisdəi.

— Partijəj bolşeviki dyşməu imuni,—nu-gujut kapitalistho.

--Əri cy?

— Əri cy ki, i partijə gufdireni „Proletar-
hoj həmmə ulkəho, jək boşit!“

Fəhləho və kəntcihoj əni ulkə gufdir ənyt:
„Fabrikho və zavodho ən imunut. Xoriho
və vişəho ən imunut“.

— Uho imurə piş soxdət. Uho əz dəs imu
dəvlət imurə vosdoret.

Fəhləho və kəntcihoj əni kələ ulkə guf-
durut:

„— Imü piş soxdəjm dısmənhojmurə.
Imuhøj həmmə ən imuni“.

— Mokunim ulkəjmurə, — gufdi partijə.

— Mokunim ulkəjmurə — çohob dorut fəh-
ləho və kolxozeiho.

Marş pionerho.

Çəsdi ofdo, buj dori gylho,

Ə sər ən zəhmətkəşho.

Torikini, zulmati,

Ə sər həmmə dısmənho.

Rafdənym mə ə rəh mə,

Kuməkym ə hərməhmə,

Tik məgyrym hələmə,

Puc misoxum dısmərə.

Həzyr pioner!

Ə məh Nojabr!

Imburuz ruz xilos birəjmuni,

Əz dəs kələ xunxurho.

Redaktor: Jə. Aqarunov
Texredaktor: H. A. Hysejnov
Vədəşəndəgor: X. Mərdəxəjev

İstehsalata verilmiş 21/VIII-36.
Cəpə İmzalanmış 13/X-26.
Cəp listi 11³/A. Kəqəz formatı 62×94¹/₁₆.
Bir cəp listində getmiş hyrufat 24064.
Baş Mətbuat mydirliyi Myvəkkiligi № 4296.
Azərnəşr № 361/31.
Tiraa 2500. Sifariş № 633.

**Azərnəşr mətbəəsində basıldı. 26-lar adına „Kitab Sarajı“, Bakı,
Əli Bəjramov küçəsi**

1 т. 20 кәр.
Мисәләт 40 кәр.

А. АВАДЬЯЕВ и И. ХАНУХОВ

ВТОРОЙ ГОД

ДЛЯ 2-го КЛАССА НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

АЗЕРНЕСР
ТАТСКИЙ ОТДЕЛ
Баку - 1936